

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СЛОВАЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
ПОЛОЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІЛОЦЕРКІВСЬКА МІСЬКА РАДА
ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ГЕОДЕЗІЇ, КАРТОГРАФІЇ ТА КАДАСТРУ**

МАТЕРІАЛИ

міжнародної науково-практичної конференції

ПРОБЛЕМАТИКА РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ЗЕМЛЕВПОРЯДНОЇ НАУКИ ТА ОСВІТИ

(присвяченої пам'яті видатного вченого, академіка НААН А.С. Даниленка)

10-11 березня 2021 року

**Біла Церква
2021**

Проблематика розвитку сучасної землевпорядної науки та освіти: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Біла Церква, 10-11 березня 2021 р.). – Біла Церква: БНАУ, 2021. – 84 с.

Редакційна колегія:

Шуст О.А., д-р екон. наук;
Новак В.П., д-р біол. наук;
Варченко О.М., д-р екон. наук;
Димань Т.М., д-р с.-г. наук;
Карпенко А.М., канд. екон. наук;
Шароглазова Г.А., канд. тех. наук;
Марія Біхунова, доктор філософії;
Мартіна Вересова, доктор філософії;
Хахула В.С., канд. с.-г. наук;
Третяк А.М., д-р. екон. наук;
Третяк В.М., д-р. екон. наук;
Мазницький А.С., д-р тех. наук;
Кузін Н.В., д-р екон. наук;
Прядка Т.М., канд. екон. наук;
Гладілін В.М., канд. тех наук;
Ястреб О.А.;
Усенко О.П.;
Комарова Н.В., доктор філософії;
Свідерська Т.О.;
Гамалій І.П., канд. геогр. наук;
Олешко О.Г., канд. с.-г. наук;

До збірника ввійшли матеріали і тези доповідей, подані учасниками міжнародної науково-практичної конференції «Проблематика розвитку сучасної землевпорядної науки та освіти» (10-11 березня 2021 року, Білоцерківський національний аграрний університет) до Організаційного комітету.

Тексти публікуються в авторській редакції. За науковий зміст і якість поданих матеріалів відповідають автори.

Ел. адреса: <http://science.btsau.edu.ua/taxonomy/term/27>

СЕКЦІЯ: ЗЕМЛЕУСТРІЙ ТА КАДАСТР

УДК 332.2

ТРЕТЯК А.М., д-р екон. наук, професор, член-кореспондент НААН України
ORCID ID: 0000-0002-1154-4797

Білоцерківський національний аграрний університет, Україна

ТРЕТЯК В.М., д-р екон. наук, професор
ORCID ID 0000-0001-6779-1941

Білоцерківський національний аграрний університет, Україна

ЗЕМЛЕВПОРЯДНА НАУКА ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНО-ПОВЕДІНКОВИХ НАУК

Обґрунтовано, що землевпорядна наука включає більше 70% дисциплін соціально-поведінкових наук. Відповідно спеціальність із землеустрою повинна бути віднесена не до галузі знань «Архітектура та будівництво» а до «Соціально-поведінкових наук».

Ключові слова. Землевпорядна наука, землеустрій, землевпорядкування, соціально-поведінкові науки.

Згідно статті 1 Закону України «Про землеустрій» *землеустрій* – це сукупність соціально-економічних та екологічних заходів, спрямованих на регулювання земельних відносин та раціональну організацію території адміністративно-територіальних одиниць, суб'єктів господарювання, що здійснюються під впливом суспільно-виробничих відносин і розвитку продуктивних сил [1]. Разом з тим, згідно переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти [2] землеустрій віднесено до галузі знань «Архітектура та будівництво» спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій» а не до галузі знань «Соціальні та поведінкові науки», в межах якої мала би бути виділена спеціальність «Землевпорядкування». Розглянемо, на яких наукових засадах базується наше обґрунтування.

Поява нових технологій, вивчення земельних ресурсів та системи землекористування та землевпорядкування, автоматизоване проектування, впровадження нових критеріїв і показників економіко-екологічної ефективності землеустрою та землевпорядкування звичайно вимагають вдосконалення класифікації наукових дисциплін, які входять до складу землевпорядної науки [3]. *Перша група* дисциплін включає спеціальні наукові дисципліни, які вивчають мету і завдання землеустрою та землевпорядкування та основи професійної діяльності фахівця - землевпорядника. До *другої групи* наукових дисциплін, які не входять в землевпорядну науку, але мають пряме відношення до неї, без яких неможливий розвиток землеустрою та землевпорядкування, відносяться загальноосвітні наукові дисципліни. Вони дозволяють правильно і науково обґрунтовано розробляти соціально-економічні та екологічні заходи щодо планування і організації землекористування і відповідних їм земельних відносин та здійснювати землевпорядні дії в різних галузях економіки країни, у всіх сферах управління земельними ресурсами та землекористуванням з використанням різних економіко-екологічних й правових засобів і методів.

Загальноосвітні дисципліни поділяються на три групи: галузеві, науки про землю (*які традиційно вивчаються землевпорядниками*), право і прикладні. Склад загальноосвітніх і спеціальних наукових дисциплін в землевпорядній науці приведений на рисунку.

Таким чином, як видно із рисунку, дисципліни соціально-поведінкових наук займають в землевпорядній науці більше 70 відсотків. Технічні і правові займають тільки біля 20%. Зокрема, в межах просторової економіки здійснюється просторове географічне розміщення об'єктів землеустрою та землевпорядкування, від якого залежить ефективність землегосподарювання і характеризується місцем розміщення, придатністю земель, цінністю інших природних ресурсів та моделюванням кращого більш ефективного землекористування, що є базовою основою його екологізації та капіталізації.

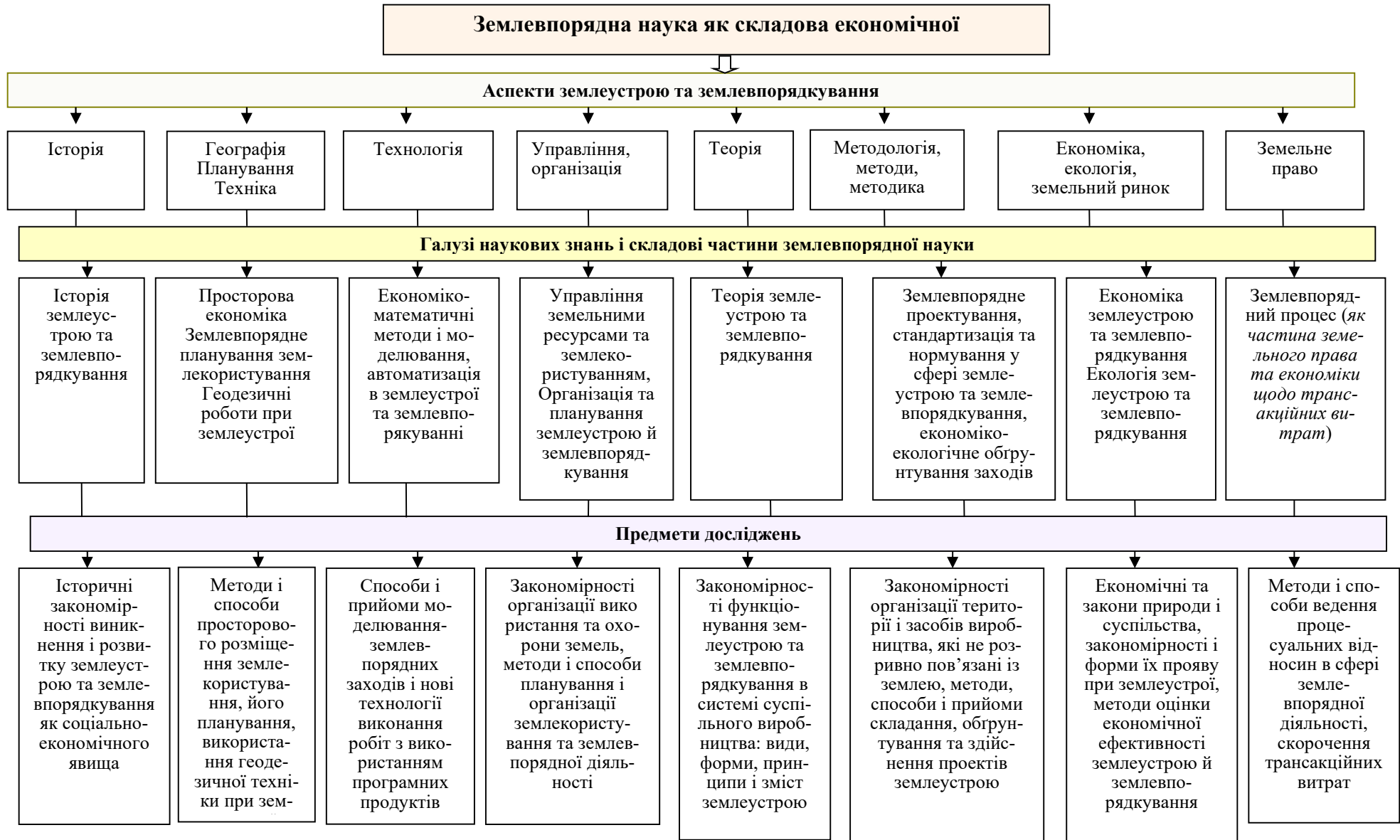

Рис. 1. Землепорядна наука як складова соціально-поведінкових наук

Просторова економіка (*англійський термін «Spatial economy»*) треба розглядати як «просторова організація земельно-господарських систем» у складі соціально-економічних. Зокрема, термін «просторова організація земельно-господарських систем» охоплює не лише зовнішню просторову організацію цих систем (*коли її складові трактуються як точки*), а й внутрішню (*яка передбачає дослідження просторової організації землекористування юридичних та фізичних осіб*). Наприклад, просторова організація сфери землекористування характеризується розміщенням відповідних земельних ділянок підприємств, кожна з яких має свою внутрішню просторову організацію (морфологію), яка передбачає розміщення угідь та земель за функціональним їх використанням на території підприємства.

Отже, оскільки землевпорядна наука включає більше 70% дисциплін соціально-поведінкових наук та менше 20% технічні і правові науки, спеціальність із землеустрою повинна бути віднесена не до галузі знань «Архітектура та будівництво» а до «Соціально-поведінкових наук».

Список літератури

1. Закон України «Про землеустрій». Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text>.
2. Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text>.
3. Третяк А.М. Землеустрій в Україні: теорія, методологія: Монографія. Херсон: ОЛДПЛЮС, 2013. 650 с.

УДК 332.21

ТРЕТЯК А.М., д-р екон. наук, професор, член-кореспондент НААН України
Білоцерківський національний аграрний університет, Україна

ТРЕТЯК В.М., д-р екон. наук, професор
Сумський національний аграрний університет, Україна

КОВАЛИШИН О. Ф., д-р екон. наук, доцент
Львівський національний аграрний університет

ПРЯДКА Т.М., канд. екон. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет, Україна

ПРАВО ПОСТІЙНОГО КОРИСТУВАННЯ ЗЕМЛЕЮ ЯК НЕПОВНА ВЛАСНІСТЬ НА ЗЕМЛЮ В УКРАЇНІ

Обґрунтовано, що для підвищення ефективності інституту права постійного користування землею в Україні його необхідно на законодавчому рівні визнати як обмежена (неповна) власність на землю.

Ключові слова. Власність на землю, постійне користування землею, обмежена (неповна) власність на землю.

У законодавстві України не повністю враховані сучасні досягнення економічної теорії, в частині специфікації прав власності не тільки за змістом (*пучок або частина прав на використання, а не прав на річ*), а й за формою, оскільки в ст. 317 Цивільного кодексу подано зміст прав власності в певних межах прав володіння, користування і розпорядження майном [1]. Аналізуючи сутність права постійного користування земельними ділянками, із врахуванням теорії пучка прав [2] та визначення правомочностей щодо володіння; користування; права управління; права на дохід; права на безпеку, в тому числі екологічну; права на передачу земельної ділянки правонаступникам майна; права на безстрокове володіння, можна зробити висновок про відсутність яких-небудь тимчасових меж у здійсненні правомочності «*права постійного користування*».

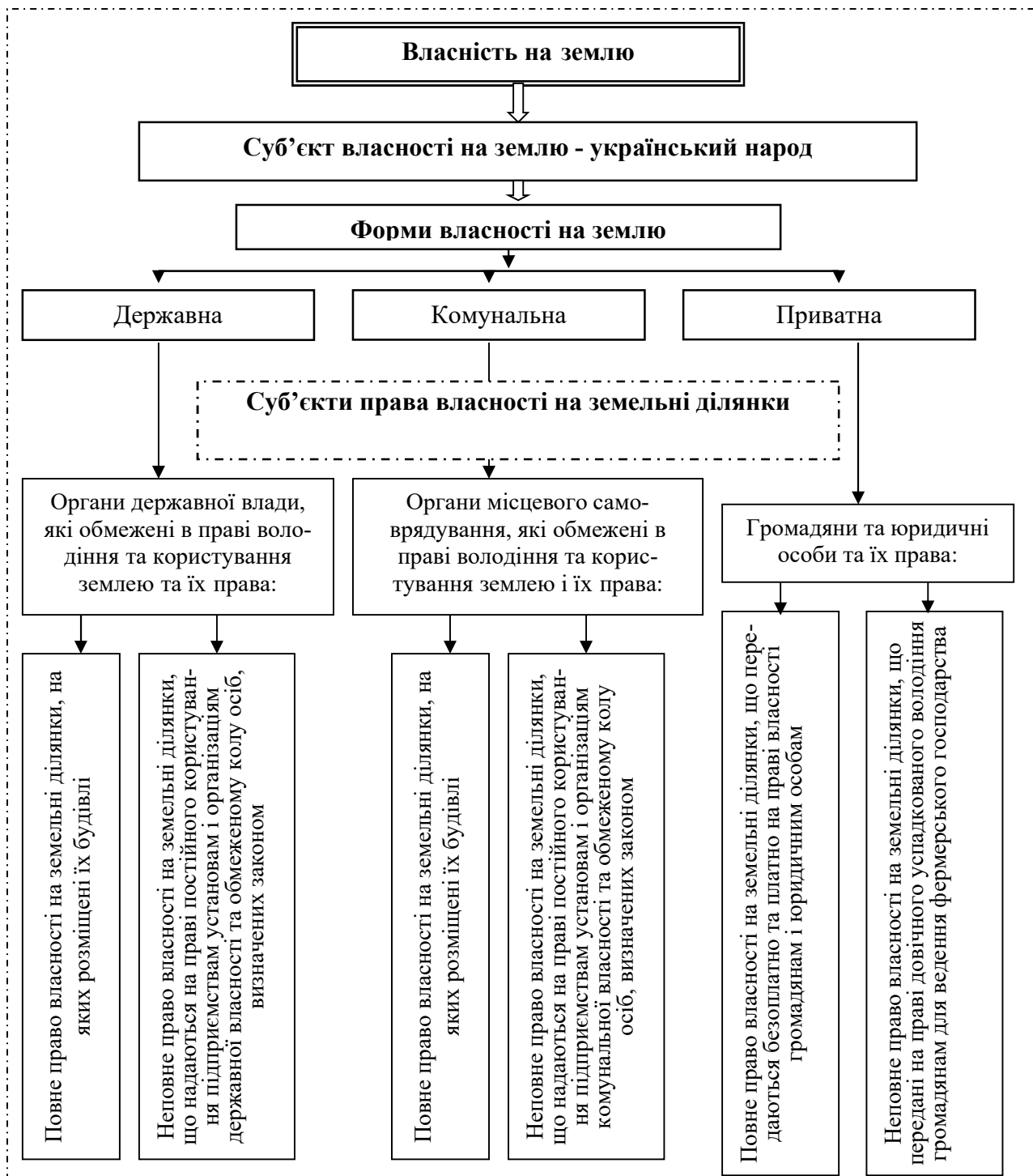

Рис 1. Логічно-змістовна концептуальна модель сутності права постійного користування землею як неповної власності на землю в Україні

Враховуючи, що згідно ст. 80 Земельного кодексу України, суб'єктами власності на землю на правах приватної власності є громадяни та юридичні особи, комунальної власності – територіальні громади, які його реалізують через органи місцевого самоврядування, державної власності – держава, яка реалізує його через відповідні органи державної влади [3]. Разом з тим, територіальні громади та органи виконавчої влади не є безпосередніми суб'єктами використання земель. Такими суб'єктами для земель державної і комунальної власності є державні і комунальні підприємства, які сьогодні використовують землю на праві постійного користування. Тому, для підвищення ефективності права постійного користування землею та

забезпечення принципу «рівності всіх форм власності» нами розроблена концептуальна модель економіко-правового змісту власності на землю (рис.1), яка впливає із положень економічної теорії прав власності.

Наша гіпотеза підтверджується положенням національного (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 122 «Нематеріальні активи», де нематеріальний актив розглядається як немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований [4]. У розділі II пункт 2 національного (стандарту) визначено, що для цілей бухгалтерського обліку, нематеріальні активи включають права користування майном (право користування земельною ділянкою, крім *права постійного користування земельною ділянкою*, право користування будівлею, право на оренду приміщень тощо).

Список літератури

1. Третяк А.М., Третяк В.М., Ковалишин О. Ф. Понятійно-категоріальний апарат права постійного користування земельними ділянками. Вісник аграрної науки, № 8. 2019. с. 80-86.
2. Третяк А.М. Земельний капітал: теоретико-методологічні основи формування та функціонування: Монографія. Львів: СПОЛОМ, 2011. 520 с.
3. Земельний кодекс України: Закон від 25.10.2001 р. № 2768-III. Електронний ресурс: <http://zakon3.rada.gov.ua>.
4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 122 «Нематеріальні активи»: наказ від 12.10.2010 року № 1202 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1018-10>.

УДК 332.21

ТРЕТЯК А.М., д-р екон. наук, професор, член-кореспондент НААН України

Білоцерківський національний аграрний університет

ТРЕТЯК В.М., д-р екон. наук, професор

Сумський національний аграрний університет

ПРЯДКА Т.М., канд. екон. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

ЗЕМЕЛЬНИЙ УСТРІЙ УКРАЇНИ ЯК БАЗОВА ОСНОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЗЕМЛЕУСТРОЮ ТА ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ

Обґрунтовано взаємозалежність інноваційного розвитку земельного устрою України та видів і форм землеустрою та землевпорядкування, що обумовлює необхідність внесення змін до закону України «Про землеустрій».

Ключові слова. Земельний устрій, види та форми землеустрою і землевпорядкування.

Сьогодні в Україні триває пошук оптимальної моделі розвитку **земельного устрою**, в тому числі землеустрою та землевпорядкування [1], становлення інституцій і інститутів, реформування системи землекористування у різних сферах суспільного життя. Становлення земельного устрою України на наукових засадах є системним, складним, тривалим за часом розвитком політико-економіко-правовим процесом, який охоплює реформування більшості сфер суспільного життя.

Згідно статті 181 Земельного кодексу України [2] «землеустрій - це сукупність соціально-економічних та екологічних заходів, спрямованих на регулювання земельних відносин та раціональної організації території адміністративно-територіальних одиниць, суб'єктів господарювання...» є основоположним механізмом формування земельного устрою, а останній формує форми та види землеустрою.

Термін «устрій (*лад*)» вживається в багатьох значеннях, зокрема як система, структура, будова, організація, уклад, порядок, влада, злагода, узгодженість, упорядкованість, розташування, розміщення, злагодженість, системність. У цілому цей термін відображає переважно два явища: статику (*організацію, структуру*) і динаміку (*діяльність, поведінку, рух*) суспільних явищ [3]. Відповідно *земельний устрій* являє собою в найбільш загальних рисах організацію й діяльність держави щодо впорядкування використання і охорони земель та інших природних ресурсів, що передбачені і гарантовані Конституцією, земельним кодексом України (*мала земельна конституція*) і законами України. Відповідно інституційно його можна інтерпретувати як певний порядок організації землекористування і діяльності держави у галузі земельних відносин, як офіційний порядок, передбачений і гарантований Конституцією і законами країни.

Під *земельним устроєм* (Land system), ми розуміємо систему похідну від суспільного і державного устрою, що характеризується земельно-територіальною організацією території держави в цілому або території регіону чи територіальної громади та певними земельними відносинами і визначається системою власності, порядку та формами володіння і користування землею, а також принципами організації використання земель та інших природних ресурсів [3, 4]. Земельний устрій України є похідним від суспільного, конституційного та державного устроїв країни. Одночасно він є базовим для природоохоронного, аграрного та адміністративно-територіального устрою як країни так і її регіонів і територій об'єднаних територіальних громад.

Враховуючи, що система земельного устрою України включає чотири функціональні підсистеми [4, 5], а саме: земельний устрій за природно-економічним районуванням (зонуванням); земельний устрій за адміністративно-територіальним поділом; земельний устрій за типами землекористування та формами власності на землю; земельний устрій за формами та методами використання землі (типами (підтипами) землекористування), нами розроблена логічно-змістовна схема інституціоналізації розвитку земельного устрою України та її регіонів. Зокрема, вона включає: суспільний устрій України, Конституційний устрій України, державний устрій України, *земельний устрій України*, природоохоронний устрій України, аграрний устрій України, адміністративно-територіальний устрій на місцевому рівні, *земельний устрій на місцевому рівні* [3]. Отже, земельний устрій України є похідним від суспільного, конституційного та державного устроїв країни. Одночасно він є базовим для природоохоронного, аграрного та адміністративно-територіального устрою як країни так і її регіонів і територій об'єднаних територіальних громад. Відповідно, теоретичне і інституційне осмислення розвитку земельного устрою України сприятиме розвитку землеустрою і землевпорядкування та економічно-ефективного і екологічнобезпечного землекористування. В таблиці 1 приведено логічно-змістовну схему взаємозалежності видів земельного устрою та видів і форм землеустрою і землевпорядкування. Так на національному та регіональному рівні функціонування земельного устрою за природно-економічним районуванням (зонуванням) та адміністративно-територіальним поділом в межах територіального та експериментального видів землеустроїв і землевпорядкування набувають розвитку інноваційна, інвестиційна та партнерська (*спільне фінансування держави та бізнесу*) форми. На місцевому рівні земельного устрою за типами (підтипами) землекористування, формами власності на землю та формами землекористування в межах територіального та експериментального видів землеустроїв і землевпорядкування набувають розвитку комунальна, інноваційна, інвестиційна та партнерська (*спільне фінансування держави, територіальних громад та бізнесу*) форми. Відповідно місцевому рівні земельного устрою за формами та методами використання землі в межах внутрігосподарського, експериментального та зокремленого видів землевпорядкування набувають розвитку комунальна, інноваційна, інвестиційна та партнерська (*спільне фінансування держави, територіальних громад та бізнесу*) форми.

Таблиця 1 – Логічно-змістовна схема взаємозалежності видів земельного устрою та видів і форм землеустрою і землевпорядкування

№ п/п	Види земельного устрою	Види землеустрою і землевпорядкування [1]	Форми землеустрою
1	За природно-економічним районуванням (зонуванням); За адміністративно-територіальним поділом	Територіальний Експериментальний	Державна
			Інноваційна*
			Інвестиційна*
			Партнерська*
2	За типами (підтипами) землекористування, формами власності на землю та формами землекористування на місцевому рівні	Територіальний Експериментальний	Державна
			Комунальна
			Приватна
			Інвестиційна*
			Інноваційна*
			Партнерська*
3	За формами та методами використання землі на місцевому рівні	Внутрішньогосподарський Експериментальний	Державна
			Комунальна
			Приватна
			Інноваційна*
			Інвестиційна*
4	За методами використання землі на місцевому рівні	Зокремлений Експериментальний	Державна
			Комунальна
			Приватна
			Інноваційна*
			Інвестиційна*

* Авторське доповнення

Відповідно перспективи подальших розвідок заключаються в науковому обґрунтуванні розвитку видів і форм землеустрою та землевпорядкування у контексті земельного устрою України та її регіонів для забезпечення сталого (збалансованого) розвитку землекористування.

Список літератури

1. Третяк А.М. Землеустрій в Україні: теорія, методологія: Монографія. Херсон: ОЛДІПЛЮС, 2013. 650 с.
2. Земельний кодекс 2001 від 25 жовтня 2001 року № 2768-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення 11.09.2020).
3. Третяк А. М., Третяк В. М., Прядка Т.М. Земельний устрій України: понятійні і інституційні аспекти розвитку. Агросвіт № 24, 2020. с. 3-11.
4. Третяк А.М., Третяк В.М. Тенденції розвитку земельного устрою в Україні. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. № 1. 2017. с. 4-12.
5. Третяк А.М., Третяк В.М. Нова модель земельного устрою в Україні у зв'язку із реформою місцевого самоврядування. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. № 2'2017. с. 3-12.

ТРЕТЯК В.М., д-р екон. наук, професор

ORCID ID 0000-0001-6779-1941

Сумський національний аграрний університет, Україна

ПЕНДЗЕЙ Л.П.

Бучацький коледж Подільського державного аграрно-технічного університету, Україна

ЗАКОНОДАВЧІ КОЛІЗІЇ ЗЕМЛЕВПОРЯДНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Обґрунтовано, що тільки земельпорядна документація може бути базовою для планування розвитку землекористування територіальних громад.

Ключові слова. Землевпорядне планування землекористування ОТГ, земельпорядна документація, містобудівна документація.

Доповненнями до статті 25 Закону України «Про землеустрій» [1], що були внесені відповідно закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель», який набирає чинності з 24.07.2021 року [2] визначено, що «Особливим видом такої документації є документація із землеустрою, яка одночасно є містобудівною документацією, - *комплексні плани просторового розвитку територій територіальних громад, генеральні плани населених пунктів, детальні плани територій*». Звичайно таке суміщення двох видів документації «містобудівної» і «землевпорядної» створює законодавчі колізії щодо реалізації одного із принципів землеустрою, що визначені статтею 6 Закону України «Про землеустрій» [1], зокрема, створення умов для реалізації органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами їхніх конституційних прав на землю. Адже, згідно статті 14 Конституції України [3] визначено, що «право власності на землю гарантується. Це право набувається і реалізується громадянами, юридичними особами та державою виключно відповідно до закону». Таким законом є Земельний кодекс України [4], яким визначено, що об'єктом права власності є земельна ділянка (ст. 79) а не територія.

Згідно статті 1 закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» [5] «*комплексний план просторового розвитку територій територіальної громади* - є одночасно містобудівна документація на місцевому рівні та документація із землеустрою, що визначає планувальну організацію, функціональне призначення території, основні принципи і напрями формування єдиної системи громадського обслуговування населення, дорожньої мережі, інженерно-транспортної інфраструктури, інженерної підготовки і благоустрою, цивільного захисту території та населення від небезпечних природних і техногенних процесів, охорони земель та інших компонентів навколишнього природного середовища, формування екомережі, охорони і збереження культурної спадщини та традиційного характеру середовища населених пунктів, а також послідовність реалізації рішень, у тому числі етапність освоєння території».

Для усунення законодавчих колізій щодо планування використання земель на місцевому рівні нами розроблена модель інституційного процесу земельпорядного планування розвитку землекористування територіальних громад (рис.), де віднесено комплексний план просторового розвитку території територіальної громади до документації із землеустрою а генеральний план населеного пункту виключено із містобудівної документації як не ринковий документ [6].

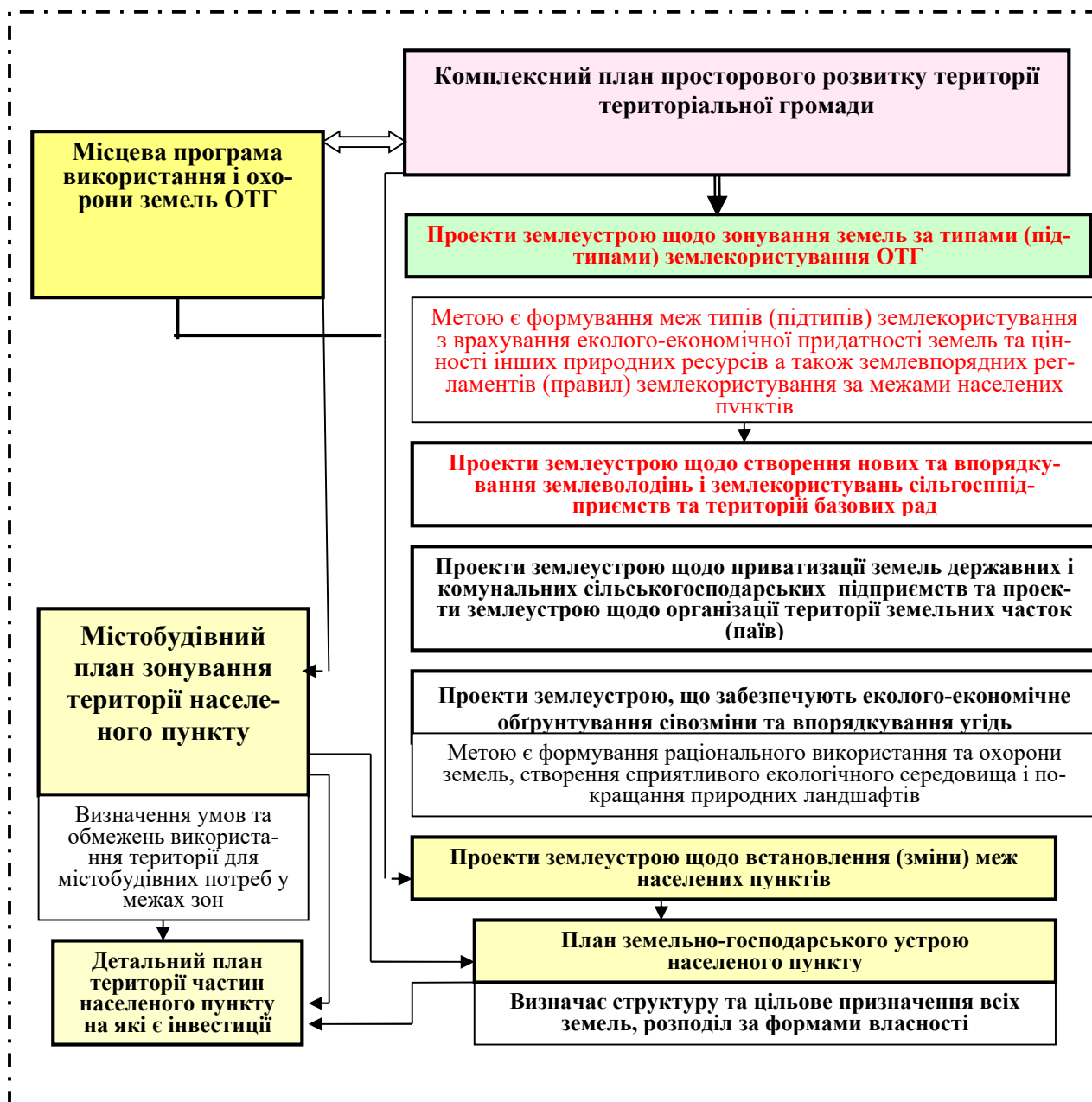

Рис. Логічно-змістовна модель інституційного процесу землепорядного планування розвитку землекористування територіальних громад

Список літератури

1. Закон України «Про землеустрій». Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text>.
2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель». Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-20#Text>
3. Конституція України. Електронний ресурс: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/print1476586411943513>
4. Земельний кодекс 2001 від 25 жовтня 2001 року № 2768-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>.
5. Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text>.
6. Третяк А.М. Землеустрій в Україні: теорія, методологія: Монографія. Херсон: ОЛДІПЛЮС, 2013. 650 с.

SHAROGLAZOVA G.A., Ph.D.

KOROVKIN V.N., D.Sc.

SHEVELEV I.P., Ph.D.

JALTYHOV V.V., Ph. D.

Polotsk State University

ON THE TRAINING OF SPECIALISTS IN THE CREATION AND MAINTENANCE OF SOFTWARE FOR PROCESSING AND PRESENTATION OF GEOSPATIAL DATA

Показана актуальність відкриття підготовки в вузах Білорусі програмістів геодезичного профілю.

The relevance of the opening of training in the universities of Belarus for geodetic programmers is shown.

Keywords: information technology, geodesy, cartography, land management, programming, geomatics, big data.

The modern world has taken a digital path of development, and nobody denies that the fourth industrial revolution (Industry 4.0), which is based on the global internetization of science and sectors of the national economy, has begun and is rapidly developing. It affected all spheres of human life: science, industry, geodesy, education, health care, agriculture, land use, etc.

Geodesy as the main provider of geospatial data (angular, linear, altitude, gravimetric, satellite measurements on the Earth's surface; remote sensing data of our planet from spacecraft, aircraft and unmanned aerial vehicles; coordinate reference systems and their implementation in the form of geodetic networks of various levels fixed on the ground etc.), together with geomatics, create and manage powerful geographic information bases related to the category of big data with their well-known problems [1-5].

It is clear that the presence of a large array of information in geodesy, photogrammetry and cartography, requiring rigorous mathematical processing, creating models of the Earth, modeling complex natural processes, for example, geodynamic processes, is in dire need of highly qualified programmers. But these programmers must be specialized, sharpened for solving geodetic problems.

However, in modern higher education in Belarus, as well as in other post-Soviet states, the methods of teaching programming still do not take into account the directions of training specialists [6]. Almost everywhere a unified classical scheme of teaching programming is used, built on the basis of solving problems of logic and higher mathematics. The most popular programming language for solving geodetic problems, C ++, is taught little or not at all when training programmers according to this classical scheme. It is not right. The training of a geodesist, along with the disciplines of working with ready-made software products, should be accompanied by the study of programming. Experience shows that a geodesist can be taught to program, but a programmer to teach geodesy is almost impossible.

Considering the globalization of the world economy with its emphasis on the digital world and the increasing role of geodesy in this world as a guarantor of ordering information arrays by the ability to coordinate space, it seems necessary to open training for specialists in the creation and maintenance of software for processing and presenting geospatial information (geodetic, photogrammetric (aerial and cosmophotographs), gravimetric, land cadastral, topographic, cartographic), including the organization and management of geospatial databases, at universities and departments that train geodesists, photogrammetrists, land surveyors and cartographers.

Topographic, geodetic and cartographic production in Belarus, as well as the main consumers of their products (builders, military, land surveyors, transport workers, etc.) widely use foreign software (ArcGis software (USA), PHOTOMOD (Russia), Bernese software (Switzerland), software "Trimble Business Center" (USA), etc.) for processing geospatial information and get the

products necessary for practical use (coordinates, heights, topographic maps, atlases, etc.) often according to closed algorithms laid down in foreign software.

Specializing in the creation of software for solving engineering problems, including geodetic and survey, CREDO-DIALOGUE (Minsk) is forced to attract programmers who do not know the intricacies of geodetic directions (geodesy, photogrammetry, topography, cartography), which also creates certain difficulties both programmers and users (surveyors, cartographers, photogrammetrists and land surveyors).

In addition, at enterprises performing geodetic and cartographic work, the following areas are relevant:

- automation of applied tasks using built-in programming languages based on existing software;
- adaptation and customization of software for processing and analysis of geospatial data;
- application of web technologies and distributed processing of geoinformation.

To solve these problems, knowledge of both geodesy and cartography and applied programming is required.

Department of Geodesy and Geoinformation Systems of Polotsk State University, which has extensive training experience in specialty 56 02 01 "Geodesy" with specializations "Photogrammetry", "Geodetic support of cadastres", as well as specialty "Geography. Geoinformation Systems" plans to train geodetic programmers, which seems timely and very relevant.

The curriculum of the opened specialty in the cycles of natural science, professional and special disciplines provides 55% of disciplines in programming and 45% of disciplines in geodesy (geodesy, topography, cartography, photogrammetry, higher geodesy, etc.).

List of references

1. Pavlov A.I. Bol'shie dannye v fotogrammetrii i geodezii / Obrazovatel'nye resursy i tekhnologii, 2015, S.96-100.
2. Majer-SHenberger V., Kuk'er K. Bol'shie dannye: Revolyuciya, kotoraya izmenit to, kak my zhivem, rabotaem i myslim. M.: Mann, Ivanov i Ferber, 2014. 240 c.
3. Chernyak L. Bol'shie dannye – novaya teoriya i praktika // Otkrytye sistemy. SUBD. 2011. № 10. S. 18–25.
4. Jacobs, A. The pathologies of big data // Communications of the ACM. 2009. T. 52. № 8. P. 36–44.
5. Tsvetkov V.Ya., Lobanov A.A. Big Data as Information Barrier // European Researcher. 2014.
6. Zablockij V.R. Programmirovaniye na yazyke C++ dlya studentov kartografov i geodezistov: uchebnaya programma «obratnaya geodezicheskaya zadacha» s ukazatelyami i global'nymi peremennymi // Izv. vuzov «Geodeziya i aerofotos'emka». 2019. T. 63. № 1. S. 32–39. DOI: 10.30533/0536-101X-2019-63-1-32

УДК 631.11 : 332.3

ТРЕТЯК Н. А., канд. екон. наук

САКАЛЬ О. В., д-р екон. наук

Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», м. Київ

РОЗВИТОК НЕТРАДИЦІЙНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЕКОЛОГІЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Досліджено ефективність використання сільськогосподарських земельв Україні через оцінювання питомої ваги соняшника в структурі посівів. Результати дослідження свідчать про доцільність розвитку нетрадиційного землекористування.

Ключові слова: нетрадиційне землекористування; органічна продукція; нішева продукція; екологізація та капіталізація землекористування; екологічна модернізація.

В сучасних умовах господарювання нетрадиційне землекористування в сільському господарстві Європи вважається одним з найбільш екологічно та економічно ефективних форм використання земель. Одним із головних показників, за якими оцінюється економічна доцільність розвитку нетрадиційного землекористування, є місткість ринку нішевих культур та органічно чистої продукції сільського господарства (рис. 1).

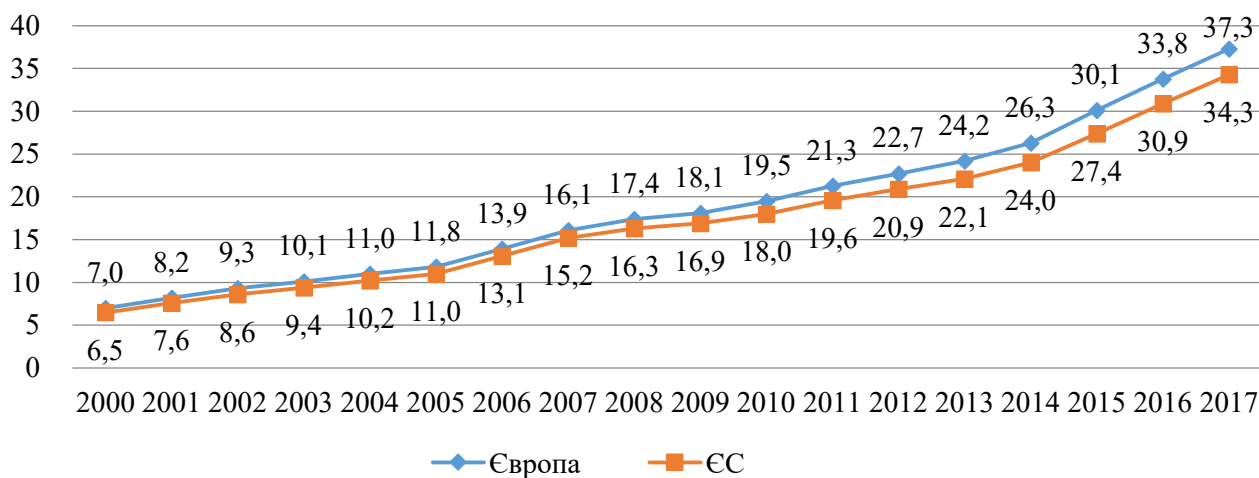

Рис. 1. Тенденції місткості ринку органічних продуктів з 2000 по 2017 рр., млрд євро[2]

З еколого-економічної точки зору стан земель сільськогосподарського призначення в Україні розцінюється як критичний. За деякими дослідженнями, в 6-ти областях України землекористування є екологічно нестабільним, що негативно впливає на якість сільськогосподарської продукції. Це зумовлено тим, що недотримуються сівозміни, здійснюється неконтрольоване внесення хімічних добрив, мають місце монокультурний характер виробництва і т.ін.

За даними Держгеокадастру України у 2017 році розораність земель складала майже 80%, що зумовлює невисоку якість отриманої продукції у зв'язку з деструкцією природних ресурсів сільського господарства шляхом домінування в практиці інтенсивного методу ведення господарства. Надмірна розораність призводить до збільшення площі еродованих сільськогосподарських угідь, яких в Україні налічується вже близько 15 млн га. Поширюються процеси деградації ґрунтів, поверхня яких піддається водній та вітровій ерозії, підвищується кислотність тощо.

Авторами проведено аналіз стану земель України та інтенсивності їх використання через оцінювання питомої ваги соняшника в структурі посівів. Вибір цієї культури пояснюється її високою доходністю (рівень рентабельності у 2016 р. складала 63%), що, відповідно, впливає на екологізацію та капіталізацію землекористування. Так, площа посіву цієї рентабельної культури – соняшника – із 2000 р. по 2017 р. зросла більш ніж у 2 рази, зокрема, з 2943 тис. га до 6034 тис. га. Питома вага посіву соняшнику в 2017 р. у розрізі регіонів приведено в табл. 1 і складала від 1,4% у Закарпатській до 44,4% у Луганській областях.

Збільшення площі посіву соняшнику посилює деградаційні процеси в орних землях. Оптимізація інтенсивності використання таких земель і забезпечення екологічної безпеки землекористування, екомодернізація техніко-технологічних процесів, здійснюється шляхом приведення структури посівних площ сільськогосподарських культур до нормативів оптимального співвідношення. Згідно з нормативами оптимальна питома вага технічних культур по природно-господарських районах коливається від 3 у Поліському до 35% у Південностеповому. Відповідно соняшнику – від 0,5 до 15% (табл. 2).

Таблиця 1 – Питома вага посіву соняшнику в регіонах України

Область	Посівні площі культур сільськогосподарських за регіонами	Площа, з якої зібрано соняшник	%
Закарпатська	188	2,7	1,4
Волинська	566	23,6	4,2
Рівненська	567	24,2	4,3
Львівська	680	34,1	5,0
Чернівецька	310	19,6	6,3
Івано-Франківська	383	24,8	6,5
Тернопільська	826	70,8	8,6
Хмельницька	1173	157,5	13,4
Житомирська	984	142,7	14,5
Вінницька	1638	259,9	15,9
Київська	1184	191,7	16,2
Чернігівська	1241	203,0	16,4
Черкаська	1189	201,9	17,0
Сумська	1135	213,4	18,8
Полтавська	1724	329,8	19,1
Одеська	1877	413,6	22,0
Херсонська	1438	341,7	23,8
Харківська	1782	529,0	29,7
Дніпропетровська	1957	592,7	30,3
Донецька	999	311,1	31,1
Запорізька	1674	568,8	34,0
Кіровоградська	1697	588,8	34,7
Миколаївська	1560	559,9	35,9
Луганська	813	361,2	44,4

Джерело: побудовано авторами з використанням даних Держстату України.

Таблиця 2 – Нормативи оптимального співвідношення культур у сівозмінах в різних природно-сільськогосподарських регіонах[1]

Природно-сільськогосподарський регіон	Структура посівних площ, %							Чорний пар
	Зернові та зерно-бобові культури	Технічні культури			Картопля і овоче-баштанні культури	Кормові культури		
		всього	у тому числі			всього	У тому числі багаторічні трави	
		ріпак	соняшник					
Поліський	30-80	3-25	0,5-4	0,5	8-25	20-60	5-20	
Лісостеповий	25-95	5-30	3-5	5-9	3-5	10-75	10-50	
Північностеповий	45-80	10-30	10	10	до 20	10-60	10-16	5-14
Південностеповий, у т.ч. в умовах зрошення	40-82	5-35	5-10	12-15	до 20	до 60	до 25	18-20
Передкарпатський	25-60	5-10	5-7		8-20	25-60	10-40	

Примітка. Допустимі нормативи періодичності вирощування культури на одному і тому самому полі становлять:

для озимих жита і ячменю, ячменю ярого, вівса, гречки – не менше ніж через один рік;
для пшениці озимої, картоплі, проса – не менше ніж через два роки.

Тенденції використання орних земель, які спостерігаються в Україні, обумовлюють необхідність здійснення заходів щодо покращення екологічної ситуації і прискорення екомо-

дернізації, екологізації та капіталізації сільськогосподарського землекористування. Крім того, для України головною ціллю повинно бути отримання прибутку не стільки від кількості, скільки від якості й ексклюзивності товару, що і формуватиме їх конкурентні переваги на міжнародних ринках, як аграрної країни.

Вищенаведене дає підстави вважати, що для економіки України нетрадиційне землекористування, зокрема, із виробництва нішевої та органічної продукції, має важливе значення, оскільки виступає як один із реальних способів насичення ринку екологічно безпечною продукцією сільського господарства. Крім того, на сучасному етапі нетрадиційне землекористування з точки зору підвищення рівня ефективності сільськогосподарського виробництва, як вже зазначалося є більш перспективним при одночасному зниженні антропогенного тиску на довкілля.

Список літератури

1. Про затвердження нормативів оптимального співвідношення культур у сівозмінах в різних природно-сільськогосподарських регіонах: постанова КМУ від 11 лютого 2010 р. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2010-%D0%BF#Text>. (Дата доступу: 20.01.2021).

2. Willer H. &Lernoud J.Theworldoforganicagriculture. StatisticsandEmergingTrends2019. URL: <https://orgprints.org/37018/1/willer-lernoud-2019-world-of-organic-low.pdf>(Accessedon 02 October 2020).

УДК 332.2:

ТРЕТЯК Р.А., канд. екон. наук

НДЦ екологічної безпеки та природокористування

ПІДГОТОВКА ЗЕМЛЕВПОРЯДНИКІВ ПОТРЕБУЄ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ МІСЦЯ І РОЛІ ФАХУ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Обґрунтовано, що підготовка фахівців землевпорядників потребує переосмислення місця і ролі цього фаху забезпечення гарантування прав власності на земельні ділянки, екологізації, капіталізації та соціалізації землекористування.

Ключові слова. Землевпорядкування, землеустрій, землевпорядник.

У 2020 році Україна отримала новий адміністративно-територіальний устрій та реформу самоврядування. Причини і наслідки цих реформ вимагають нової системи самоврядного контролю за змінами землекористування. Проблема не лише у потребі бізнесу швидко розбудувати населені пункти шляхом ущільнення міського землекористування, але й питання розвитку сільського землекористування у «депресивних» і дотаційних територіальних громадах. Політики та суспільство починають усвідомлювати, що в багатьох екологічних та економічних питаннях основою є регулювання і формування сталого землекористування. Підготовка кадрів що зможуть вирішувати зазначені проблеми на рівні територіальних громад є головним завданням вищих навчальних закладів, які готують землевпорядників.

Проте, рівень сучасних фахівців, що випускаються далеко не завжди відповідає вимогам часу. Проблема удосконалення підготовки фахівців у вищій школі набуває особливого значення в процесі формування орієнтирів під впливом соціально-економічної ситуації та росту безробіття фахівців землеустрою. Це також пов'язано з тим, що основна мета освіти полягає, перш за все, у випереджувальній підготовці фахівця, розрахованої на принципово нові завдання, для вирішення яких йому буде потрібно наявність таких якостей, які поки проглядаються лише, як тенденції по відношенню до прогнозованого майбутнього.

Реформи завжди реалізуються урядом і здійснюються під її контролем. Політика – це врахування різних інтересів для досягнення цілей. Земельна політика держави спрямована на регулювання нових земельних відносин і запитів та забезпечуються відповідними

правовими, економічними, технічними, організаційними заходами. Земельна політика України у сфері землевпорядкування виражена у статті 186 Земельного кодексу України [1], зокрема щодо:

б) забезпечення науково обґрунтованого розподілу земельних ресурсів між галузями економіки з метою раціонального розміщення продуктивних сил, комплексного економічного і соціального розвитку регіонів, формування сприятливого навколишнього природного середовища;

в) організації використання та охорони земель із врахуванням конкретних зональних умов, узгодженості екологічних, економічних і соціальних інтересів суспільства, які забезпечують високу економічну і соціальну ефективність виробництва, екологічну збалансованість і стабільність довкілля та агроландшафтів;

г) створення умов для реалізації органами державної влади, органами місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами їхніх конституційних прав на землю;

г) забезпечення пріоритету сільськогосподарського землеволодіння і землекористування;

д) забезпечення пріоритету вимог екологічної безпеки, охорони земельних ресурсів і відтворення родючості ґрунтів, продуктивності земель сільськогосподарського призначення, встановлення режиму природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

Особливо актуальною є реалізація вказаних напрямів політики держави є для України, де велика земельна територія, складні природні умови поєднуються з різноманітністю національних традицій і соціально-економічних факторів земельного устрою та історико-географічних умов.

На нашу думку, сфера професійної діяльності випускників-землевпорядників повинна включати знання про: систему управління земельними та іншими природними ресурсами і землекористуванням; прогнозування, планування і проектування землекористування; оцінки впливу використання і охорони земель; методи обліку земель територіальних громад, земельних ділянок та землекористувань, їх систему оподаткування; процедури державної реєстрації прав і обмежень в державному кадастрі; встановлення прав власності і режиму землекористування; контроль за використанням земельних ділянок; консалтингову діяльність в галузі охорони земель; землеустрій і містобудування тощо [2, 3, 4].

Об'єктами професійної діяльності дипломованого фахівця з землеустрою та земельного кадастру є земельні та інші природні ресурси, використовувані в різних галузях економіки країни, їх розподіл за категоріями земель, землеволодінь і землекористувань, правовий режим землекористування, кількісна та якісна характеристики, управління і контроль за їх станом і використанням, а також розроблення землевпорядної документації для регулювання земельних відносин, вирішення проблем, екологічної оцінки планованої діяльності, капіталізації вартості земель територіальних громад (тобто в інтересах громади, жителів, власників ділянок і землекористувачів).

Отже, підготовка фахівців землевпорядників потребує переосмислення місця і ролі цього фаху для розвитку економіки України в цілому, і зокрема, забезпечення гарантування прав власності на земельні ділянки, екологізації, капіталізації та соціалізації землекористування.

Список літератури

1. Земельний кодекс України. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
2. Закон України «Про землеустрій». Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text>.
3. Третяк А.М. Землеустрій в Україні: теорія, методологія: Монографія. Херсон: ОЛДПЛЮС, 2013. 650 с.
4. Наукові проблеми розробки навчальних програм із землеустрою. Третяк А.М., Кривов В.М., Тарнопольський А.В. та ін. К. - 2001 – Землевпорядкування.

БЕРЕЖНА К.О., аспірант

Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру

ГУНЬКО Л.А., к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ЕКОЛОГІЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ РЕКУЛЬТИВАЦІЇ ПРОМИСЛОВО ПОРУШЕНИХ ЗЕМЕЛЬ У ДОНЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Наявність земель, порушених промисловою діяльністю, завдає величезної економічної шкоди, дестабілізує екосистеми і погіршує соціальні умови. Проведення рекультивації є необхідною умовою для відтворення природно-ресурсного потенціалу порушених територій.

Ключові слова: рекультивація, порушені землі, відновлення ґрунтів, промисловий потенціал, поліпшення властивостей ґрунтів.

Впродовж десятиліть в Україні відбувалися структурні деформації народного господарства, коли перевага надавалася розвитку сировино-видобувних, енергогенеруючій, металургійній, хімічній та іншим найбільш екологічно небезпечним галузям промисловості. В поєднанні з недостатністю правових та економічних механізмів захисту природного середовища, низькою забезпеченістю та ефективністю захисних споруд, а також з низьким рівнем екологічної свідомості суспільства - все це призвело до небезпечного екологічного стану у Донецькій області.

Донеччина має близько 700 родовищ 50 видів корисних копалин. З них експлуатується 300 близько 20 видів корисних копалин. Мінерально-сировинна база області є однією з найбільш багатогалузевих та розвинених за видами та обсягами використання мінерально-сировинних ресурсів в Україні. Тут вміщується 12% всіх природних багатств країни – більше, ніж в будь-якій області країни [1].

У структурі ж промислового потенціалу Донецького регіону 78% припадає на екологічно небезпечні галузі виробництва - металургійну (42%), видобувну (16%), виробництво електроенергії (11%), хімічну, нафтохімічну промисловість та виробництво коксу (9%) [2].

Рівень шкідливих викидів в атмосферу дещо зменшився в 1990-х роках: якщо в 1990 році обсяг промислових викидів в атмосферу підприємствами області склав 2, 5 млн тон шкідливих речовин, то в 1996 році - вже 1, 88 млн т, що пов'язане, в першу чергу, зі скороченням промислового виробництва області [1].

Загалом на Донеччині накопичено близько 4 млрд промислових та 400 млн м³ побутових відходів (25% від усіх по Україні).

Найбільшого забруднення зазнає верхній шар літосфери - ґрунт. На жаль сьогодні не приділяють достатньої уваги вивченню якісного стану ґрунтів з метою планування і організації раціонального і, в результаті, економічно вигідного використання ґрунтів та їх охорони.

Зокрема, для дбайливого використання земель, відчужених під видобуток корисних копалин, і повернення їх у належному стані для подальшого використання у сільському господарстві, треба обов'язково враховувати вартість землі до порушення і після її рекультивації. При відводі земель для видобутку мінеральної сировини гірничорудні підприємства повинні виплачувати компенсаційні суми за отримання певної площі угідь.

Сума компенсації за землю залежить від якості проведення рекультивації. Основною її метою має бути збереження сільськогосподарського потенціалу відновлених ґрунтів. Треба також враховувати збитки, які зумовлені побічними діями (наприклад, зниження продуктивності сільськогосподарських культур на навколишніх масивах староорних земель в результаті забруднення посівів пилом, або відкачки води з кар'єру і зниження, таким чином, рівня ґрунтових вод, що призводить до опустелювання місцевості) [3].

Для відтворення природно-ресурсного потенціалу порушених територій необхідною умовою є проведення рекультиваційних заходів. До проведення рекультивації треба спрогнозувати майбутній напрямок використання земель. Зрозуміло, що перевагу треба надавати сільськогосподарському напрямку, як найбільш важливому для населення. Цей напрямок надає людям матеріальні блага і робочі міста. Якщо відпрацьовані ділянки складені скельними ґрунтами або містять недопустиму для рослин кількість шкідливих речовин, вони мають бути відведеними під лісопаркові масиви або заповідні зони, але після проведення відповідних меліоративних заходів. При цьому, вибір оптимального напрямку подальшого використання порушених земель повинен передбачати досягнення економічно доцільного та екологічно безпечного рівня віддачі з одиниці площі цих земель, запровадження енергоощадних та екологічно безпечних технологій обробітку ґрунту та вирощування сільськогосподарських культур [4].

Донецька область відчуває сьогодні найбільше соціально-економічне, політичне та інституційне навантаження, обумовлене стрімкою зміною геополітичної ситуації. Область переживає надзвичайно складний період – майже всі макроекономічні показники демонструють негативні тренди, у стадії «турбулентності» перебуває фінансова система як області так і країни в цілому. В умовах стрімкої зміни геополітичних реалій та ведення воєнних дій на території області особливої актуальності для економіки набувають пошук шляхів та механізмів реформування регіональних економічних комплексів, визначення перспектив диверсифікації регіональної економіки. Від успішного вирішення цих питань залежать соціально-економічна стабільність в регіоні.

При належному фінансуванні регіон зможе розкрити економічний потенціал розвитком багатогалузевого господарчого комплексу.

Таким чином, раціональне використання і відновлення техногенно порушених земель Донецького регіону в кінцевому результаті приведе до:

- *вирішення таких екологічних проблем:*

- 1) поліпшення корисних властивостей ґрунтів;
- 2) збільшення зелених територій, усунення дефіциту зелених насаджень, створення зон відпочинку;
- 3) збереження та екологічно збалансоване використання природних ресурсів;
- 4) звільнення великих площ землі, зайнятих порушеними землями;
- 5) зниження забруднення стічними водами з териконів водних об'єктів даного району;
- 6) повторно використовувати промислові землі для сільськогосподарського виробництва, тобто використати і промисловий і сільськогосподарський потенціал регіону;

- *вирішення соціальних та економічних проблем:*

- 1) поява робочих місць у регіоні;
- 2) поліпшення здоров'я населення;
- 3) попередження загромодження земель у регіоні, які могли б бути використані для інших цілей;
- 4) поліпшення естетичного стану регіону.

Список літератури

1. Державної служби геології та надр України. Офіційний веб-сайт [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.geo.gov.ua/old/> .
2. Мінеральні ресурси України // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://minerals-ua.info>.
3. Галаган Т. І. Деякі методологічні аспекти еколого-економічної оцінки рекультивації порушених земель / Т. І. Галаган // ScienceRise. - 2015. - № 2(3). - С. 57-61.
4. Тимощук І. І. Концептуальні засади та напрями рекультивації промислово-вироблених торфовищ [Електронний ресурс] / І. І. Тимощук. // Ефективна економіка. - 2016. - № 2. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_2_337.

БІДА П.І., к.т.н., викладач вищої категорії

ВСП «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

НАКОПИЧЕННЯ ТА МІГРАЦІЯ РАДІОНУКЛІДІВ НА ТОРФОВИХ ҐРУНТАХ

Розглядається проблема про накопичення та міграцію радіонуклідів на торфових ґрунтах цезію-137. Пропонується акумулювати вміст цезію за допомогою дренажних влаштувань із внесенням сорбентів.

Ключові слова: міграція, дренажно-сорбційна система, цезій, торфовий ґрунт, радіонукліди.

Внаслідок аварії на ЧАЕС забруднено 8,4 млн. га сільськогосподарських угідь, в т.ч. 3,5 млн. га ріллі, близько 400 тис. га природних кормових угідь та понад 3 млн. га лісів.

Горизонтальна міграція радіонуклідів не призвела до відчутного їх перерозподілу в агроландшафтах. Дані спектрометричного аналізу свідчать про наявність вертикальної міграції цезію-137 по профілю ґрунту. Найбільш забрудненими областями є Житомирська та Рівненська.

Основними радіонуклідами, які визначають радіаційний стан на забруднених територіях зараз є цезій-137, хімічний аналог калію і стронцій-90, хімічний аналог кальцію. Тому в даний час гостро стоїть питання використання цих забруднених земель в сільськогосподарському виробництві і отримання продукції з найменшим вмістом радіонуклідів як в рослинній, так і в тваринній продукції.

Більш ніж на порядок може знижуватись накопичення цезію-137 в зерні при внесенні одного калію і в комбінації з іншими добривами. Але потрібно мати на увазі, що при внесенні фізіологічно-кислих добрив на слабокислих або кислих не вапнованих ґрунтах може підвищуватись кислотність ґрунту, що може збільшити накопичення в рослинах радіонуклідів.

Попадання радіонуклідів у сільськогосподарські культури знижується також при внесенні фосфорних і калійних добрив. Внесення завищених доз калійних добрив на дерново-підзолистих ґрунтах зменшує забруднення врожаю цезієм - 137 приблизно в 15 разів.

Використання органічних добрив сприяє підвищенню родючості ґрунту і зниженню попадання радіонуклідів в рослини. Як правило, при внесенні гною, торфу, ставкового мулу забруднення врожаю радіонуклідами може знижуватись в 1,5...2,5 рази. [1, с. 45]. Необхідно відмітити, що в якості органічних добрив потрібно застосовувати тільки низинний, добре розкладений, високо зольний торф.

На кислих дерново-підзолистих ґрунтах, сірих лісових, червоноземах і жовтоземах необхідно вносити від 5 до 10 т/га вапна, що знизить вміст радіонуклідів у рослинах в 2...3 рази. Найбільший ефект на легких супіщаних ґрунтах, бідних магнієм, досягається при внесенні до 10 т/га вапна. Під зернові культури рекомендується вносити до 20...30 т/га, під просапні – 40...60 т/га. На обмежених територіях під овочеві культури можна вносити до 100 т торфу на 1 га. Потрібно пам'ятати, що захисний ефект від разового вапнування ґрунту і внесення калійних і фосфорних добрив у високих дозах спостерігається на протязі 3...5 років. Але виконати це можливо лише на невеликих площах. В ідеальних умовах, для зниження радіаційної забрудненості в 10 раз необхідно зняти шар ґрунту 4...5 см. Вчені припускали, що глибоке захоронення поверхневого забрудненого шару ґрунту дасть можливість суттєво знизити накопичення радіонуклідів у врожаї. Виявилось, що захоронення забрудненого шару ґрунту за допомогою плуга на глибину 60...70 см і одночасне окультурення вивернутого на поверхню глибинного горизонту ґрунту може знизити вміст радіонуклідів у рослинах в 5...7 раз.

Проаналізувавши існуючі на сучасному етапі заходи по запобіганню впливу радіоактивних речовин на сільськогосподарську продукцію ми прийшли до висновку про недостатні їх ефективність та високу вартість, що в сучасних умовах затримує їх впровадження у виробництво.

Отже, дані заходи, по запобіганню впливу радіоактивних речовин на сільськогосподарську продукцію не є достатньо ефективними і потребують подальшого вдосконалення та зменшення собівартості. На основі цього виникла необхідність створення технічно нових систем, більш екологічно надійних та з меншою собівартістю. З аналізу як вітчизняного так і закордонного досвіду найкращим варіантом вирішення цієї проблеми є використання сорбентів, які мають властивість акумулювати і затримувати радіоактивні речовини.

За основу сорбційних систем нами були взяті дренажно-акумулюючі влаштування розроблені галузевою науково-дослідною лабораторією кафедри меліорації УДУВГП [2, с. 88].

Нова дренажно-сорбційна система являє собою розпушену смугу багатоярусним робочим органом шириною 0.3...0.4м, глибиною 0.4...0.5м, на дно якої вкладається довгомірний акумулюючо-сорбційний елемент циліндричної форми у вигляді сітчастої панчохи діаметром 80...150мм, яка заповнена на спеціальних механізмах органічними матеріалами з домішками сорбентів (вермикуліт і т.д.).

З метою перевірки гіпотези ефективності технічних рішень та їх реалізації нами планується проведення теоретичних, науково-експериментальних, лабораторних та польових досліджень.

Список літератури:

1. Анненков Б.Н., Юдинцева Е.В. Основы сельскохозяйственной радиологии. М.: Агропроиздат, 1991. - 287 с.
2. Кожушко Л.Ф. Удосконалення дренажних систем: монографія. Рівне: Видавництво РДТУ, 2001. 279 с.

УДК 332.36

КОМАРОВА Н.В., доктор філософії з економіки
Білоцерківський національний аграрний університет

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ, ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕХАНІЗМ РАЦІОНАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ

Наведено ряд причин, що впливають на ускладнення екологічної ситуації. Беручи до уваги всі негативні наслідки деградації земельних ресурсів, необхідно досягти формування екологічно стійкого землекористування, яке повинно враховувати ландшафтні особливості.

Ключові слова: земельні ресурси, ландшафт, екологічна стійкість, землі сільськогосподарського призначення, деградація, гумус.

Землі сільськогосподарського призначення розташовані на 2/3 території України. У цілому площа сільськогосподарських земель становить 42,7 млн га, або 70% площі усієї території країни, а площа ріллі – 32,5 млн га, або 76% усіх сільськогосподарських земель, що свідчить про високий рівень освоєності. Статистична результативність динаміки площ різних видів угідь в Україні свідчить про незбалансований характер процесів землекористування з переважанням економічних інтересів. Найбільші зміни відбулися з угіддями сільськогосподарського призначення, за якими спостерігаються найбільші темпи розширення, при цьому рівень розораності території держави демонструє найбільші в Європі показники. Порівняно з 2005 р. площа сільськогосподарських угідь збільшилася на 1,6% за рахунок зменшення на 0,2% лісовкритих площ, 0,1% забудованих земель. Площа відкритих заболочених земель, вод, відкритих земель без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом залишилася без змін – відповідно 1,6; 4,0; 1,7% [1].

Дотримання законів функціонування екосистем особливо значимо для сільськогосподарського землекористування в зв'язку із загостренням в даний час проблемою деградації зе-

мель, викликані як діяльністю людини, так і стихійними природними явищами, їх нераціональним використанням, а також переведенням їх з однієї категорії земель в іншу. Зменшилися обсяги проведення заходів по підвищенню родючості ґрунтів. В результаті чого, щороку зростають площі порушених земель.

Найбільш поширеним видом деградації ґрунтів України є втрати гумусу і поживних речовин. Протягом 1990-2015 років середньозважений вміст гумусу знизився на 0,22 % в абсолютних величинах, що особливо відчутно в степовій зоні.

Серед деградаційних процесів провідне місце займає ерозія ґрунтів, яка є найістотнішим чинником зниження продуктивності земельних ресурсів. В Україні загальна площа угідь, які зазнали згубного впливу водної ерозії, становить 13,4 млн га (32 %), у тому числі 10,6 млн га орних земель. До складу еродованих земель входять 4,5 млн га із середньота сильнозмитими ґрунтами, в тому числі 68 тис. га повністю втратили гумусний горизонт.

Ці явища призводять до чітко вираженої тенденції зниження біоенергетичного потенціалу, і екологічної стійкості агроландшафту та прогресивно знижують родючість ґрунтів. Наведені дані свідчать про екстенсивне використання природно-ресурсного потенціалу земельних угідь.

На ускладнення екологічної ситуації впливає ряд економічних і правових чинників, які діють у різних секторах, на різних рівнях і з різним ступенем впливу:

- макроекономічна політика, що приводить до екстенсивного використання природних ресурсів;

- недосконалість нормативно-правових актів або недотримання їх;
- невизначеність власника земельних угідь;
- недооцінка сталого розвитку;
- інфляція, криза в економічній сфері, що ускладнює реалізацію довгострокових проектів;
- наявність ефективного стимулу у вигляді отримання швидкого доходу від продажу виробленої продукції і т. д.

Все це викликає необхідність розробки якісно нових підходів до раціонального використання та охорони землекористування, основне місце в яких повинна займати гармонізація компромісних відносин суспільства і біосфери, природи і людини, екології та економіки.

Причому екологізація повинна займати пріоритетне значення, оскільки від зведення до мінімуму екологічних прорахунків у практичній діяльності залежить не тільки економічний ефект проведених заходів, але і запобігання негативних проявів у природі, які призводять до негативних наслідків антропогенної діяльності.

Основою методології екологічно сталого землекористування є функціонування землі як природного комплексу та об'єкта еколого-економічних відносин. Зважаючи на це, необхідно вирішити одну з головних проблем - підтримання екологічного балансу, який повинен бути пов'язаний з діяльністю як окремих ландшафтів-угідь, так і в цілому визначених територіальних утворень різних рівнів від невеликих землеволодінь, землекористувань до великих природно-територіальних утворень, що сформує екологічно стале землекористування.

Регулювання екологічного балансу землекористування може бути забезпечено з урахуванням таких основних принципів:

- перерозподілу і використання земель на ландшафтно-екологічній основі;
- застосування підходу екологічного балансу при організації використання земель та територій;
- проведення екологічної оцінки земель;
- виділення територій, які користуються певним правовим і природно-господарським режимом;
- розробки технологій, адаптованих до конкретних умов навколишнього середовища і забезпечують відтворення відновлюваних природних ресурсів;
- забезпечення екологічного балансу екологічних систем природних і штучних ландшафтів;
- мінімізації антропогенного впливу на агроландшафт [2].

Тому для поліпшення і зміни ситуації, в основу раціонального використання земель необхідно включити і дотримуватися якісних критеріїв, які сприятимуть забезпеченню цього процесу. Всі землевласники, землекористувачі і орендарі, які використовують землю, зобов'язані охороняти ґрунтовий покрив від ерозії, забруднення та інших негативних наслідків, підвищувати рівень родючості ґрунтів незалежно від її природних властивостей, зберігати і не порушувати родючий ґрунтовий шар при проведенні робіт з порушеним ґрунтовим покривом.

Список літератури

1. Концепція охорони ґрунтів від ерозії в Україні: Українська академія аграрних наук, Національний науковий центр "Інститут ґрунтознавства, та агрохімії імені О.Н. Соколовського". Харків, 2008. 60 с.
2. Балюк С.А., Л.Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Л.Л. Наукові та прикладні основи захисту ґрунтів від ерозії в Україні: монографія. Харків, 2010. 460 с.

УДК 332.012:332.5:332.1

КУШНІРУК Т.М., к. с.-г. наук, доцент.,
*Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський, Україна*
ПЕТРИЦЕ О.І., к. с.-г. наук, доцент.,
*Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський, Україна*
ДОДУРИЧ В.В., асистент
*Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський, Україна*

ПОНЯТІЙНИЙ БАЗИС ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗЕМЛЕУСТРОЮ ТА ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Обґрунтовано, що понятійний базис інституціонального забезпечення землеустрою та землевпорядкування на місцевому рівні включає: 1) систему соціально-економічних і екологічних заходів та організаційних, правових і інженерно-технічних дій; 2) місцеві програми розвитку землекористування; 3) землевпорядне та містобудівне планування; 4) формування земельного устрою та здійснення землевпорядкування; 5) інфраструктурне забезпечення землеустрою. Останнє включає сукупність суспільних відносин, елементів, дій, направлених на розбудову земельних відносин та земельного устрою, які забезпечують гармонійне функціонування землекористування на місцевому рівні розвитку економіки територій рад та базуються на належному інституційному підґрунті.

Ключові слова: інституціональне забезпечення, землеустрій, землевпорядкування, територіальні громади, землекористування.

Хоча теоретичні основи здійснення землеустрою на місцевому рівні вже дещо опрацьовані, однак можна стверджувати, що стосовно інституціонального забезпечення вони не отримали ще остаточного вирішення. Тому є доцільним запропонувати авторське бачення стосовно сутнісного визначення цього поняття. В класичному вигляді цей термін вживався багато десятиків років тому, і в буквальному сенсі означав «фундамент», «основу».

Інституціональний підхід представляється особливо перспективним стосовно оцінки тенденцій, пов'язаних інноваційним розвитком економіки землекористування територій, оскільки від динаміки цього процесу залежать темпи розвитку національної та економіки територіальних громад. Необхідність звернення до інституціоналізму обумовлена тим, що існуючі в економічній теорії підходи сильно розрізняються в розумінні умов, причин і рушійних сил інноваційного розвитку економіки [1 с.180].

Активізація інноваційної діяльності виступає необхідною умовою подальшого якісного і кількісного розвитку національної економіки територіальних громад. У цьому контексті

розробка інституційних аспектів, пов'язаних з формуванням інноваційного клімату в економічних організаціях та системі землеустрою набуває важливого самостійного значення.

Недооцінка вченими і державним менеджментом взаємозв'язку між економічним розвитком, політичними процесами і соціальними наслідками, що мали місце на пострадянському просторі в процесі реформ, в тому числі земельної, сьогодні становить головну проблему на шляху формування ефективної державної економічної політики, здатної забезпечити ефективне функціонування економіки і довгострокову стабільну перспективу розвитку земельних відносин та системи землекористування, особливо сільськогосподарського та природоохоронного. Збалансований розвиток землеустрою та землевпорядкування як механізму розвитку соціально-економічної, екологічної та правової системи землекористування на відповідній території забезпечується взаємодією між собою цілої сукупності умов і факторів, які можна згрупувати відповідно за якісними характеристиками, по шести блоках. (1. Потреби. Цілі розвитку. Завдання розвитку. Мотиви; 2. Інновації щодо розвитку землеустрою та землевпорядкування. НТП щодо розвитку землекористування; 3. Державна земельна політика. Земельна політика територіальних громад. Організаційна структура системи землеустрою; 4. Нормативно-правова інфраструктура; 5. Менталітет. Культура. Суспільна свідомість; 6. Господарський механізм. Система соціально-економічного розвитку). [2 с.101]

Інституціональне забезпечення збалансованого розвитку землеустрою та землевпорядкування територій територіальних громад можливо лише в тому випадку, якщо вдається досягти узгодженості та компліментарності всіх шести блоків та односпрямованість їх розвитку. В силу ряду об'єктивних обставин інституціональні чинники в організації процесу взаємодії збалансованого розвитку землеустрою та землевпорядкування територій територіальних громад і стратегічних цілей їх економічного зростання набувають особливої значущості. По-перше, зміна життєвих циклів соціально-економічної системи, як і будь-якої, що самоорганізується складної динамічної системи, відбувається нелінійно. Зміна циклів супроводжується кардинальними змінами в структурі системи.

По-друге, місцева економіка як система відносин держави, територіальних громад, бізнесу та населення відповідних територій і їх взаємодій постійно ускладнюється. Відповідно, і трансакційні витрати в системі земельних відносин, їх частка в загальних витратах зростають. Необхідно використовувати ефективні механізми зниження трансакційних витрат в системі земельних відносин та землеустрою, в іншому випадку економіка не витримає зростаючий тягар витрат. [3 с.22]

Ці механізми передбачають розвиток довірчих відносин, що стають найважливішою економічною категорією. Якщо люди не довіряють своїй владі, а уряд своєму народу, якщо громадяни не довіряють один одному і т.д., економіка цілому і землекористування зокрема, не може стабільно розвиватися. Тому кардинально зростає роль інститутів в економічному житті, що формують довірчі відносини. [4,5 с.10]

Інституціональний аспект збалансованого розвитку земельного устрою як результату землеустрою і землевпорядкування територій територіальних громад включає в себе широкий спектр методів, способів, правил, норм поведінки, механізмів реалізації, форм організації та взаємодії; напрямків розвитку суспільних груп і виробничих комплексів, які забезпечують вирішення екологічних, економічних, соціальних і науково-технічних питань в процесі, який визначається нами як збалансований розвиток землеустрою та землевпорядкування відповідних територій. Умови інституціонального середовища, в яких відбувається функціонування землеустрою та землевпорядкування, безперечно, впливають на збалансованість розвитку землекористування на території територіальних громад.

Список літератури

1. Будзяк О.С. Формування екологобезпечного землекористування на сільськогосподарських угіддях України. Збалансоване природокористування. 2016. № 3. С. 180-187.
2. Добряк Д.С. Еколого-економічні засади реформування землекористування в ринкових умовах: наукове видання. Київ. Урожай, 2006. 336 с.

3.Добряк Д.С. Проблеми сучасного землеустрою в Україні. Землевпорядний вісник. 2012. № 1. С. 30-35.

4.Добряк Д.С. Стан і перспективи розвитку землеустрою в Україні. Землевпорядкування. 2002. № 2. С. 22–31.

5.Добряк Д.С., Мартин А.Г. Землеустрій – наукова основа раціонального використання та охорони земельних ресурсів. Землеустрій і кадастр. 2006. № 1. С. 10–16

УДК 332.2:332.3

КРАВЧУК Т.Ю., аспірантка

Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління Мінприроди України

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗЕМЛЕВПОРЯДНОГО ПРОЕКТУВАННЯ ВОДООХОРОННИХ ЗОН ТА ПРИБЕРЕЖНИХ ЗАХИСНИХ СМУГ

Досліджено проблеми законодавчого регулювання землепорядного проектування водоохоронних зон та прибережних захисних смуг. Розроблено пропозиції змін і доповнень до статті 38 Земельного кодексу України.

Ключові слова. Водоохоронні зони, прибережні захисні смуги, проект землеустрою, територіальне землепорядне планування землекористування.

Формування існуючої нині в Україні системи територіального землепорядного планування пов'язано з низкою відповідних чинників, які включають окремі елементи європейських практик та досвід національного, пострадянського планування. З огляду на глобальну мету України інтеграцію в Європейську спільноту, імплементація положень Основних принципів сталого просторового розвитку Європейського континенту, зокрема щодо землепорядного планування землекористування водоохоронних зон та прибережних захисних смуг означає оптимальну організацію відповідної території з урахуванням її особливостей, характеристик, зв'язків та часових параметрів є на часі.

Враховуючи, що системний підхід до планування землекористування водоохоронних зон та прибережних захисних смуг України має, насамперед, базуватись на відповідних інституціях, а на сьогодні не має достатньо розробленого системного правового та інституційного підґрунтя, то нами пропонуються вдосконалити такі елементи цієї системи:

1) *узгодженість різних аспектів* міжвідомчої взаємодії затверджених *законодавчих актів*, особливо спрямованих на координацію територіального землеустрою та землепорядкування;

2) *прискорення процесів розроблення і оновлення землепорядної та містобудівної документації* для забезпечення актуальною інформацією системи землекористування водоохоронних зон та прибережних захисних смуг України;

3) *моніторинг та практичне виконання рішень землепорядної документації* щодо формування землекористування водоохоронних зон та прибережних захисних смуг;

4) *ідеологічна та методологічна актуальність розробок* щодо ініціатив Європейської перспективи просторового розвитку, яка визначає основні виклики, пріоритети та механізми розвитку землекористування водоохоронних зон та прибережних захисних смуг.

* *Науковий керівник доктор економічних наук, професор Третяк А.М.*

Для узгодження положень Порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режиму ведення господарської діяльності в них [1], у відповідності із Земельним та Водним кодексами України, законами України

«Про землеустрій», «Про регулювання містобудівної діяльності», а також додаткового впорядкування відповідної процедури, зокрема з урахуванням змін у законодавстві, передбачених

Законом України від 17.06.2020 № 711-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель» [2, 3, 4, 5, 6] пропонується його удосконалення.

Так, для узгодження Порядку зі статтями 80, 87, 88 Водного кодексу України, статтями 58, 186 та ін. Земельного кодексу України, статтями 25, 47 та ін. закону України «Про землеустрій», статтями 16-1, 17 та ін. закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», а також впорядкування відповідних процедур нами розроблено відповідні пропозиції. Зокрема, пропонується: у статті 38 Земельного кодексу України **пункт 5 викласти у такій редакції** (авторські пропозиції викладені косим жирним шрифтом):

Після слів «Межі водоохоронних зон визначаються...» [2] доповнити «**за проектами землеустрою щодо організації і встановлення меж територій земель водного фонду та водоохоронних зон**» (автор), після слів «які розробляються у порядку, визначеному Земельним кодексом України, законами України «Про землеустрій» та «Про регулювання містобудівної діяльності», зазначаються в документації із землеустрою, містобудівній документації...» [2] доповнити «**на місцевому рівнях**» (автор). Далі по тексту «Відомості про межі водоохоронних зон, прибережних захисних смуг та пляжних зон вносяться до Державного земельного кадастру як відомості про обмеження у використанні земель» [2].

Пункт 10 статті 38 Земельного кодексу України доповнити «**На землях міст розмір водоохоронної зони, як і прибережної захисної смуги, встановлюється із врахуванням конкретних умов забудови та можливого затоплення при максимальному повеневому (паводковому) рівні води, що повторюється один раз за десять років, вимог генеральних планів за проектами землеустрою**» (автор).

Після слів «Прибережні захисні смуги в межах міст встановлюються відповідно до статті 88 Водного кодексу України» [2] доповнити «**з врахуванням урізу води (у межений період), конкретних умов забудови, якщо забезпечується захист забруднення і засмічення водних об'єктів та вимог генеральних планів**» (автор).

Після слів «У межах...» [2] доповнити «**селищ міського типу та сіл**» (автор) після слів «...у разі відсутності комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад та генеральних планів населених пунктів, затверджених після набрання чинності Законом України від 17 липня 2020 р. № 711-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель», межі водоохоронних зон визначаються за проектами землеустрою, зазначеними у пункті 5 цього Порядку, з урахуванням...» [2] доповнити «**конкретних умов забудови та можливого затоплення при максимальному повеневому (паводковому) рівні води, що повторюється один раз за десять років,**» (автор) після слів «...генеральних планів населених пунктів, затверджених до набрання чинності цим Законом. Прибережні захисні смуги в межах...» [2] доповнити «**селищ міського типу та сіл**» (автор) далі по тексту «...встановлюються відповідно до статті 88 Водного кодексу України.» [2]

Треба сказати, що нині не існує єдиних методичних вказівок з проектування таких зон. В цьому випадку землевпорядники зазвичай використовують три різних підходи: а) нормативно-правовий (на основі затверджених нормативів, без урахування специфічних особливостей об'єкта); б) формалізований (проекти розробляються з урахуванням природних особливостей і особливостей забудови); в) ландшафтно-гідрологічний (враховуються гідрологічні взаємозв'язки і генезис формування стоку) [7, 8].

Тому, необхідним є використання комплексного підходу. При цьому, автор підтримує позицію Третяка А.М., що обґрунтування можливості ГІС і картографічних відомостей в проектах землеустрою щодо організації і встановлення меж територій земель водного фонду та водоохоронних зон в законодавстві не відображено, однак їх використовують на практиці для здешевлення і спрощення процесу розроблення документації із землеустрою, який проводяться за традиційною технологією [9].

Список літератури

1. Порядок визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режим ведення господарської діяльності в них. Постанова Кабінету Міністрів України від 8 травня 1996 р. № 486. Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/486-96-%D0%BF#Text>.

2. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2874%D0%B0-07>
3. Водний кодекс України від 6 червня 1995 року № 213/95-ВР. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/213/95-вр>.
4. Про землеустрій: Закон України від 22 травня 2003 року № 858-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text>.
5. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України 17 лютого 2011 року № 3038-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (дата звернення 21.10.2020).
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель: Закон України від 17 червня 2020 року № 711-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-20#Text>.
7. Андреева М.А. Гидрологическое обоснование водоохраных зон рек и водоемов // Вопросы охраны природы при мелиоративном строительстве. – Л., 1987., с. 52-59.
8. Методика з визначення меж водоохоронних зон, прибережних захисних смуг і смуг відведення з особливим режимом використання (з урахуванням проекту змін до Водного Кодексу України). НААН України. Інститут водних проблем і меліорації. К.: 2016. 45 с.
9. Третяк А.М. Землеустрій в Україні: теорія, методологія. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2013. 650 с.

УДК 502.37

ЛЮЛЬЧИК В.О., канд. с.-г. наук

МАЛИМОН С.С., магістр

ВСП «Рівненський фаховий коледж

Національного університету біоресурсів і природокористування України»

РОЛЬ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ У БУДІВНИЦТВІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ДЕРЖАВИ

Розкрито сучасний підхід та досвід викладачів ВСП «Рівненський фаховий коледж НУБіП України» у сфері екологічного виховання студентської молоді.

Ключові слова: екологічне виховання, фахова освіта, студентська молодь, природоохоронна робота, педагогічні технології

Значна частина сьгоднішніх студентів закладів фахової передвищої освіти (коледжів) походять з сільської місцевості, та і самі коледжі часто є острівками доступної освіти в районних центрах чи промислових містечках, де екологічні проблеми виражені і помітні особливо гостро. Неозброєним оком можна побачити руйнацію ґрунтів через ерозійні процеси, забруднення води і пересихання малих річок та озер, зменшення врожайності на полях через глобальне потепління, значне зменшення біорізноманіття, погіршення якості атмосферного повітря, виникнення нових хвороб через забруднене повітря, воду та продукти харчування, зростання смертності населення через стан довкілля.

Сьгоднішні студенти, в майбутньому фахівці різних галузей народного господарства повинні бути озброєні екологічними знаннями, розумінням основних екологічних законів, мати хоча б невеликий, але практичний досвід вирішення екологічних проблем на локальному рівні, які призведуть, при комплексному підході, в межах держави, до отримання глобальних переваг.

Необхідно встановити єдність пізнання, переконання і дії студентів, майбутніх спеціалістів. Все це допомагає по-справжньому виховувати у студентів почуття відповідального ставлення до навколишнього середовища.

Методологічною основою екологічного навчання та виховання є розуміння нерозривного зв'язку людини з природою, залежність її здоров'я та виживання від збереження екологічної рівноваги в природі.

Досягнення цієї мети можливе за умови, коли зміст екологічної освіти буде включати такі важливі компоненти: екологічні знання; екологічна етика; вміння та навички. При цьому

майбутні фахівці повинні вміти оперувати поняттями сталого розвитку, поєднувати екологічні вимоги з економічними та соціальними, маючи при цьому екологічні за перший пріоритет, як вимагають і рішення конференції ООН в Ріо-де-Жанейро щодо довкілля та розвитку 1992 року, які в повному обсязі ратифіковані Україною.

Педагогічним працівникам коледжів потрібно пам'ятати, що екологічна компетентність повинна бути розвинута не лише у студентів суто екологічних чи близьких до них спеціальностей, а охоплювати майбутніх фахівців всіх галузей. Для прикладу, потрібно передбачати дисципліну «Екологічне право» у студентів-юристів, на будівельних відділеннях в курсі «Будівельні матеріали» можна приділити значну увагу вибору екологічно чистих матеріалів. При підготовці студентів економічних спеціальностей слід поглиблено вивчити економіку природокористування, а також економічні важелі вирішення екологічних проблем. Студенти агрономічних спеціальностей повинні розуміти перспективність поступового переходу на вирощування екологічно чистої продукції в Україні, що має бути цілим комплексом заходів, починаючи з законодавства, яке би стимулювало сільгоспідприємства для вирощування екологічної продукції, до широкого інформування населення, яке на власних присадибних ділянках могло б також займатися вирощуванням такої продукції. Студент повинен знати і принципи об'єднання дрібних виробників, в тому числі екологічно-чистої продукції в сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи, які дозволять не тільки вирощувати, а і реалізувати органічну продукцію як на внутрішньому ринку, так і за кордон. Це дасть можливість покращити здоров'я населення та продовжити тривалість життя. Звісно ж, при цьому, студенти всіх спеціальностей повинні вивчати базовий курс «Основи екології» або «Екологія». Розділ «Природоохоронні заходи» має включатися в курсові та дипломні проекти, а студенти в такому випадку розумітимуть, що екологічні знання будуть актуальними для них не лише під час розробки навчальних проектів, а і також в подальшій роботі за спеціальністю.

Велику увагу у здійсненні екологічного виховання, формування еколого-економічного мислення студентської молоді в коледжах потрібно надавати краєзнавчому принципу, який полягає в поглибленні знань про природу рідного краю, її неповторності, а також в ознайомленні із проблемами, які виникли в результаті недбалого природокористування:

Тільки конкретні проблеми рідного краю найбільш гостро розкривають важливість екологічних проблем людства і спонукають до конкретних дій. Екологічне виховання неможливе без здійснення конкретних природоохоронних заходів, конкретних дій кожної людини, кожного студента з розв'язання екологічної проблеми.

Природоохоронна робота щодо формування екологічної свідомості може і має проводитися спільно з державними і громадськими організаціями: Державним управлінням охорони навколишнього природного середовища, що є в кожній області, Українським товариством охорони природи, Державними обласними науковими бібліотеками, краєзнавчими музеями тощо. Це та база, де завжди можна збагатитися новими даними про стан довкілля в області, а також спільно вирішувати екологічні проблеми краю. Ці організації завжди радо долучають студентів до своїх заходів, а також на їх базі можна проводити відкриті заняття з участю широкого кола спеціалістів. ВСП «Рівненський фаховий коледж НУБіП України», за підтримки адміністрації, так проводить природоохоронні акції, семінари, конференції, ділові зустрічі, зустрічі за круглим столом, екологічні форуми з виступами спеціалістів, що робить навчальні заняття більш вагомими, спонукає студентів до конкретних природоохоронних дій, сприяє формуванню екологічного стилю життя.

Особливої уваги заслуговує співпраця з громадською організацією «За чисте довкілля» та з представництвом Глобального екологічного фонду Програми малих грантів Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй в Україні, з якими коледжі можуть спільно працювати над екологічними проектами, отримувати фінансування для вирішення екологічних проблем свого краю, а також практично здійснювати формування еколого-економічного мислення майбутніх фахівців на шляху до сталого розвитку суспільства. Тісно може переплітатися з екологічною підготовкою студентів позааудиторна, наприклад, гурткова робота в коледжах. Проведення засідань гуртків у формі природоохоронної акції, експедицій, екскурсій,

безпосереднього спілкування з природою є однією з найбільш ефективних форм і методів екологічного виховання. Студенти на власні очі побачать наслідки несанкціонованого відпочинку туристів, засмічення територій, загрози існуванню рідкісної рослинності, проблеми об'єктів природно-заповідного фонду.

Для прикладу, студенти ВСП «Рівненський фаховий коледж НУБіП України» взяли шефство над ботанічним заказником державного значення «Вишнева гора». Кожного року проводиться акція «Вишневій горі - друге дихання», під час якої студенти впорядковують територію заказника. Ведеться науково-дослідна робота з вивчення природи ботанічного заказника державного. Організуються екологічні експедиції з метою дослідження ландшафтів заказника. Студенти ознайомлюються зі станом рідкісних червонокнижних рослин крайньої північної точки степу, якою є даний заказник. Матеріали досліджень представлені в матеріалах студентських конференцій та в навчальному відеофільмі «Вишнева гора - ботанічний заказник державного значення» що став спільною роботою викладачів та студентів коледжу.

Отже, можна зробити висновок, що тільки єдність пізнання, переконання і дій студентів допомагає виховувати в майбутніх фахівцях почуття відповідального ставлення до навколишнього середовища. Тільки такі фахівці з глибокими екологічними знаннями, високим рівнем екологічної свідомості та екологічної культури будуть конкурентоспроможні на ринку праці, та забезпечать будівництво екологічної держави.

Список літератури

1. Данилишин Б.М. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України / Б.М.Данилишин, С.І.Дорогунцов. - К.: Основа, 1999. - 714 с.
3. Герасимчук З.В. Регіональна політика сталого розвитку: методологія формування, механізми реалізації / З.В.Герасимчук. - Луцьк: Надстир'я, 2019. - 495 с.
6. Малимон С.С. Основи екології: підручник. - Вінниця: Нова книга, 2009. - 240 с.
7. Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Рівненській області у 2020 р. / за ред. П.Д.Колодича. - Рівне, 2020 – 220 с.

UDC 332.3(54)

MAKAROVA M.V.

Polotsk State University, Novopolotsk, Belarus

ABOUT CHANGING THE BORDERS OF SPECIALLY PROTECTED NATURAL TERRITORIES DURING THE NORMALIZATION OF THE BORDERS OF ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL UNITS

У статті розглянуто питання необхідності перетворення меж особливо охоронюваних природних територій при проведенні землепорядних робіт по нормалізації і встановленню меж районів і областей. Наведено компетенції органів влади в питаннях влаштування особливо охоронюваних природних територій.

Keywords: administrative-territorial units, boundaries, land management, delineation, specially protected natural areas

It is well known that the boundaries of specially protected natural territories can pass along the borders of various land uses (agricultural, forestry, forest hunting farms, the shores of natural and artificial water reservoir, the borders of administrative-territorial units (districts and regions).

Historically, the boundaries of the districts formed the outer boundaries of the border large land uses (usually agricultural, forestry). In turn, inter-farm boundaries were usually combined with the boundaries of land masses and large contours of agricultural land and forest. Based on the analysis of the cartographic material and the analysis of the Land Information System, these boundaries

change over time. Most often, because of the economic use of land and natural processes (land overgrowth, changes in riverbeds, land melioration network).

From 2016 to 2019, the Republican Unitary Enterprise "Design Institute of Belgiprozem" carried out work on the normalization and establishment of the borders of administrative-territorial units of the Republic of Belarus, and specifically the borders of districts and regions [1].

The implementation of this type of land management work inevitably affected the borders of specially protected natural territories of national and local significance. Special mention should be made of specially protected natural areas located in the same administrative district, the border of which coincides with the existing border of the district, which is also subject to normalization. In this case, when changing the border of the administrative-territorial unit of the basic level (i.e., the district), the border of the specially protected natural territory is also subject to change.

An example of such territories is the Berezinsky Biosphere Reserve, located in two regions (Vitebsk and Minsk). Narochansky National Park is located in four districts of three regions at once and occupied a total area of 87,660 hectares.

The layout of the Berezinsky Biosphere Reserve and the Narochansky National Park at the junction of the regional borders is shown in Figure 1.

Fig. 1. Layout of the Berezinsky Biosphere Reserve and the Narochansky National Park at the junction of the regional borders

According to the technological scheme of work, in difficult situations and if it is necessary to change the normalized borders of administrative-territorial units passing through the territories subject to special protection, the heads of land management services can initiate the involvement of the territorial bodies of the Ministry of Natural Resources and Environmental Protection of the Republic of Belarus to consider issues of normalization and establishing the boundaries of districts.

In accordance with the legislation on the administrative-territorial structure of the Republic of Belarus, materials on the establishment of the boundaries of administrative-territorial units are considered by the regional authorities, and after that a decision is made to submit relevant proposals to the Council of Ministers of the Republic of Belarus.

After establishing the boundaries of districts and regions, state registration is carried out in the register of administrative-territorial units and territorial units and, if necessary, changes are made to the unified state register of real estate, rights to it and transactions with it of the State land cadastre (EGRNI). Mandatory changes are made to the land information system (LIS).

Let us consider the powers in the field of functioning and protection of specially protected natural territories, which are defined by the Law of the Republic of Belarus "On Specially Protected

Natural Territories" of October 20, 1994 No. 3335-XII. For the part of the declaration, transformation and termination of operation, the approval of their boundaries, are distributed as follows and are presented in table 1:

Table 1- **Competence of state authorities on the issue of approving the boundaries of protected areas [2]**

Border ratification	Competent authority
nature reserves	President of the Republic of Belarus
national parks	President of the Republic of Belarus
nature reserves: of national significance	President of the Republic of Belarus, Government of the Republic of Belarus
local significance*	Local councils of deputies, executive and administrative bodies
natural monuments: of national significance	Ministry of Natural Resources and Environmental Protection of the Republic of Belarus
local significance	Local councils of deputies, executive and administrative bodies

* A local nature reserve located on the territory of several administrative divisions is transformed based on a joint decision of the relevant local authorities.

As a result of the work on the normalization and establishment of the borders of the districts of the Minsk region (and the region itself), it is known that 27 territorial units – specially protected natural territories (13 of republican and 14 of local significance) need to transform the borders and recalculate the areas [3].

Thus, after the completion of work on the normalization and establishment of borders, in accordance with the procedure established by law, it is necessary to review the boundaries of specially protected natural territories, legalizing their location, as well as clarify the area of land. The results obtained should be reflected in the planning and cartographic materials and in the land information system.

References

1. Помелов, А. О нормализации границ административно-территориальных единиц Республики Беларусь / А. Помелов, В. Грищенко, А. Коробкин // Земля Беларуси. – 2014. – № 2. – С. 18-22.
2. Об особо охраняемых природных территориях: Закон Респ.Беларусь, 20 октября 1994 г. № 3335-ХІІ (с изменениями и дополнениями по состоянию на 09.01.2018 г.) // Нац.реестр правовых актов Респ.Беларусь. – 2001.-2/451
3. Материалы по установлению границ Минской области и районов Минской области (земле-устроительное дело). – Минск: УП «Проектный институт Белгипрозем», 2016.

УДК 332.14

NAZARENKO V., PhD student

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

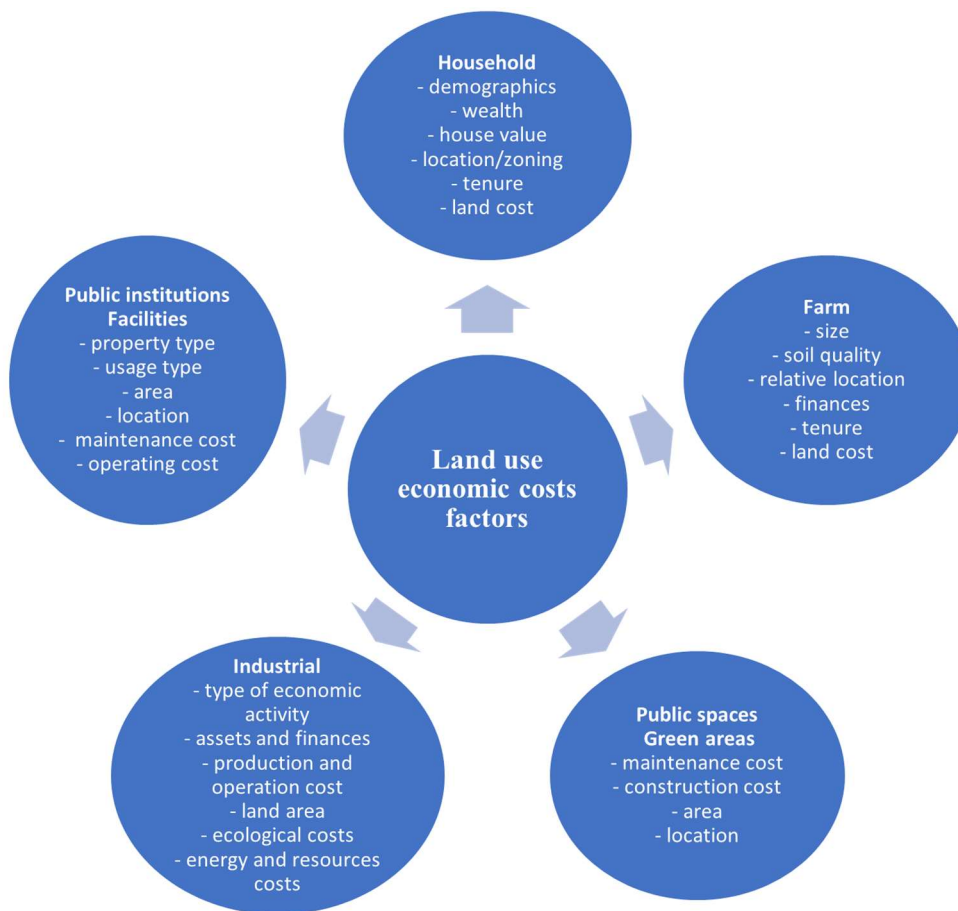
INFORMATION SYSTEM MODEL FOR ECONOMIC COSTS OF URBAN LAND USE

In this paper author presents conceptual model of information system for land price modeling and main economic factors or land management under urbanization processes. This scientific work aims to address the challenges any new researcher in this field encounters, such as lack of extensive overview and clas-

sification of important economic factors as well as data classification. This article can serve as a theoretical foundation for further research and implementation of economic costs calculations system.

Keywords: urbanization, economic costs, system modeling, land management, land use.

Land use and land management is an integral part of urbanization economics research work. One of key components of land use under urbanization processes is determining costs of land use. There are many social, economic and market factors that influence potential cost calculation process. Within the research context of cities and urbanization process we will focus on several key factors that play important role in price modeling. For convenience we divided land use in cities and city suburban area into five general areas – household, farm, industrial areas, public institutions, and public green spaces. These five areas as well as their individual underlying economic factors are presented in Figure 1. Besides general property price, land use regulations, property upkeep and ecological related costs are crucial factors that can influence economic cost.

Fig. 1. Direct and indirect economic costs factors of land use in context of cities.

Source: prepared by the author based on data [1, 2, 3]

Modern tools such as informational and computational systems are essential for effective economical modeling and price, market situation predictions. Each of such individual information systems operates using data that is categorized by its type and value. Table presents result of research work on classification and categorization of data that can be used by information system to calculate economic costs of land. The category section of Table 1 is directly connected to Figure 1 areas classification. Additionally, classification is based on economic factors, such as interest rate, national GDP or property market that affect price and supply and demand. Consideration should be given to legislation and federal/municipal land regulations, including ecology related law and acts.

Table 1 – Land cost factors by data and category

Name	Data type	Data	Category
Land slot location	Geographical location	Location coordinates	General land General property
Land property terms of use	Informational	Sale/Lease/Rent	General land General property
Area type	Informational	Protected/Agricultural/Municipal/National	General land
Land usage type	Informational Documents	Personal/Corporate/Public Agricultural/Industrial/Construction/Farm/Natural resources deposit/Forest/Water Area(reserve)	General land
Land cost	Financial	\$ per unit of area \$ per unit of time	General land
Size	Numerical Geographical location	Unit of area Area border coordinates	General land
Land regulations	Documents	Terms of usage Rent or lease period	General land General property
Economic growth	Numerical Financial	National GDP Federal/municipal GDP, investments, and budget	National economics factor
Interest rate	Financial Numerical	National rate Commercial financial institutions rate	National economics factor
Supply and demand	Numerical Informational	Commercial market supply and demand Federal/municipal city/site construction plan	Property General Land
Landmark and appeal	Geographical location Qualitative Financial	Relative site location Land valuation Potential prospects Investment and economic growth opportunities	Property General Land Industrial
Natural resources	Geographical location Qualitative Numerical	Water resources Mineral deposits Soil fertility Location relative coordinate/spatial position	Public spaces Farm Industrial (public)
Labor and infrastructure	Geographical location Qualitative Numerical	Location relative coordinate/spatial position Labor market and supply (incl. quality) Investments prospects National/federal/municipal economic dev. plan	National economics factor Local economics factor
Property cost	Financial	\$ per unit of area \$ per unit of time	Property General Land
Upkeep cost	Financial	\$ per unit of time	Farm Industrial Public facility, space
Ecological costs and factors	Financial Qualitative Documents	Land degradation and restoration(soil) Deforestation and green cover changes Waste management Sustainable development, ecological regulations	National economics factor Local economics factor

Source: prepared by the author based on data [1, 2, 3, 4, 5, 6]

Result of information system design for land price modeling is presented in Figure 2. Such system costs of three stages, first is general data and land type category, next is input data type and at the end of its computations system presents an output. This system should not only be able to model a price but also provide economic forecast, generate land use/management documents, and provide visual tools for ecological modeling.

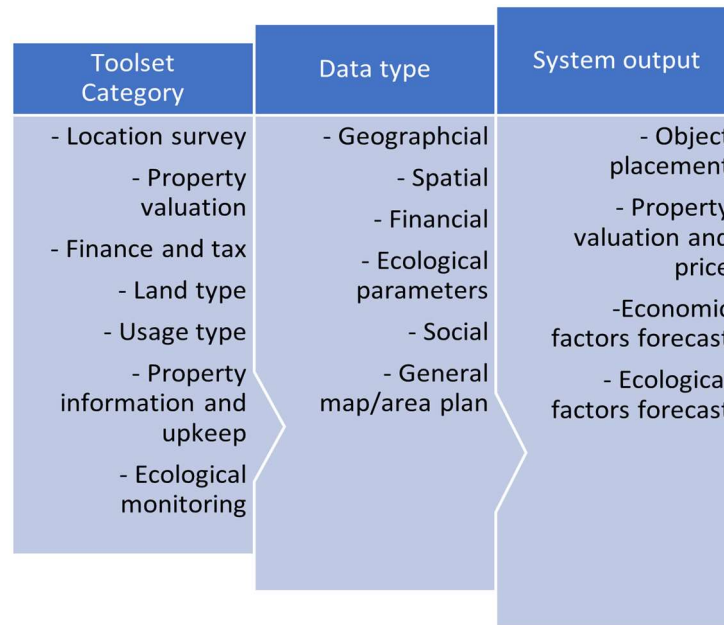

Fig. 2. **Concept of information system for land price modeling**

Source: prepared by the author

References

1. Klaus, Hubacek & Iiasa,. (2002). The Economics of Land Use Change. Interim Reports. International Institute for Applied Systems Analysis, Austria.
2. Yesim T. (2019). The economic costs of land use regulations [report]. Available at: <https://www.dcpolicycenter.org/publications/economic-cost-land-use>.
- WW (2016). Deforestation and Threats. Available at: <http://www.worldwildlife.org/threats/deforestation>
3. Bosselmann, Aske. (2012). Land Use Change and Payments for Environmental Services among Small Scale Farmers.
4. United Nations Statistics Division (2007). Changes in Atmospheric Constituents and in Radiative Forcing. Available at: <http://unstats.un.org/unsd/ENVIRONMENT/envpdf/landdatafinal.pdf>.
5. Giusti, L. (2009). A review of waste management practices and their impact on human health,. Waste Management. 29(8): 2227–2239. doi:10.1016/j.wasman.2009.03.028
6. Alley R. (2007). Climate Change 2007: The Physical Science Basis. International Panel on Climate Change.

УДК 332.37

ПРОКОПЕНКО Н.І., ст. викладач

Сумський національний аграрний університет

СУТНІСТЬ АГРОЛАНДШАФТНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Розглядаються питання раціонального використання потенціалу агроландшафтів. Висвітлено питання стійкості агроландшафтів як основи збереження та підвищення їх ефективності. Розглянуті елементи перспективних агроландшафтних систем з їх орієнтацією на поліпшення сталого землекористування в сучасних умовах. Виділено кількісні та якісні показники, що дозволяють оцінити агроландшафт. Відзначено, що ключовою особливістю проектування стійких агроландшафтів виступає диференціація земельних угідь.

Ключові слова: агроландшафти, природний потенціал, відновлення земель, деградаційні процеси, ефективність землі.

В умовах економічної та екологічної кризи, характерної для ряду аграрних регіонів країни, питання раціонального використання земельних ресурсів як компонента агроландшафтів, поза сумнівом, є актуальними й вагомими. Земельні ресурси - головний і нічим не замінний засіб виробництва, займають провідне місце в природному і економічному потенціалі країни.

Типовими властивостями агроландшафтів, що визначають їх продуктивність і стійкість, є наступні:

- агроландшафти відносять до групи культурних ландшафтів, раціонально перетворених для виробництва сільськогосподарської продукції;

- агроландшафти внутрішньо неоднорідні та характеризуються певною територіальною організацією, яка з метою спрощення антропогенної регуляції має бути прив'язана до морфології початкових природних ландшафтів;

- характерною рисою агроландшафтів є наявність в їх структурі техногенних елементів, що впливають на рівень стійкості в умовах інтенсивного антропогенного в умовах інтенсивної антропогенної дії;

- відсутність механізмів саморегулювання в агроландшафтах визначає необхідність підтримки штучного режиму їх функціонування і потребу в застосуванні агротехнічних заходів;

- якісна своєрідність агроландшафтів забезпечується їх структурними блоками: природною і сільськогосподарською підсистемами;

- агроландшафт належить до категорії керованих систем (за допомогою територіальної організації виробництва, системи землеробства, агротехнічних заходів, різних видів меліорацій)

- агроландшафт є відкритою системою, тому будь-яка часткова зміна в окремих компонентах або в процесах призводить до порушення зв'язків не лише в цій системі, але і в суміжних агроландшафтах;

- агроландшафтам властива інтегральна природно-антропогенна динаміка і природно-виробничі річні цикли, що є інструментом підвищення продуктивності сільськогосподарських земель [1; 2].

У ряді наукових публікацій піднімається актуальна тема вдосконалення структури посівних площ і сівозмін. Розробляючи і вдосконалюючи структуру посівних площ, систему сівозмін, необхідно враховувати ґрунтово-кліматичні умови господарства, спеціалізацію, планові завдання з виробництва продукції рослинництва і тваринництва. Сучасна ситуація викликає необхідність в конкретизації основних аспектів:

- науково-обґрунтоване розміщення культур, що враховує їх агроекологічні властивості;

- диференційоване системне проектування сівозмін на екологічно однорідних ділянках;

- збалансованість питомої ваги посіву суцільних культур в сівозмінах для скорочення ерозії ґрунту;

- збільшення долі зайнятої пари, що сприяє екологізації;

- підвищення питомої ваги в сівозмінах посівів бобових культур;

- збалансованість співвідношення кормових культур і культурних пасовищ;

- співвідношення сівозмін до рівнів забезпечення агро меліораційними ресурсами;

- раціональний склад ґрунту під покривом кореневих рослинних залишків

Актуальною проблемою співвідношення угідь в агроландшафтах є у підвищенні частини формуючих, стабілізуючих і таких що покращують угідь, за рахунок підвищення площі пасовищ, сінокосів, багаторічних трав, лісових насаджень, водойм і так далі. Особливу увагу при цьому необхідно звернути на те, як на практиці встановлюється співвідношення угідь, що не повинне виражатися жорстко фіксованими показниками, оскільки диференційованою питомою вагою ріллі можливо або пом'якшити, або загострити екологічну напруженість в агроландшафтах [4].

Рівень інтенсивності використання агроландшафтів характеризується наступними показниками: питома вага сільськогосподарських угідь в загальній площі земель і структура сільськогосподарських угідь. Можливість оцінити агроландшафт дозволяють такі кількісні і якісні показники як:

- що руйнується;
- нестійкий;
- мінімальності;
- середньостійкий;
- стійкий;
- високостійкий.

Таким чином, раціональна та економічно ефективна організація і облаштування агроландшафтів повинні стати найважливішою ланкою аграрної і екологічної політики на усіх рівнях господарсько-виробничої діяльності.

Список літератури

1. Николаев В.А. Агроландшафтные исследования: методология, методы, региональные проблемы. Москва.: МГУ, 1984. 117 с.
2. Організація сільськогосподарського використання земель на ландшафтно-екологічній основі/ за заг. ред. проф. П.Г. Казьміра. Львів: СПОЛОМ, 2009. 254 с.
3. Другак В.М., Гунько Л.А. Еколого-ландшафтне впорядкування землекористування сільськогосподарських підприємств в умовах нових земельних відносин. Київ: ДП «Компринт», 2013. 185 с.
4. Третяк А.М., Другак В.М., Леонець В.О. Третяк Р.М., Гунько Л.А. Методичні рекомендації еколого-ландшафтного землевпорядкування сільськогосподарських підприємств. Київ : ННЦ „Інститут аграрної економіки”, 2006. 92 с.

УДК 346.14

УДОВЕНКО І.О., канд. екон. наук, доцент
Уманський національний університет садівництва

ЗЕМЛЕУСТРІЙ В УКРАЇНІ КРІЗЬ ПРИЗМУ РЕФОРМУВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

У статті описаний стан землеустрою, а також можливі зміни в земельному законодавстві у зв'язку зі зняттям мораторію на продаж землі. Висвітлюються основні аспекти функціональних особливостей правового регулювання земельних відносин. Акцентується увага на загостренні потреби у законодавчому регулюванні наслідків реформістських зрушень та дотримання усіх норм і правил щодо реалізації земельних відносин.

Ключові слова: земля, землеустрій, мораторій, регулювання, функції.

Земля – основне національне багатство. Як об'єкт нерухомості, вона має особливий правовий статус та є об'єктом суспільно-економічних відносин. Землеустрій, в свою чергу, виконує важливі функції організації раціонального використання земельних ресурсів, їх охорони та захисту. Він є однією із функцій державного управління в сфері землекористування і поширюється на землі всіх форм власності.

З часом землеустрій почав пов'язуватися саме із вирішенням питань, які забезпечують організацію раціонального та ефективного використання земель, підвищенням культури землеробства та охорони земель.

В основному в Україні на законодавчому рівні вирішена проблема створення ринку засобів виробництва, робочої сили, цінних паперів, фінансових ресурсів, інформації, тех-

нологій тощо. З прийняттям чинного земельного кодексу закладено правове підґрунтя і для створення ринку землі. Його становлення – це складний процес.

Земельна реформа в Україні – це створення умов для розвитку багатоукладності в економіці, справедливого і обґрунтованого перерозподілу земель, переходу до економічних методів управління земельними ресурсами.

Основним принципом реформування земельних відносин стало подолання монополії держави на земельну власність і становлення багатосуб'єктності права власності на землю.

Конкуренція має циклічний формат і посилюється в момент переукладання договорів, але більшу частину часу ринок оренди — це ринок покупця, а не продавця. За це Україна платить високу ціну у вигляді нерівномірної соціальної інфраструктури, стан якої залежить від доброї волі орендаря, відсутності кредитування в АПК, оскільки банки не сприймають ефемерного земельного банку як тверду заставу.

Основними бенефіціарами діючої моделі є агрохолдинги, які користуються дешевим земельним ресурсом, і з тієї ж причини, але меншою мірою – фермери. При цьому порушено права людей, які не можуть розпорядитися своєю власністю і не одержують за її використання третіми особами адекватної винагороди.

Землеустрій в Україні характерний ще й тим, що з ухваленням закону України «Про угоди щодо відчуження земельної частки (паю)» почав діяти мораторій на продаж землі. Він встановлював тимчасову заборону на укладання угод щодо відчуження земельних часток (паїв), крім передавання їх у спадщину та під час викупу земельних ділянок для державних і громадських потреб.

Зрозуміло, що мораторій має на увазі зведення правил, підпорядкованих законодавству, який дозволяє здавати пай в оренду, продати його неофіційно, залишити в спадщину або обміняти на іншу земельну ділянку. Проте, діє заборона на легальний продаж земельної ділянки, зміну цільового призначення земельної ділянки, внесення права на пай до статутних капіталів господарських товариств та передачу паю у заставу.

Нині землевпорядкування на кордоні великих змін. Формування нових адміністративно-територіальних одиниць в межах децентралізації, зняття мораторію на продаж земель відіграють значну роль в сучасному землеустрої.

Завдяки процесу об'єднання сусідніх сіл та містечок створюється один населений пункт – об'єднана територіальна громада. Переважно, в регіонах дослухаються до думок громадян щодо того, які населені пункти потрібно об'єднувати, проте головним чинником є той важливий економічний фактор, чи зможе громада себе забезпечити. Отже, утворюється спільний бюджет, який витрачається на потреби населеного пункту.

Наразі, найважливішою задачею на шляху формування сталих земельних відносин в Україні є розроблення законопроекту про внесення змін і доповнень до Закону України «Про землеустрій» та інших законодавчих актів щодо закріплення правових підстав проведення землеустрою, вилучення декларативних та непрацюючих правових положень, об'єднання та спрощення землевпорядних процедур, запровадження саморегулювання у сфері землеустрою.

Список літератури

1. Нова географія. Науковий журнал. URL: <http://www.novageografia.com/vogels-2326-1.html>
2. Mind.UA – [портал новин]. URL : <https://mind.ua/news/20191868-rada-prodovzhila-moratorij-na-prodazh-zemli>
3. Земельний ринок. URL: https://land-ukraine.com/news/yak_obkhodyat_moratorii_na_prodazh_zemli/
4. Судово-юридична газета. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/150635-tekst-zakonoproektu-pro-rinok-zemli-vklavsya-u-chotiri-storinki>

ХАХУЛА В.С., канд. с.-г. наук, доцент

ХАХУЛА Л. П., канд. пед. наук, доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ПЕРЕБУДОВА ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНСЬКОМУ СЕЛІ

У роботі розглядаються проблеми соціально-економічної перебудови земельних відносин у сільській місцевості. Як свідчать результати дослідження, ефективність земельних відносин в аграрному секторі економіки залежить, передусім, від чіткого визначення та розподілу земель за цільовим призначенням, їх економічної оцінки, особливо за різними напрямками використання.

Ключові слова: земельні ресурси, ринок землі, земельна власність, землеустрій, земельні відносини.

На сучасному етапі глибокі соціально-економічні перетворення на українському селі набули незворотного характеру. Завершено роздержавлення та приватизацію земель сільськогосподарського призначення, сформовано землі запасу та резервного фонду, здійснено грошову оцінку та передано землі у власність недержавних сільськогосподарських підприємств.

Практика засвідчує, що сутність і темпи аграрних реформ визначаються характером і змістом докорінної перебудови земельних відносин, перетворенням колективних сільськогосподарських підприємств у нові ринкові організаційно-правові структури, застосуванням орендних відносин у використанні земельних часток і майнових паїв. При цьому зміни в соціально-економічних відносинах мають базуватись суто на відносинах власності, конкуренції, взаємні вигоді. Характерним нині є те, що долається психологічний бар'єр і відбувається соціальне упередження селян щодо приватної власності, сімейного підприємства, ринкових відносин в цілому.

Важливість теоретичного дослідження проблем правового режиму землі як об'єкта права власності в Україні обумовлена потребами практики реформування земельної системи у правовому полі будь-якої держави та завданнями на подальший розвиток законодавства в таких сферах, зокрема, як вдосконалення законодавчої бази для здійснення громадянами та іншими суб'єктами права власності на землю своїх повноважень, правового забезпечення оптимального співвідношення державних та приватних інтересів у користуванні землею, подолання колізійності земельних норм у праві загалом та цивільному праві зокрема, для регулювання земельних відносин, визначення меж можливого залучення приватних галузей законодавства до регулювання земельних відносин матеріального характеру, розробка законодавства щодо усунення прогалин у правовому регулюванні відносин земельної власності.

Нині назріла необхідність здійснення заходів щодо вдосконалення наукового забезпечення агропромислового комплексу з метою поглиблення інтеграції науки й виробництва на основі інноваційних підходів і моделей, впровадження інновацій.

Нові форми управління земельними ресурсами повинні, в першу чергу, стимулювати перехід до інноваційного шляху розвитку землекористування. Екстенсивний шлях розвитку господарювання землею, характерний для останніх десяти років, коли держава фактично самоусунулася від проведення на практиці активної земельної політики, призвела до різкого падіння ефективності використання землі, особливо в сільському і приміському господарстві. Подальший рух по такому шляху вже неприпустимо, так як ця обставина безпосередньо підриває національну безпеку країни.

Актуальним є подальше правове врегулювання таких питань, як:

- ринок земельних ділянок, часток (паїв) та їх оренди;
- включення землі в економічний оборот з урахуванням вартості землі в собівартості продукції, а також у системі ціноутворення та оподаткування;
- законодавче забезпечення земельними ділянками працівників соціальної сфери на селі;

- врегулювання майнових відносин у реформованих підприємствах при широкому застосуванні оренди майна;
- визначення вартості землі, враховуючи факт участі землі у формуванні прибутку держави. Адже виробничі відносини на селі, якщо з них виключена вартість землі (через бюджет, субсидії, кредит, середні ціни тощо), є економічно обмеженими, бо в них штучно зменшується величина аграрного капіталу.

Ефективність земельних відносин в аграрному секторі економіки залежить, передусім, від чіткого визначення та розподілу земель за цільовим призначенням, їх економічної оцінки, особливо за різними напрямками використання (вартість та ціна землі сільськогосподарського призначення за 1 га, а землі під забудівлю та під інші цілі лише з 1 соті частини 1 га).

Крім цього, формування земельного кадастру та ринку землі повинні включати такі додаткові заходи:

- інвентаризація земельного фонду і розробка моделей його оптимального використання;
- реформування системи землеустрою і безпосередньо земельної служби, яка інтегрує і координує землевпорядкувальну, ґрунтозахисну та агрохімічну діяльність;
- розробка нових сучасних агротехнологій та нової технологічної політики в агропромисловому комплексі тощо.

Сучасна мета управління земельними ресурсами повинна бути зорієнтована на максимум економічного ефекту при забезпеченні гарантованого соціального й екологічного рівня.

Тому метою управління земельними ресурсами на селі є створення і забезпечення функціонування системи цивілізованих земельних відносин і сталого землекористування, що дає змогу при забезпеченні досить високого рівня екологічних і соціальних умов життя, розвитку ефективної підприємницької, суспільної й іншої діяльності формувати умови збереження і відновлення властивостей навколишнього природного середовища, зокрема землі, одержувати максимум надходжень фінансових засобів у державний і місцевий бюджети.

Враховуючи всі вищевказані підходи, на наш погляд, їх реалізація сприятиме формуванню ефективного землекористування в аграрному секторі економіки.

Список літератури

1. Добряк Д.С., Тихонов А.Г., Паламарчук Л.В. Економічний оборот землі: теорія, методологія і практика. – К.: Урожай, 2004. 136 с.
  2. Нечипоренко О. Світова практика розвитку земельних відносин / О. Нечипоренко // Економіка АПК. 2007. № 4. С. 154-157.
- Формування ринку землі в Україні. – 2-ге видання, переробл. та доповн. / В. П. Галушко, Ю. Д. Білик, А. С. Даниленко та ін.; за ред. А. С. Даниленка, Ю. Д. Білика. – К.: Урожай, 2006. 280 с

УДК 332.21/.33;349.417/.418

ХАХУЛА Б. В., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ КОМПЛЕКСНОГО ЗЕМЛЕУСТРОЮ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ

У роботі розглядаються проблеми забезпечення комплексного землеустрою сільських територій і сільськогосподарських землекористувань та удосконалення державного земельного кадастру. Як свідчать результати дослідження, ці питання передбачають формування комплексної загальнодержавної земельної політики, що забезпечить підвищення ефективного землекористування та відтворення земельних ресурсів агросфери.

Ключові слова: земля, земельна власність, земельний кадастр, землеустрій, земельні відносини.

Підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників, стабільний розвиток усіх сфер суспільної діяльності, можливий лише за умови ефективного землекористування, передусім, в аграрному секторі економіки. Більшість науковців і практиків визначають даний процес як багатоаспектне використання земель за умови збереження і підвищення її природних кондицій під впливом різних чинників: економічних, політико-правових, інституційних, екологічних, інформаційних та соціальних. Вони передбачають формування комплексної загальнодержавної земельної політики.

Землеустрій спрямовується на раціональну організацію сільських територій і сільськогосподарських землекористувачів. Державний земельний кадастр забезпечує необхідною інформацією органи державної влади та органи місцевого самоврядування, підприємства, установи і організації, громадян.

Забезпечення комплексного землеустрою сільських територій і сільськогосподарських землекористувачів та удосконалення державного земельного кадастру включає такі заходи:

- інвентаризацію земель, землеволодінь і землекористувачів та розробку моделей їх оптимального використання;
- підготовку методики та проведення суцільних досліджень агроекологічного стану земель сільськогосподарського призначення та рекомендацій щодо раціонального розміщення сільськогосподарського виробництва в залежності від стану земель;
- реформування системи землеустрою і безпосередньо земельної служби, яка інтегрує і координує землевпорядкувальну, ґрунтозахисну та агрохімічну діяльність;
- розробка комплексних заходів з поліпшення соціально-економічного стану аграріїв;
- стимулювання до розвитку, на макро- та макрорівнях ефективних землевласників та землекористувачів;
- організацію оптимальних розмірів ефективних землеволодінь та землекористувачів сільськогосподарських підприємств, фермерських та селянських господарств з урахуванням вимог еколого-ландшафтної організації території та конкурентоспроможності;
- природоохоронні заходи, включаючи агролісомеліоративні та протиерозійні;
- оцінку земельно-ресурсного, рекреаційного та оздоровчого потенціалу;
- землевпорядне обґрунтування необхідності створення територій рекреаційного та оздоровчого землекористування з визначенням функціональної організації та особливого режиму використання земель, в тому числі охоронних зобов'язань та обмежень;
- консервацію малопродуктивних і деградованих земель;
- укрупнення земельних ділянок (через об'єднання земельних паїв);
- комплекс заходів з відновлення меліорованих земель;
- нормативну грошову та інші види оцінки земель з урахуванням ринкових факторів;
- оцінку балансової вартості земельних ділянок для відображення земельного ресурсу в бухгалтерському обліку;
- реалізацію у повній мірі прав власників земельних ділянок, земельних часток (паїв) та господарюючих суб'єктів в орендних відносинах шляхом підвищення вимог до змісту договорів оренди земель та їх державної реєстрації;
- поліпшення обліку земель за кількісними і якісними показниками та забезпечення їх цільового використання.

Система моніторингу земель передбачає своєчасне виявлення зміни стану земель, їх оцінки, відтворення та ліквідацію наслідків негативних процесів та удосконалюватиметься у напрямі:

- обов'язкового здійснення агрохімічного обстеження ґрунтів, контролю за змінами їх якісного стану, проведення агрохімічної паспортизації земельних ділянок;
- проведення оцінки потенційних та заподіяних ризиків земельним ресурсам від наслідків надзвичайних екологічних ситуацій природного та техногенного характеру;
- розробки та запровадження стандартів і нормативів у галузі використання та охорони земель, у тому числі охорони та відтворення родючості ґрунтів.

Для подальшої оптимізації землеволодінь і землекористувачів, підвищення ефективності використання земельних ресурсів, забезпечення реалізації конституційних прав власності

на землю громадян та держави, залучення інвестицій в аграрний сектор економіки запроваджуватиметься ринок земель сільськогосподарського призначення.

Формування ринку земель сільськогосподарського призначення здійснюється шляхом:

- створення єдиної системи реєстрації нерухомості, в тому числі земельних ділянок;
- розвитку інфраструктури ринку земель (земельні біржі, аукціони, конкурси тощо);
- розроблення сучасних методик оцінки земель сільськогосподарського призначення з урахуванням ринкових чинників;
- забезпечення державою прозорого функціонування ринку земель, посилення захисту прав власників земель, контролю за ціновою політикою на земельному ринку.

Вважаємо, що описаний вище підхід забезпечить підвищення ефективного землекористування та відтворення земельних ресурсів агросфери в цілому.

Список літератури

1. Добряк Д.С., Тихонов А.Г., Паламарчук Л.В. Економічний оборот землі: теорія, методологія і практика. – К.: Урожай, 2004. 136 с.
2. Нечипоренко О. Світова практика розвитку земельних відносин / О. Нечипоренко // Економіка АПК. 2007. № 4. С. 154-157.
3. Оверковська Т. К. Моніторинг земель України: правові аспекти. Юридичний вісник. Повітряне і космічне право, 2015, 1: 125-128.
4. Формування ринку землі в Україні. – 2-ге видання, переробл. та доповн. / В. П. Галушко, Ю. Д. Білик, А. С. Даниленко та ін.; за ред. А. С. Даниленка, Ю. Д. Білика. – К. : Урожай, 2006. 280 с.
5. Шибяєва Н. В.; Квятко, Т. М. Еволюція спільної аграрної політики ЄС. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка, 2015, 162: 306-315.

УДК 349.41

ШПАК К.О.

Чернівецький НДЕКЦ МВС України

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ДАНИХ ДЕРЖАВНОГО ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ ПРИ ВИКОНАННІ СУДОВИХ ЗЕМЕЛЬНО-ТЕХНІЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ

Проаналізовано значення даних Державного земельного кадастру в діяльності судового експерта з правом проведення земельно-технічної експертизи, вплив помилок у відомостях Державного земельного кадастру на проведення зазначених експертиз. Досліджено питання отримання судовим експертом відомостей з інформаційної системи Державного земельного кадастру.

Ключові слова: Державний земельний кадастр, судова експертиза, земельно-технічна експертиза, накладання земельних ділянок, реєстрація.

Земельно-технічна експертиза є відносно новим напрямком судових експертиз, проте вона має важливе значення при здійсненні судочинства в разі виникнення земельних спорів, а також в позасудових земельних конфліктах. За своєю суттю земельно-технічна експертиза полягає в дослідженні із застосуванням спеціальних знань земельних ділянок та документів, що містять інформацію щодо таких земельних ділянок. Даний вид досліджень дає відповіді на запитання стосовно: відповідності фактичного розташування земельних ділянок та об'єктів на них землевпорядній документації; наявності або відсутності порушення меж земельних ділянок чи їх накладання відповідно до документації; встановлення земельних сервітутів; можливості і варіантів поділу земельних ділянок; а також інші запитання, що потребують ґрунтовних знань в галузі землеустрою, геодезії та містобудування.

Вирішення питань, які виносяться для проведення земельно-технічних експертиз, пов'язані з необхідністю отримання та аналізу певних геопросторових даних. В першу чергу, це стосується інформації щодо місцерозташування, конфігурації, поворотних точок меж земельних ділянок та угідь, що входять до їх складу, обмежень у використанні земель тощо. Загальнодержавною, уніфікованою та нормативно-врегульованою базою даних, що містить значну частину необхідної для проведення земельно-технічних експертиз інформацію, є Державний земельний кадастр.

Основною метою ведення Державного земельного кадастру (далі – ДЗК) є забезпечення інформацією про землі органів влади, фізичних та юридичних осіб. Хоча цілком створення ДЗК є його наповнення всіма передбаченими відомостями про землі України, існують деякі перешкоди в плані швидкості та якості реалізації такої цілі.

Статтею 79-1 Земельного кодексу України встановлюється правило, за яким при формуванні земельної ділянки інформація про неї обов'язково вноситься до Державного земельного кадастру [1]. Водночас, п. 2 Прикінцевих та перехідних положень ЗУ «Про Державний земельний кадастр» передбачено, що у разі виникнення права власності (користування) на земельні ділянки до 2004 року, вони вважатимуться сформованими навіть за відсутності у них кадастрового номера [2]. Отже, інформація про земельні ділянки, правовстановлюючі документи на які були видані до 2004 року (коли кадастрові номери не присвоювались), не вноситься в обов'язковому порядку до ДЗК, а тільки за заявою власника або користувача відповідної земельної ділянки на підставі розробленої технічної документації із землеустрою. Тому, на сьогодні ще достатньо велика кількість сформованих земельних ділянок не внесена в базу ДЗК, що, в свою чергу, може слугувати джерелом труднощів, пов'язаних з накладанням земельних ділянок, яке часто виявляється при спробі внести до ДЗК дані про земельну ділянку сформовану до 2004 року. Така ситуація доволі часто виливається у судовий спір, коли через неточності при розробці землепорядної документації була неправильно визначена площа або координати поворотних точок меж ділянок, в результаті земельні ділянки формально зміщуються, займають більшу/меншу площу ніж є в натурі, або навіть виявляється відсутність необхідної площі для земельної ділянки в масиві вже зареєстрованих ділянок.

Зазначена проблема може бути питанням, яке може вирішити земельно-технічна експертиза. Так, експертом можуть досліджуватись відомості про земельну ділянку, яка внесена до ДЗК, та сусідню земельну ділянку, що сформована проте не внесена до ДЗК, на предмет існування накладення між ними відповідно до землепорядних документів. Проте, якщо, наприклад, документація на земельну ділянку, яка виділялась в постійне користування ще за часів Радянського Союзу, втрачена, зіпсована або в ній з інших причин відсутні координати поворотних точок меж земельної ділянки, то зазвичай це призводить до неможливості проведення експертизи за таким об'єктом.

Важливим інформаційним ресурсом, що відображає дані ДЗК, та дає наочне уявлення про його об'єкти є Публічна кадастрова карта. Вона постійно наповнюється новими шарами, які відображають інформацію про певні об'єкти чи територію їх поширення. Серед аналітичних шарів наявний шар – «Ділянки з помилками геометрії». Він виділяє ті земельні ділянки, які містять помилки в координатах поворотних точок меж, що призводять до перетину меж двох чи більше земельних ділянок. Тобто, на сьогоднішній день ще існує проблема невідкоригованих відомостей про земельні ділянки в ДЗК, і подекуди вона сягає непомірних масштабів (рис. 1).

Хоча, ч. 6 ст. 24 Закону України «Про Державний земельний кадастр» передбачено надання відмови у державній реєстрації земельної ділянки, якщо в її межах знаходиться інша земельна ділянка або її частина [2], з різних причин такі невідповідності меж ділянок все ж з'являються. Дослідження експертом земельних ділянок з помилками має зміст лише щодо питань накладання таких земельних ділянок, в інших випадках сумніви у достовірності вихідних даних перешкоджатимуть наданню категоричного висновку, оскільки відомості про досліджувані ділянки апріорі не будуть відповідати їх фактичному розташуванню на місцевості.

Рис.1. Фрагмент Публічної кадастрової карти, на якому світло-зеленим кольором виділені земельні ділянки з помилками геометрії.

Інформація з ДЗК має важливе значення для земельно-технічних експертиз, оскільки їх проведення базується на використанні координат поворотних точок меж ділянок. До того ж, у витягах з ДЗК міститься значна кількість інших відомостей про земельні ділянки, які аналізуються експертом при підготовці висновку.

Відповідно до абз. 4 ч. 2 ст. 38 Закону України «Про Державний земельний кадастр» визначено перелік осіб, яким надається доступ до відомостей ДЗК, але судових експертів до них не віднесено. Законом України «Про судову експертизу» передбачено право судового експерта заявляти клопотання про надання необхідних додаткових матеріалів. Для точного визначення актуального місцерозташування земельних ділянок судові експерти часто заявляють клопотання про надання обмінних файлів ДЗК на досліджувані ділянки, оскільки дані документації із землеустрою не завжди є остаточним варіантом розміщення земельної ділянки [3]. Попри це, відсутність закріпленої в законодавстві можливості доступу у судових експертів до відомостей ДЗК впливає на проведення земельно-технічної експертизи принаймні в двох аспектах: по-перше, загальний час проведення експертизи збільшується; по-друге, ненадання ініціатором затребуваних матеріалів може призводити до повної або часткової неможливості виконання дослідження. Тому, надання судовим експертам доступу до інформаційної системи ДЗК позитивно вплине на достовірність, загальний час проведення земельно-технічних експертиз та зменшить кількість незалежних від судового експерта похибок. Такі зміни в законодавстві забезпечать правосуддя більш актуальними та об'єктивними доказами, зменшать час розгляду справ.

Таким чином, якість і повнота відомостей Державного земельного кадастру має принципове значення в діяльності судового експерта з правом проведення земельно-технічної експертизи, а доступ такого експерта до відомостей ДЗК покращить достовірність та оперативність отримання доказів судами, учасниками судових справ та кримінальних проваджень.

Список літератури

1. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>.
2. Закон України «Про Державний земельний кадастр» від 07.07.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17#Text>.
3. Особливості виконання земельно-технічної експертизи, предметом дослідження якої є межа населеного пункту / В. Савчак // Землевпорядний вісник. - 2015. - № 12. - С. 32-37.

УДК 332.2:332.3

ЮСИПЕНКО О.М., аспірант

Державна екологічна академія післядипломної освіти та управління

ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В МЕЖАХ ВОДООХОРОННИХ ЗОН ТА ПРИБЕРЕЖНИХ СМУГ

Розкрито особливості інституційного середовища розвитку рекреаційного землекористування в межах водоохоронних зон та прибережних смуг. Приведено приклад аналізу структури інституційного середовища в сфері рекреаційного землекористування.

Ключові слова. Рекреаційне землекористування, землекористування водоохоронних зон та прибережних смуг, інституційне середовище.

Структуроване інституційне середовище та обґрунтований її вплив на реалізацію ресурсного рекреаційного потенціалу економіки землекористування, дозволяє виявити функціональні сфери інституційної незабезпеченості (*відсутність інститутів статистичного обліку та інститутів розвитку рекреації та ін.*) Методологія сучасної інституційної теорії дозволяє сформувати понятійний апарат аналізу. Формальний інститут визначений як сукупність правил, процедур, санкцій, організаційних та інституційних форм, покликаних забезпечувати узгодження інтересів економічних суб'єктів в національній та міській економіці. Дане теоретичне уявлення нами використано при характеристиці структури інститутів в сфері міського рекреаційного землекористування (табл.1). Виділено наступні групи інститутів, що забезпечують функціонування рекреаційного сектора економіки міського землекористування в цілому, і землекористування водоохоронних зон та прибережних захисних смуг зокрема (*ознакою розмежування прийнято функціональне призначення інститутів*).

1) **Інститути відносин власності на землю та інші природні ресурси в процесі рекреаційної діяльності і рекреаційної інфраструктури**, до яких відносяться такі інститути: відносин власності на землю та інші природні ресурси, організації рекреаційного землекористування, організації природоохоронного землекористування, організації землекористування спортивно-рекреаційної діяльності. Дана група інститутів забезпечує підвищення ефективності рекреаційного землекористування, оскільки сприяє упорядкуванню рекреаційної діяльності, захисту інтересів учасників еколого-економічних земельних відносин та угод по наданню рекреаційних послуг, зниження невизначеності поведінки суб'єктів сфери рекреації і рекреаційної інфраструктури, і, отже, зниження трансакційних витрат. Все це веде до зростання доходів від даної сфери економічної діяльності. Значимість інститутів відносин власності на землю та інші природні ресурси в процесі рекреаційної діяльності у мінімізації трансакційних витрат (*передконтрактних і постконтрактних*), є об'єктивною основою існування в рекреаційній сфері, зокрема: специфічність рекреаційного землекористування як економічних активів. Аналіз структури інститутів даної групи, дозволяє зробити висновок про те, що саме інститути, націлені на зниження невизначеності поведінки суб'єктів сфери рекреації, є найбільш розвиненими щодо інших інститутів рекреації.

Таблиця 1 – Приклад аналізу структури інституційного середовища в сфері рекреаційного землекористування

Інститути		Складові інституту				
		Правила	Процедури	Організаційні форми	Санкції	Інституціональні форми
1. Інститути відносин власності на землю та інші природні ресурси в процесі рекреаційної діяльності і рекреаційної інфраструктури	1. Інститути організації рекреаційного та природоохоронного землекористування	1. Правила формування та регулювання відносин власності на землю та інші природні ресурси 2. Правила організації рекреаційного землекористування 3. Правила захисту прав суб'єктів рекреаційних відносин 4. Правила захисту прав власності на землю та інші природні ресурси землекористувачів	1. Ведення єдиного реєстру суб'єктів рекреаційної діяльності 2. Ведення державної реєстрації рекреаційного землекористування 3. Заключення договорів на рекреаційні послуги 4. Державна реєстрація прав власності на землю та інші природні ресурси землекористувачів	1. Підприємства рекреаційного призначення різних форм власності 2. Громадяни, що ведуть дачне господарство 3. Установи природно-заповідного фонду 4. Водогосподарські підприємства 5. Орендні підприємства 5. Спільні підприємства 6. Корпоративні підприємства	1. Податкові 2. Адміністративні штрафи 3. Кримінальна відповідальність 4. Заборона господарської діяльності шляхом встановлення обмежень у використанні земель 5. Обмеження окремих видів економічної діяльності та будівництва	1. Земельний кодекс України 2. Лісовий кодекс України 3. Водний кодекс України 4. Закони України: «Про природно-заповідний фонд» «Про охорону навколишнього природного середовища» «Про курорти» «Про державний земельний кадастр» «Про регулювання містобудівної діяльності» «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» «Про охорону культурної спадщини» і т.д.

2) У групу *інститутів об'єктів рекреаційного показу (огляду)* входять інститут організації використання земельних та інших природних ресурсів і особливо охоронюваних природних територій в рекреаційних цілях, інститут використання культурно-історичних ресурсів в рекреаційних цілях. Дана група інститутів здатна забезпечувати підвищення ефективності землекористування і зростання економічних можливостей за рахунок залучення відповідних ресурсів в рекреаційну діяльність. Аналіз цієї групи інститутів дозволяє виявити конструктивні прогалини в їх структурі, а саме: відсутність ряду необхідних процедур, зокрема: а) інститути використання земельних та інших природних ресурсів і особливо охоронюваних природних територій (*національних, регіональних та місцевих природних парків, інших територій ПЗФ*) в рекреаційних цілях не включають процедури зонування землекористування водоохоронних зон та прибережних захисних смуг за цінністю природних ресурсів із врахуванням економічних відносин прав власності на землю та інші природні рекреаційні ресурси та ін.; б) в інститутах використання природних ресурсів в рекреаційних цілях не розроблені норми і порядок оцінки рекреаційного навантаження на землекористування водоохоронних зон та прибережних захисних смуг тощо.

3) Інститути розвитку рекреації включають інститут розвитку землекористування водоохоронних зон та прибережних захисних смуг, інфраструктури і проектів у сфері рекреації; інститут просування рекреаційного продукту на ринку послуг. Інститути розвитку рекреації

націлені на забезпечення ефективності землекористування. Саме ці інститути в даний час в Україні є найменш розвинутими.

4) Інститути державного та самоврядного регулювання сфери рекреації об'єднують інститути рекреаційної міграції, статистичного обліку в сфері рекреації, державного і самоврядного управління в сфері рекреації. Інститут статистичного обліку в сфері рекреації не розвинений.

Таким чином, проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що в інституційних конструкціях рекреаційного сектору землекористування водоохоронних зон та прибережних захисних смуг відсутні необхідні компоненти (*правила, процедури, санкції*), інституційне рекреаційне середовище характеризується відсутністю ряду інститутів, що виконують функції забезпечення ефективності рекреаційного землекористування і зростання економічних можливостей.

УДК 332.334

ВІЗЕНГЕР М.С., бакалавр

Науковий керівник – **КОМАРОВА Н.В.**, доктор філософії з економіки

Білоцерківський національний аграрний університет

АНАЛІЗ НОВОУТВОРЕНИХ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОДИНИЦЬ

На сьогоднішній день адміністративно-територіальна реформа, яку ще називають реформою децентралізації є найбільш успішною, яка проводиться в Україні в період Незалежності. Вона передбачає створення умов для формування ефективної, відповідальної місцевої влади, здатної забезпечити комфортне та безпечне середовище для проживання людей по всій території України.

Ключові слова: адміністративно – територіальні одиниці, децентралізація, реформа, територіальні громади, місцеве самоврядування.

Для проведення аналізу існуючих проблем, того досвіду, який уже є, можливого виправлення недоліків, доцільно нагадати, чому і яким чином усе відбувалося – від самої ідеї і до того, що маємо сьогодні, наскільки нинішня ситуація задовольняє тих, на кого розраховувалася реформа. Передумови були зрозумілі, оскільки рівень життєзабезпечення населення країни тривалий час залишається одним із найнижчих у Європі. До змін також стимулював приклад сусідніх країн, які за рахунок реформ досягли позитивних результатів.

Ще в 2014 році в Україні вирішили запровадити місцеву реформу, за для того щоб змінити адміністративно - територіальний устрій нашої держави, але це рішення виявилось дуже радикальним. Скоріше за все, у парламенту та уряду не знайшлося політичної волі на дану реформу, тому замість закону про зміну адміністративно-територіального устрою на рівні держави утворився закон «Про добровільне об'єднання територіальних громад». [2]

Отже, спираючись на дану інформацію можна зробити попередні висновки, на рахунок того, що дана реформа направлена на те, щоб створити умови для формування ефективної та відповідальної влади, яка забезпечить комфортне і безпечне середовище для проживання людей по всій території нашої держави. Тобто, відповідно передбачається створення понад 1450 перспективних громад, які будуть затверджені Урядом. [3]

Тим не менш, зміни у формуванні нових районів дозволять вирішити велику кількість проблем, з приводу слабкого розвитку територій в межах областей. Хоча дотримання усіх рекомендацій, норм, стандартів в усіх випадках є можливим, якщо опиратися на такі фактори, як – географічні, історичні та суспільно-економічні тощо. Різниця площ та населення подекуди може стати суттєво відчутною, наприклад, що деякі ОТГ вже створені в межах цілого району, а формула «район=громада» є неприйнятною, отже площа районів з такими ОТГ буде ймовірно більшою за «компактні» райони. Процес об'єднання місцевих громад сприяв переходу значної частини обов'язків з районів до громад. Однак, об'єднання часто призводить до створення відносно великих і могутніх ОТГ, які більше не потребують адміністративної підтримки рад чи

керівників на рівні району. Таким чином, велика районів вже передали ОТГ обов'язки та контроль фінансових ресурсів.

Децентралізація – це не просто процес передачі влади, ресурсів, повноважень та компетенцій вирішувати ряд питань, які не найбільш наближеними до рівня людини, де це можна зробити найефективніше та та створити базовий суб'єкт місцевого самоврядування – спроможну територіальну громаду. [4]

Відтак, незважаючи на недоліки і не доопрацювання, позитив помітний, якщо оцінити реальний процес децентралізації за конкретними показниками, завдяки зміні податкових надходжень, бюджети ОТГ збільшилися в три і більше разів, нові адміністративні одиниці отримують освітню та медичну субвенції відповідно до чисельності населення. В подальшому перспективними питаннями для діяльності громад будуть: визначення ефективної виробничої спеціалізації; врахування міжгалузевих зв'язків; організація взаємодії з недержавними структурами; розвиток соціально-побутової інфраструктури; поліпшення демографічної ситуації; ефективне використання трудових ресурсів. [1]

До проблемних питань, які потребують з'ясування і швидкого вирішення, можна віднести: визначення повноважень і системи відносин між ОТГ і створеними районами; недостатню узгодженість адміністративно-територіальної, судової, податкової, земельної, комунальної та інших важливих реформ; вакуум на місцевому рівні управління кваліфікованих кадрів; питання створення префектур чи інших органів управлінської вертикалі, повноваження яких ще обговорюється, і поряд із цим – створення обласними радами виконавчих комітетів.

Отже, шанси на поліпшення ситуації є, процеси рухаються в правильному напрямі, існуючі проблеми не такі, що не піддаються вирішенню, – справа за ініціативністю, професійністю, чесністю і порядністю тих, кого обрали, і тих, хто обирає.

Список літератури

1. Дем'яненко Л. Реформа адміністративно-територіального устрою: плани та перспективи [Електронний ресурс] / Л. Дем'яненко // Стратегія сталого розвитку України – 2030. – 2020. – № 8. – С. 6–10. – Режим доступу: http://nbuviar.gov.ua/images/praktuka_susp_peretvoren/2020/8.pdf.
2. Адміністративно-територіальна реформа: чи встигаємо до виборів 2020-го www.pravda.com.ua
3. Формування нових районів дозволить вирішити ряд хронічних проблем decentralization.gov.ua
4. Реформа місцевого самоврядування та децентралізація влади trg.org.ua
5. Головні уроки адміністративно-територіальної реформи та питання забезпечення розвитку територій в нових умовах <https://chor.gov.ua>

УДК 338.436-021.475.4

ГЛУХОВЕНКО В., студентка

Науковий керівник – **СВІДЕРСЬКА Т.О.**, асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

ПРОБЛЕМАТИКА РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ

В даній статті висвітлені проблеми розвитку агропромислового комплексу, про сільське господарство і впровадження інформаційних технологій, які допоможуть реформувати аграрні відносини.

Ключові слова: агропромисловий комплекс; сільське господарство; ринкова економіка; географічна інформаційна система; аграрний сектор.

Агропромисловий комплекс (АПК) - сукупність взаємопов'язаних галузей породи, об'єднаних своєю метою (забезпечення населення продуктами харчування та споживчими товарами сільськогосподарського походження), що розвивається відповідно до соціально-географічних характеристик та специфічних природних умов.

Ситуація агропромислового комплексу має значний вплив на суспільство в цілому. Зміни в державі та економіці відбувались такими стрімкими темпами, що державна система не змогла своєчасно на них відреагувати, і в результаті було щось, що характеризує сучасну ситуацію в агропромисловому комплексі України. Однак зміни не можна оцінювати лише з негативної точки зору. Фактичний стан справ, як показник, підкреслює необхідність подальших перетворень. У цьому полягає актуальність теми даної роботи.

Ядром агропромислового комплексу є аграрний сектор. У своєму розвитку вони характеризуються певними характеристиками; це вплив природно-кліматичних факторів на характер і організацію виробництва, об'єктивна потреба у використанні деяких видів продукції як засобу виробництва, універсальність основного засобу виробництва - землі.

Програма приватизації та приватизація є основою ринкових перетворень в агропромисловому комплексі та для сільськогосподарських підприємств: створення нових економічних структур та принципів приватної власності на майно та землю.

Слід визнати, що в умовах планових розподільчих відносин багато елементів ринку поступово перетворюються у сільському господарстві на більш досконалі економічні системи. Сільськогосподарські менеджери вітали перехід до ринкової економіки як форми вільної економічної діяльності та сприяли цьому, особливо з огляду на дефіцит продовольства. Це дало надію на новий і потужний поштовх для розвитку виробництва, насичення ринку товарами. Про його основні регулятори: попит та пропозицію та рушійну силу конкуренція не ставила під сумнів.

На мою думку, в умовах ринкової економіки національне сільське господарство не може успішно розвиватися, перебуваючи в закритій економічній системі. Необхідно інтегрувати аграрну економіку як всередині країни, так і з іноземними партнерами. Наше завдання - активізувати цей процес, сприяти торгівлі, обміну капіталом та обміну робочою силою, тобто створити конкурентоспроможну змішану економіку, засновану на технологіях, що інтенсивно позначають знання, інтереси та взаємні вигоди. Форми інтеграції можуть бути різними: спільні підприємства, компанії, корпорації, концерни тощо. Основним поточним завданням нинішньої агропромислової політики є зупинка негативних процесів у цій галузі економіки та створення умов для збільшення виробництва сировини матеріали та продовольчі ресурси. У цьому сенсі на сучасному етапі аграрної реформи особливо необхідна наукова, правова, методологічна, фінансова, інформаційна та матеріально-технічна підтримка. Це є запорукою успіху реформи, оскільки альтернативи їй немає, вона повинна проводитися в інтересах селян та самих селян.

Список літератури.

1. Зінчук Т.О. Європейська інтеграція: проблеми адаптації аграрного сектору економіки України : монографія. Житомир : ДВНЗ «Держ. агрокол. ун-т», 2008.
2. Основи геоінформатики навч. посібник / Світличний О.О., Плотинський С.В; За загал. ред. О.О. Світличного. — Суми : Університетська книга, 2006.
3. Халатур С.М. Інституціональні детермінанти формування стратегії економічного розвитку сільського господарства України. Бізнес Інформ. 2017.

УДК 332.334

ГРИБ А.В., студентка

Науковий керівник – **КОМАРОВА Н.В.**, доктор філософії з економіки
Білоцерківський національний аграрний університет

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІПОТЕЧНОГО КРЕДИТУВАННЯ АГРАРНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

Досліджуються проблеми, пов'язані зі створенням та вдосконаленням іпотечної системи позики для аграрного сектору економіки. Проаналізовано основні категорії ризиків, які з'являються в процесі іпотечного кредитування. Обґрунтовано механізм здійснення іпотечних операцій із земельними ділянками виробників сільськогосподарської продукції.

Ключові слова: сільськогосподарські підприємства, іпотечне кредитування, агросектор, законодавство, іпотечні банки.

Земельне кредитування – це один із способів залучення приватних інвестицій у нерухомість, який є найбільш перевіреним та надійним на ринку нерухомості та у світовій практиці. Саме іпотека робить найбільш вигідним поєднання інтересів позичальників, іпотечних банків та іпотечних установ (з точки зору ефективної та вигідної співпраці у сільському господарстві), що дає змогу залучити великі обсяги інвестицій.

В ринковій економіці іпотечні кредити відіграють ключову роль у поступовому розвитку сільськогосподарського виробництва, формуванні та вдосконаленні його матеріально-технологічного фундаменту, розширенні відтворення виробничих матеріалів та збільшенні доходів сільгоспвиробників. Якщо заставодавець своєчасно не виконуватиме свої фінансові зобов'язання, то заставотримач зможе задовольнити їх через продаж землі. Тобто іпотека неминуче призведе до виникнення купівлі-продажу земельних ділянок[1].

Іпотечні кредити під заставу земельних ділянок можуть створити нові можливості для фінансово сильних сільськогосподарських підприємств, що прагнуть розширити своє виробництво. Іпотечні позики зможуть поліпшити якість матеріально-технічного фундаменту сільськогосподарського виробництва, використовувати нові технології, відновити культуру обробітку землі та широко використовувати практику кредитування, де об'єктом кредитування та застави виступатиме земля. В економічно розвинених країнах іпотечний кредит є головною передумовою функціонування середньо- та довгострокових ринків боргового капіталу[2].

На початку формування інституту іпотечного кредитування землі можуть виникнути ризики, з якими стикається кредитно-фінансова система у разі уведення в експлуатацію механізму заставного кредитування, пов'язаного із таким забезпеченням як земельні ділянки сільськогосподарського призначення[3].

Перші ризики, спричинені недостатньою державною підтримкою проектів земельної іпотеки.

Наступна група ризиків пов'язана з тим, що страхові й оцінювальні компанії, що відбираються для участі в регіональних земельно-іпотечних проектах, не відіграють активної ролі як суб'єкти ринку, а лише є уповноваженими посередниками під час надання іпотечних кредитів під заставу земель сільськогосподарського призначення та їх обслуговування.

Ще одна група ризиків пов'язана із тим, що реалізувати земельну ділянку, на якій буде звернене стягнення, у разі неповернення кредиту заставодавцем, можливо здійснювати тільки після повного збору врожаю.

Буде доцільно, якщо поряд із державним земельним банком, як одним із кредиторів, під заставу земель сільськогосподарського призначення також почнуть формувати заставні фонди при місцевих органах влади, які мають у своєму розпорядженні землі запасу і держрезерву.

Особливо важливим для формування земельної іпотеки є те, що реальною можливістю є захист права власності на землю та надання законних засобів для повернення та передачі землі як іпотеки.

Отже, гарантією успішного розвитку аграрного сектору економіки є наявність ефективної системи іпотечного кредитування земель, одним із ключових елементів якої є спеціалізовані кредитні установи.

Список літератури

1. Гнаткович О.Д. Забезпечення здійснення іпотечних земельних операцій сільськогосподарськими підприємствами. Дніпровський державний аграрно-економічний університет. Електронний журнал «Ефективна економіка». 2014. №1
2. Кириленко І.Г. Актуальні питання ринку земель сільськогосподарського призначення. Міжнародний науково-виробничий журнал. Економіка АПК. 2009. №3. С. 44-46.
3. Волков С.Н. Земельные отношения как базовый фактор устойчивого развития сельского хозяйства. Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. 2007. № 2. С. 5-9.
4. Реального кредитування на покупку землі можна очікувати 2024 року. Незалежна асоціація банків України. Веб-сайт. URL: <https://nabu.ua/ua/olena-korobkova-28.html> (дата звернення: 25.02.2021)

ІВАНЮК М.М., студентка

Науковий керівник – КОЧЕРИГІН Л.Ю., канд. пед. наук

Білоцерківський Національний аграрний університет

РЕФОРМА НОВОЇ СИСТЕМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УСТРОЮ

В даній роботі висвітлюються проблеми та оцінка тодішньої та сучасної адміністративно-територіальної реформи. Досліджено новий адміністративно-територіальний устрій Київської області.

Ключові слова: реформа, адміністративно-територіальний устрій, децентралізація, об'єднана територіальна громада.

Світова сучасність вимагає від кожного з нас своєчасних змін та постійної модернізації. Адже найкращий результат можна отримати завдяки вдалій та розсудливій реформі. Однак не завжди реформування системи, зокрема, в нашій країні призводить до якнайкращих наслідків, хоч й бувають винятки. Держава завжди намагається покращити життя своїм громадянам й тому опирається на їх інтереси. Однією з вагомих й глобальних реформ є децентралізація системи територіального устрою держави, так як дійсно стосується повсякденних і практичних сторін життя населення. Адже питання територіального устрою є ключовим. Територіальна основа, це є фундамент, на якому стоїть вся конструкція влади. Не маючи територіальної основи, ми не можемо побудувати ефективної системи управління. Процес реформування адміністративно-територіального устрою України не був досконалим і часом повною мірою не відповідав концепції децентралізації управління, в результаті чого питання адміністративно-територіальної реформи останнім часом суттєво активізуються.

Питання адміністративно-територіального устрою є предметом дослідження багатьох учених, таких як О. Бородіна, Ю. Ганущака, А. Ткачука, Губаня Р.В., О. Андрощука, А. Колеснікова та багато інших вчених, котрі звертали значну увагу проблематиці територіального устрою України.

Історія формування територіального устрою незалежної України розпочинається ще з 1991 р., однак в той час на перший план були винесені політичні, економічні та етнічні проблематичні питання, які відтермінували проведення змін територіальної організації влади, а в 1997 році хоч й був ухвалений закон «Про адміністративно-територіальний устрій України», проте не вирішував рівно нічого в цій сфері. Вже починаючи з 1998-2005 років, постають питання реформи територіального устрою, в основі якої було створення якісної моделі громад, що в свою чергу передбачала об'єднувати села та селища до достатнього соціального рівня. Проте, концепція цієї реформи була не точною, в результаті чого була обумовлена необхідність суттєвого доопрацювання й уточнення.

Законодавча основа для радикальної зміни системи влади та її територіального фундаменту на всіх рівнях розпочало формуватися у 2014 році. В основні засади цієї політики самоврядування закладено положення Європейської хартії та безперечно, одні з найкращих світових стандартів суспільних відносин у цій галузі. Було затверджено концепцію реформування місцевого самоврядування, що в наслідку привела до ухвалення низки законів, основним з яких постав закон «Про добровільне об'єднання територіальних громад». [1]. За 2015-2019 роки в Україні добровільно було створено 982 об'єднані територіальні громади (ОТГ). До їх складу увійшли приблизно 4500 колишніх місцевих рад. Також було впроваджено ряд документів: закони «Про співробітництво територіальних громад», «Про засади державної регіональної політики», про внесення змін до Бюджетного та Податкового кодексів України. Новітня законодавча база значно активізувала мотиваційний вплив в країні, створила необхідні правові положення та систему для формування спроможних територіальних громад міст, сіл, селищ, які об'єднували свої зусилля у вирішенні нагальних проблем. До

вирішення. З повноваженнями районних рад досі визначаються, а фінансові тонкощі збираються передбачити у змінах до Бюджетного і Податкового кодексів. У цілому, попри запевнення влади, ідея з укрупненням районів на даний момент часу викликає більше запитань, аніж відповідей.

З огляду на вищенаведене можна зробити висновок, що реформування новітньої системи адміністративно-територіального устрою є досить неоднозначною. Цілком обґрунтована основна концепція територіального устрою, що спрямована на формування спроможних громад згідно європейського стандарту, доступність публічних послуг, планування території, децентралізації адміністративних функцій, гарантування бюджетної автономії та фінансової самостійності є розмитою та не раціонально довершеною. Водночас потребують подальшого дослідження питання щодо чітких переваг створення й отримання якісних й відчутних результатів реформи децентралізації та задоволення людей новими перспективами і, в недалекому майбутньому, новою сучасною якістю життя, що збудована власними руками.

Список літератури

1. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року. - Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text [Yevropeiska khartiia mistsevoho samovriadvannia vid 15 zhovt. 1985 r. – Rezhym dostupu http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036].

2. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 року. №333-//Офіційний вісник України. – 2014. – 18 квіт. – № 30. –Ст. 831 [Kontseptsiiia p reformuvannia mistsevoho samovriadvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 1 kvit. 2014 r. № 333-r // Ofits. visn. Ukrainy. – 2014. – 18 kvit. – № 30. – St. 831]. Режим доступу: [<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>].

3. Децентралізація в Україні.-Режим доступу: [<https://decentralization.gov.ua/>].

4. Атлас: адміністративно-територіального устрою України. Новий районний поділ та територіальні громади,2020. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: [<https://atu.decentralization.gov.ua/>].

5. Адміністративно-територіальний устрій Київської області.[Електронний ресурс]. - Режим доступу: [<https://static.rada.gov.ua/zakon/new/NEWSAIT/ADM/zmistko.html>].

УДК 72.01

ІВАЩЕНКО В.О., студентка

Науковий керівник – **КОЧЕРИГІН Л.Ю.**, канд. пед. наук,
Білоцерківський Національний аграрний університет

РОЗВИТОК МІСТОБУДУВАННЯ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СТАНУ ПОСЕЛЕНЬ

Технологічний прогрес, різке збільшення обсягів промислового та сільськогосподарського виробництва, розвиток транспорту, енергетики, хімізації, зростання урбанізації негативно впливають на природне середовище. Перед людством постало питання про раціональне використання природних ресурсів і території. У даній роботі висвітлюються проблеми містобудування на різних етапах розвитку та можливі шляхи вирішення сучасних питань.

Ключові слова: містобудування, урбанізація, екологія.

В даній час досить сильно збільшилася ділова, соціальна, а разом з тим і будівельна активність. У зв'язку з цим виникає необхідність в поліпшенні інфраструктури, забудови, реконструкції, а також забезпеченні гарного екологічного стану міст. Все це впливає на містобудівну діяльність і значно підвищує її роль і значимість.

Містобудування (містобудівна діяльність) – це цілеспрямована діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, громадян, об'єднань громадян для створення та підтримання повноцінного середовища життєдіяльності людини, яка включає прогнозування розвитку населених пунктів і територій, планування,

забудову та інше використання територій, проектування, будівництво об'єктів містобудування, спорудження інших об'єктів, реконструкцію історичних населених пунктів при збереженні традиційного характеру середовища, реставрацію та реабілітацію об'єктів культурної спадщини, створення інженерної та транспортної інфраструктури.

Питаннями планування та забудови міст та поселень займалися: Благовидова Н.Г., Вашкевич В.В., Віншу І.А., Височин І.А., Глазичев В.Л., Груза І., Гутнов О.Е., Древаль І.В., Косицький Я.В., Кашкіна Л.В., Куренной М.І., Малоян Г.А., Мікуліна О.М., Михайлишин О.Л., Новіков В.А., Поляков Н.Х., Севастьянов А.В., Сосновський В.А., Товбич В.В., Хачатрянц К.К., Черкасова К.Т., Яргіна З.Н.

Питаннями урбоекології та архітектурно-будівельної екології займалися: Айдарова Г.Н., Андерсон Б., Бродач Н.В., Буряк О.П., Вигдорович О.В., Владимиров В.І., Данстер Б., Зоколей С., Мироненко В.П., Ключкова О.Н., Потаєв Г.А., Сабаді Р.С., Селіванов Н.П., Солобай П.А., Сугробов Н.П., Табунщиків Ю.А., Тетіор А.Н., Фоменко О.О., Фролов В.В., Янг К.

Дослідження та вивчення феномену екопоселень можна знайти у працях Гілмана Р., Задоріної І.В., Кулясова І.П., Мальцевої Д.В., Рибаківної М.В., Сухініної О.О., Хомякова А.П., Шубіної Л.В [1].

Дослідження міського середовища та його впливу на фізіологічно-психічне становище людини відображено у працях Велева П., Вучика В.Р., Гейла Я., Глазичева В.Л., Гутнова О.Е., Іовлева В.І., Ковальської Г.Л., Кравця В.Й., Лежави І.Г., Лінча К., Мироненко В.П., Саймондса Д., Спека Д., Третяк Ю.В., Філіна В.А., Фоменко О.О., Шило О.В., Шимко В.Т. та ін.

Містобудівна діяльність, взаємопов'язана з різними областями людської діяльності і галузями знань, є складним механізмом організації соціального середовища, надає значний і тривалий за часом вплив на різні сторони суспільного життя. Тому для вирішення проблем виснаження природних ресурсів, урбанізації міст та демографічного зростання населення зупинимось на передісторії містобудування.

Передісторія містобудівної діяльності людства сходиться до епохи первісно-общинного ладу, коли в результаті зусиль окремих громад, пов'язаних кровною спорідненістю, виникали примітивно сплановані населені пункти типу італійського Кастеллаці або західнослов'янського – Біскупін. Такі поселення не завдавали тиску на навколишнє середовище, навпаки, людина співіснувала в гармонії з природою [3].

Однак місто як певний соціально-економічний і архітектурне ціле зародився пізніше – на базі розвиненіших продуктивних сил суспільства. Орієнтовно можна вважати, що перші міста з'явилися на рубежі X тисячоліття до нашої ери в найдавнішій смузі цивілізацій, але в міру розселення людей по земній поверхні розширювалася і географія населених місць.

У більшості племен, що населяли Європу, Азію, Африку і Центральну Америку, виникнення міст відноситься до періоду розкладання первісно-общинного ладу і утвердження рабовласницького способу виробництва. Саме наявність міста в цей період вказувало на досить розвинуте розділення праці і відокремлення сільського господарства від ремісничого виробництва і торгівлі. Концентруючи в собі пануючі соціальні групи, міста перетворюються в опорні пункти державної влади, тоді як село стає в політично підлегле становище по відношенню до міста [3].

В історії містобудування феодальної епохи дуже цікавим і в той же час ще дуже мало вивченим є ранній період – період переходу від римського античного міста до середньовічного. Провісником цього переходу стало перенесення столиці імперії з Риму на Схід. Однак дана подія скоріше нагадувало стрімку втечу верховної влади, залякування міжусобицями і революцією рабів, а не спокійно підготовленого переміщення політичного центру імперії.

Для раннього середньовіччя дуже характерно різке скорочення населення і розмірів міст в порівнянні з епохою римського панування. Цей процес почався разом із зародженням феодалізму і розпадом Західної Римської імперії, періодично піддаючись хвилям навал [3].

Причиною кризи європейських міст в епоху переселення народів була та обставина, що племена, що вторглися в Центральну і Західну Європу в V-VI ст., перебували ще в стадії незжитого патріархально родового укладу, переважно з кочовим, а не осілим господарством. Ці

племена ще не були носіями існуючої міської культури; більше того, римські міста (як і вілли в сільських місцевостях) були для них лише об'єктами грабежу.

Історію середньовічних міст можна розділити на дві основні фази: ранню, коли міста, що виникали на землях, що належали тим чи іншим феодалам, цілком перебували під їх верховною владою, і пізню, зазначену економічною і політичною незалежністю бюргерства. Десятки і навіть сотні років, що лежать між цими періодами в історії середньовічних міст, насичені боротьбою міського населення проти феодалів за свої корінні права і в першу чергу за скасування кріпацтва.

Загалом середньовічні міста, підперезані потужними стінами, мали криві і вузькі вулиці навколо замку, міського собору або торгової площі. Житлові райони за межами міських стін оточувалися новим кільцем стін, а іноді на їх місці утворювалися кільцеві вулиці, які в поєднанні з радіальними вулицями визначили формування характерної радіально-кільцевої (рідше віялової) структури міст.

Якщо самі ранні ознаки розвитку капіталістичного устрою проявилися ще в XIV і XV ст. в найбільш передових містах Середземноморського басейну, то інтенсивний розвиток формації почався з другої половини XVIII ст. в зв'язку із промисловим переворотом, здійсненим в Англії. Застосування парової машини і механічного ткацького верстата, а також перехід з деревного на кам'яне вугілля в металургії зробили Англію передовою індустріальною країною [2].

В умовах капіталістичної економіки головним містоутворюючим чинником стає індустрія. Нові міста виникають на базі добувної або обробної промисловості і здебільшого в районах залягання кам'яновугільних і рудних багатств. Поряд з промисловими містами великий розвиток отримали населені пункти, що виникали біля вузлів залізничних і шосейних доріг, а також портові міста, що лежали на річкових і океанських торгових шляхах. Але, зрозуміло, найбільше зростання показали вигідно розташовані старі міста і перш за все столиці, які в результаті розвитку судноплавства та будівництва залізниць перетворилися у великі транспортні вузли і ринкові центри.

Настільки інтенсивна урбанізація міст, а також безприкладний прогрес в їх інженерно-технічному обладнанні відображали собою то нечувано швидкий розвиток продуктивних сил, яким ознаменувався початковий період капіталізму.

У центральних районах зосередилися банки, трести, контори та інші органи з управління промисловістю і торгівлею.

Ці несприятливі, але невідворотні зміни в архітектурно-планувальній структурі міст супроводжувалися виродженням великих містобудівних ідей і загальним падінням художньої майстерності. Власне містобудування як мистецтво великих планувальних композицій перестало існувати: воно розпалося на більш вузьке розуміння «планування», художньо збідніло і стало прерогативою інженерів геодезичного або транспортного профілю, і так звану «архітектуру», яка полягала в «прикрасі» фасадів довільним набором стилістичних мотивів. Спроби відродження старих стилів не приносили позитивних результатів; нові стилі також були беззмістовними і легковажними.

Однак містобудування цього періоду не відразу досягло такого глибокого і всебічного занепаду. Початок XIX в. у Франції ще було відзначено творчістю великих художніх сил в особі Шальгрена, Персьє, Фонтена і Виньона, безпосередні учні яких донесли до середини XIX століття відголоски згасаючого класицизму. Звертаючись до великих містобудівних ідей, висунутих в період її прогресивного розвитку, ці архітектори зробили спроби реконструювати великі міста на базі нових інженерно-технічних досягнень. Найбільш значні спроби подібного роду відносяться до Парижу, Відні, а частково й до Лондону [2].

Бурхливе зростання міст з середини XIX століття, швидкий розвиток автотранспортної індустрії, виникнення колосальних міських агломерацій, забруднення міського середовища викликали пошуки нових принципів містобудування (зонування міських територій, районне планування, системи міських доріг, типи міста-саду, міста-супутника, сучасних житлових районів і мікрорайонів). Цими проблемами займалися такі видатні вчені, як Камілло Зітте, Кевін Лінч, Вадим Вадімов та інші [2].

У світі з початку ХХ ст. в урбаністики відбулося істотне поділ на три наукові гілки:

- естетична (акцент на зовнішній формі міста, на варіантах його композиційної структури);
- технологічна (проблеми міської інфраструктури, в т.ч. транспортні мережі; питання економіки міста та управління розвитком, в т.ч. де-велопмент);
- соціальна (проблеми соціального життя міста й городян, в т.ч. правові).

При цьому, на початку 1920-х рр. виникає нова область діяльності містобудування – територіальне планування, або районне планування.

З 70-х рр. ХХ ст. об'єктом дослідження науки все частіше стають системи, експериментування з якими неможливо, при цьому найважливішим інструментом науково-дослідницької діяльності виступає моделювання (комп'ютеризація науки). Для містобудівної науки важливим стає не тільки графічне представлення матеріального світу на плані, схемою, ескізі, а й насичене великими обсягами інформації віртуальне моделювання території.

У сучасних державах з огляду на зростання населення міст, і, отже, обсягів інформації, при здійсненні містобудівної діяльності використовуються комп'ютерні програми, систематизують відомості про міській забудові – ІСОГД. Застосовуються підходи синтезують міське планування і архітектуру – містобудівне проектування [4].

Для вирішення екологічних питань людям потрібно учитись від природи та від будівничих стародавніх міст. У будівництві старих європейських міст орієнтація на природу завжди мала велике значення, тому сучасним містам необхідно сформувавши міське середовище таким чином, щоб воєдино злилися економічні, соціальні та екологічні інтереси. Цього можна досягти шляхом створення екологічних інфраструктур, які включали б в себе паркові комплекси, штучні і природні водні басейни та ін. Одним з варіантів вирішення завдання поліпшення екологічної обстановки в містах є вдосконалення виробництва, яке б максимально зменшувало вплив на навколишнє середовище, а також модернізація транспортних засобів.

Прекрасною альтернативою сучасним містам є еко-місто, яке проектується з урахуванням впливу на довкілля, а його мешканці намагаються мінімізувати негативний вплив на природне середовище шляхом раціонального використання ресурсів, виключенням нерозумного вивільнення теплової енергії, забруднення повітря вуглекислим газом і метаном, а також забруднення води.

Вирішити проблеми із антропогенним навантаженням, і зі стрімкою урбанізацією можна шляхом створення екопоселень. Такий спосіб розселення почав з'являтися у країнах Північної Америки, Європи та Австралії ще у 60-х роках минулого століття. Ця модель життя базується на принципах збереження природних ресурсів, використання екологічних технологій, дотримання високої якості життя людини та введення цілісного підходу до життя людини як невід'ємної складової природної оболонки [4].

Тому, сучасні екопоселення – це один з найбільш радикальних, але в той же час і найбільш дієвих та ефективних способів хоча б локально знизити негативний вплив на зовнішнє середовище. Переформатувати людство на новий лад не вдасться через один день. Однак маленькі кроки здатні робити великі справи. І одним із таких кроків може стати створення автономних поселень.

Список літератури

1. Благвестова О. О. Історичні умови формування екопоселень. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*: наук.-техн. збірник. 2019. №54. С. 152-159.
2. Лучкова В. І. Коротка історія містобудування доіндустріального світу. М., 2007.
3. Саваренская Т.Ф. История градостроительного искусства. Рабовладельческий и феодальный периоды / Саваренская Т.Ф. Учебник для вузов – М.: Архитектура-С, 2006. 376 с.
4. Dawson, Jonathan (2006) *Ecovillages: Angelica Buenaventura for Sustainability*. Green Books. ISBN 1-903998-77-8

КВІТКА Р. Р., бакалавр

Науковий керівник – КОМАРОВА Н. В., доктор філософії з економіки

Білоцерківський національний аграрний університет

КОРУМПОВАНІСТЬ В ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИНАХ

Як не дивно, найчастішою проблемою, яка постає у громадян України в сфері земельних відносин, неважливо це підприємець з метою побудови бізнесу на землях, чи просто особа, зацікавлена в особистому клаптику землі для життя, стає саме корупція. Чому і скільки ж можна? Цікаво, чи то верхівка влади надто мало заробляє чи просто надто нахабні, це питання і буде розглянуте.

Ключові слова: земельні відносини, земля, громадяни України, влада України, корупція, український народ.

Для того, щоб правильно отримати землю, грамотно нею користуватися та, безпосередньо, отримувати прибуток від користування нею, а також щоб це не приносило проблем іншим, варто чітко слідувати законам. Законодавство існує не лише для того, щоб командувати і керувати фінансами і життям простих людей, а в першу чергу робити все для покращення життя в державі, для підвищення соціального достатку, культурного та економічного розвитку, для забезпечення порядку в усіх сферах людської діяльності та збереження принципу «єдності нації».

Чи насправді все це так в Україні – питання спірне, проте зараз не про це. Конкретики потребує саме питання земельних відносин в Україні. Що ж треба розуміти при розгляданні земельних відносин в аспекті законодавства та керування владою?

Найперше, це роль влади у суспільних відносинах. Тут все зрозуміло, влада потрібна задля дотримання безпеки, порядку та нагляду за діяльністю людей, для того, аби ця діяльність була ефективною, а не навпаки і, безпосередньо, аби ця діяльність приносила користь державі, її прибуткам і розвитку в цілому [1,2].

Коли людина має бажання отримати земельну ділянку, наприклад для особистого селянського господарства в межах села, вона в першу чергу розуміє, що потрібно це задокументувати, зареєструвати своє право на цю ділянку і спокійненько жити і розвиватись, користуючись нею. Розуміючи це, людина звертається до органів місцевої влади з питаннями і вони, в свою чергу на платній чи безоплатній основі, допомагають у цих питаннях розібратися. З цієї сторони, поки що все зрозуміло, тут можна розрисувати принцип «бажання користуватись землею – законодавче підтвердження права власності – ефективність та користь від цього користування для людини і держави».

Для всього цього, людством розвинута наука «землепорядкування». На законодавчому рівні діють, можна навіть сказати, правлять, в першу чергу, Конституція України, далі вже Земельний кодекс України, Закони України. Ними регламентуються правила поведінки з землею та повноваження органів влади. Але там нічого не сказано про особливі життєві моменти, з якими стикався і стикається ледь не кожен українець, а саме про корупцію. Точніше як, там вказано, що це протидіє нормальному розвитку держави і це потрібно знешкодити. Але чи дотримуються цим твердженням усі?

Хто не знає, корупція – це незаконне фінансове «вкладення» в гаманець владних органів, «подяка наперед», «хабар» – це все давно укорінені синоніми копції. Я не кажу про те, що лише Україна єдина країна, де таке є. Просто вона одна з найкорупційніших і найвладнонахабних країн світу, Проте ця стаття не про звинувачення і не про плямування України в очах інших. Тут треба поставити питання «чому так відбувається і як цьому зарадити?»

Доречі, аби було зрозуміліше, варто вказати чим саме так шкідлива корупція саме в сфері земельних відносин. Справа в тому, що проплативши наперед за земельну ділянку, вона знімається з загального огляду. Наприклад, є земельна ділянка в селі з якісними ґрунтами,

чудовим рельєфом та зручним розміщення джерел води, інфраструктури та інше. В нинішній час, ця земельна ділянка повинна розглядатися людьми-покупцями прозоро, тобто мати доступ до інформації про неї і мати змогу правильно розставити перспективи щодо неї. Держава, відповідно, повинна бути зацікавлена в тому, щоб земля використовувалась ефективно, раціонально і не зазнавала надмірної шкоди в подальшому, а навпаки приносила дохід та користь людині, яка платить державі податки.

Насправді ситуація надто плачевна та сумна. Але, це не значить, що на кожному кроці продажні корупціонери і погані люди. Своїми силами та суспільною підтримкою однодумців, вони намагаються знищити цей негатив. Вони, разом з органами правопорядку уважно слідкують за корупціонерами наче за ведмедями, які крадуть у бджіл-трудоловів мед на дереві. Організують так звані «пастки», підігрують потрібні ситуації з очільниками місцевої влади та для виявлення саме тих «медоїдів» і в подальшому привселюдне їх розкриття та відсторонення від службових обов'язків. І, як не дивно, це спрацьовує. Такі та інші широкі методи допомагають прибрати корупцію.

Корупція надшкідлива, з нею борються і знешкоджують. Останнім моментом, як і в будь-якому розгляді проблем держави, залишається особиста думка кожного з нас, адже ми – народ України є правлячою силою, а так звана «верхівка» - слуги народу.

Список літератури

1. Мартин А.Г. Корумпованість земельних відносин в Україні: причини і шляхи їх подолання. Землеустрій і кадастр. 2014, № 2. С. 33-48.
2. Куренда С.В. Земельно-правові засади запобігання корупції в Україні: дис. кандидата юр. наук: 12.00.06. Луцьк, 2016. 206 с.

УДК 332.2(477)

Котляр Ю., студент

Науковий керівник – **Свідерська Т.О.**, асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

РОЗВИТОК ЗЕМЕЛЬНО-КАДАСТРОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

В даній статті висвітлено основну проблематику земельно-кадастрової системи, яка стоїть серед головних передумов стабільного розвитку земельних відносин. Та чіткого розуміння дій для формування цілісної системи необхідних заходів для покращення земельно-кадастрової системи в Україні.

Ключові слова: земельно-кадастрова система, ринкові земельні відносини, Державна геоінформаційна система, Державний реєстр земель.

Створення і розвиток продуктивної земельної кадастрової системи стоїть серед головних передумов стабільного розвитку ринкових земельних відносин, тому що це єдина державна геоінформаційна система відомостей про землю, розташованої в межах державного кордону, тільки на її основі можливе виконувати справжнє гарантування прав на земельні ділянки. Саме у складі кадастру виконується оцінка землі, розподіл між власниками та користувачами.

Відсутність якісної системи збільшує суперечки в земельних відносинах, через те, що не точність і застарілість даних не уможливує розпізнання прав та чесне вирішення земельного спору. Також до проблем можна віднести не спроможність державного контролю за використанням та охороною земель. Відсутність регулярного моніторингу земель та ґрунтів. В нинішніх умовах земельний кадастр майже перестає грати головну роль інформаційного джерела землеустрою. Також, до головних проблем ведення земельного кадастру є корупція.

Вона пов'язується з передаванням функцій ведення Державного реєстру земель суб'єкту, що господарює, туманністю адміністративних процедур щодо виготовлення та державної реєстрації документів на земельні наділи тощо.

Виходячи з цього постає важливе завдання для землевпорядної, правової та економічної науки, винайдення якісної системи заходів, яка зможе суттєво вдосконалити систему ведення ДЗК в Україні.

Під час ведення Державного земельного кадастру, відносини що виникають регулюються Конституцією України, Земельним кодексом України, законами України «Про державний земельний кадастр», «Про землеустрій», «Про оцінку земель», «Про топографо-геодезичну і картографічну діяльність», «Про захист персональних даних», іншими законами України та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів. Основні правові акти, які пояснюють зміст та основні складові Державного земельного кадастру в Україні на даний момент залишаються : Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III і Закон України «Про Державний земельний кадастр» від 07.07.2011 № 3613-VI. А Державний земельний кадастр, який відповідно до пункту 2 ст. 193 Земельного кодексу України є основою для ведення всіх інших кадастрів.

Проводячи аналіз останніх наукових досліджень і публікацій вітчизняних науковців, які розглядали дану проблематику і висвітлювали у своїх роботах. Та розглядаючи досвід європейський та передових країн у сфері земельних відносин, для запобігання помилок та побудови кадастрово-реєстраційних систем, інформатизації кадастру, забезпечення публічного доступу до кадастрових даних тощо. Можна сформулювати основні напрямки розвитку кадастрової системи України:

1) вдосконалення організаційних заходів щодо державної реєстрації кадастрових об'єктів та прав на них в єдиній державній установі; 2

2) відповідно до закону України та постанови Кабміну створення каталогу координат пунктів Державної геодезичної мережі в системі геопросторових координат УСК-2000 та дозвіл на вільний доступ споживачів до його використання;

3) вдосконалення системи державних реєстрів кадастрових об'єктів;

4) кардинальна модернізація застарілої Програми автоматизованого ведення державного земельного кадастру;

5) розроблення нових технологічних схем та моделей взаємозв'язків між різними складовими кадастру та окремими видами кадастрів;

6) розроблення державних стандартів щодо кадастрової документації, поєднання їх з чинними відомчими стандартами та нормативами статистичної та іншої звітності.

На мою думку, кадастр слід розглядати як науку, яка вивчає принципи та закономірності формування, функціонування та збереження кадастрових об'єктів та інформації щодо них у поєднанні взаємозв'язків геопросторового базису, природних, екологічних, суспільно-економічних та правових чинників.

Тому кадастрова наука не повинна вирішувати невласиві їй функції: системне моделювання землекористувань; територіальне планування землеустрою; агроєкосистем тощо.

Список літератури

1. Третяк А.М. Земельний кадастр ХХІ століття. Зарубіжні і вітчизняні погляди на розвиток земельного кадастру. – К., 1999. – 115 с.

2. Кадастр нерухомості: моногр. / Перович Л.М. та ін. – Львів: Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”. – 2003. – 120 с.

3. Перович І. Концепція побудови кадастрової системи України / І. Перович // Геодезія, картографія і аерофотознімання. – 2010. – Вип. 73. – С. 99–101.

4. Земельний кодекс України. 18.12.1990 (01.01.2002). № 561-XII.

5. Проект Закону України “Про державний земельний кадастр”, від 04.02.2011. № 8077.

КРИВЕНЬКИЙ Б.Л., магістр

Науковий керівник – **КОМАРОВА Н.В.**, доктор філософії з економіки

Білоцерківський національний аграрний університет

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ ОСНОВИ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Рівень агроекологічної безпеки визначається мірою антропогенного навантаження на довкілля та обсягами зусиль, спрямованих на відновлення і збереження прийняттого стану навколишнього природного середовища і агроресурсного потенціалу зокрема, які можна оцінити за допомогою низки статистичних показників. Баланс вказаних зусиль забезпечує оптимізацію співвідношення між обсягами товарного виробництва сільськогосподарської продукції та станом довкілля, тобто між економічними інтересами агровиробників та екологічними запитамі суспільства.

Ключові слова: збалансоване природокористування, екологічнобезпечне використання, тваринництво, сівозміни, рослинництво.

Упродовж останніх десятиліть агровиробничі процеси, і насамперед у рослинництві, засновано на організаційно-економічних підходах, що здебільшого фокусуються на нарощуванні потужності виробничо-сировинної ланки. Це забезпечило можливість нарощування обсягів експорту сільськогосподарської продукції (переважно у вигляді сировини), збільшення прибутків агровиробництва завдяки розширенню площ під найбільш рентабельні культури та росту показників їх урожайності. Але нехтування агровиробниками вимог забезпечення ощадливого землекористування та збереження родючості земель сільськогосподарського призначення має високий рівень потенційної загрози продовольчій безпеці, що напряду залежить від якісного стану ґрунтового покриву та призводить до економічних збитків суспільства. Виправлення існуючої ситуації потребує організаційно-економічних змін, спрямованих на коригування диспропорцій у системі еколого-економічної ефективності сільськогосподарського землекористування через впровадження комплексу науково обґрунтованих заходів. Це потребує посилення інституціональної основи її забезпечення для формування економічної відповідальності землекористувачів за якісний стан ґрунтового покриву агроугідь, які задіяні у процесі товарного виробництва рослинництва, а саме — нормативно-законодавчих вимог забезпечення моніторингової, сертифікаційної компоненти запровадження дозвільної системи з регулювання процесів використання земель сільськогосподарського призначення.

Оновлення організаційно-економічних умов товарного виробництва рослинництва з метою запровадження економічної відповідальності агровиробників за якісний стан ґрунтового покриву земель сільськогосподарського призначення після їх використання ґрунтується на удосконаленні нормативно-законодавчої основи, розвитку інституційної складової та інфраструктурно-реєстраційної інфраструктури. Зазначене потребує удосконалення теоретичного підґрунтя з ключовим компонентом систематизації факторів та показників, з яких походить комплекс землеохоронних заходів.

Їх поділ та систематизація є дещо умовним, але вплив відбувається комплексно, створюючи сублимований ефект. Запропонований перелік не є ранжированим, адже ієрархія характеристик доволі різниться для кожного конкретного випадку, і міра впливу кожної з груп чинників визначається організаційно-економічними, еколого-економічними, соціально-економічними умовами господарювання, тобто формується структура чинників впливу на рівень агроекологічної безпеки.

Наприклад, розташування типів ґрунтів визначає вибір технологій їх обробітку, від чого залежить необхідність застосування певних видів обладнання, структура добривних матеріалів, що у сумі визначає обсяги матеріально-фінансових витрат та прибутковість діяльності. В умовах технічного прогресу розвиток техніки і технологій надає змогу отримувати високі показники врожаїв завдяки агроресурсному потенціалу, але нехтування вимо-

гам щодо ощадливого використання земель сільськогосподарського призначення врешті-решт призводить до його виснаження. У підсумку збільшуються темпи і обсяги деградації земель, активізуються процеси ерозії, з'являється необхідність використання додаткових площ під посіви, а недостатній рівень вжиття землеохоронних заходів знижує значення коефіцієнтів екологічної стабільності.

З огляду на викладене, можемо стверджувати, що інтегральною характеристикою рівня агроекологічної безпеки і еколого-економічної ефективності сільськогосподарської діяльності можна вважати динаміку запасів гумусу у ґрунтовому покриві агроугідь, які використовують під обробіток з метою виробництва товарної продукції.

Виснажливий вплив чинної організації землекористування з метою товарного виробництва рослинницької продукції. Проаналізовано чинники агроекологічної безпеки, запропоновано систематизацію та продемонстровано їх зв'язок з комплексом заходів відтворення і збереження агроресурсного потенціалу. На основі аналізу статистичних даних з урахуванням динаміки показників якісного стану ґрунтового покриву на землях сільськогосподарського призначення висвітлено необхідність запровадження організаційно-економічних змін у агро-виробництві. Цільовим призначенням цих змін має бути посилення відповідальності землекористувачів за якісний стан ґрунтів агроугідь, що є ресурсною основою товарного виробництва та збільшення економічних прибутків, і у такий спосіб забезпечення прийнятного рівня агроекологічної безпеки. З іншого боку, існує необхідність забезпечення фінансово-економічної підтримки агровиробників через можливість отримання кредитів, позик, пільг під час оподаткування чи стягнення виплат.

Список літератури

1. Трофімцева О. За 6 місяців 2018 року український агроекспорт становив \$8,6 млрд. Асоціація тваринників України. URL: <https://usba.com.ua/za-6-misyaciv-2018-roku-ukrainskiy-agroekspost-standoviv-86-mlrd-olga-trofimceva>
2. Коренюк П., Чмуленко Н. Методика оцінки ефективності використання та відтворення продуктивних угідь сільськогосподарських підприємств. Економіст. 2012. № 1. С. 47–50.
3. Рослинництво України 2017. Статистичний збірник. К.: Державна служба статистики України, 2018. 222 с.
4. Сільське господарство України 2017. Статистичний збірник. К.: Державна служба статистики України, 2018. 245 с.
5. Статистичний щорічник України за 2017 рік. К.: Державна служба статистики України, 2018. 541 с.
6. Соціально-економічне становище Київської області за 2018 рік. Статистичний бюлетень. К.: Головне управління статистики у Київській області, 2019. 81 с.

УДК 332.36

НАГОРНЯК А.М., магістр 1 року навчання

Науковий керівник – **КОМАРОВА Н.В.**, доктор філософії з економіки
Білоцерківський національний аграрний університет

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ГІС ТЕХНОЛОГІЙ

Для прийняття рішень, пов'язаних з раціональним використанням земель сільськогосподарського призначення, необхідно володіти значним обсягом інформації про їх стан і властивості, і для її отримання необхідно провести комплекс земельпорядних проектно-вишукувальних робіт. У зв'язку з цим виникає питання про проведення інвентаризації земель сільськогосподарського призначення, так як саме брак даних про кількісний і якісний стан перешкоджає здійсненню ефективної територіальної організації сільськогосподарського виробництва.

Ключові слова: інвентаризація земель, землі сільськогосподарського призначення

Для прийняття рішень, пов'язаних з раціональним використанням земель Сучасний період розвитку земельних відносин характеризується, насамперед, відсутністю обґрунтованої державної політики в галузі управління земельними ресурсами. Особливо це відчувається по відношенню до земель сільськогосподарського призначення.

Відбувається неефективне використання сільськогосподарських угідь, практично не ведеться облік та інвентаризація земель, землеустрій, охорона земель.

Одним з важливих питань є розробка ефективної методики і технології проведення інвентаризації земель сільськогосподарського призначення із застосуванням матеріалів ґрунтового та агрохімічного обстежень, сучасного високоточного геодезичного обладнання, даних дистанційного зондування і ГІС-технологій, які призведуть до швидкого, абсолютно нового способу проведення робіт, зниження вартості і скорочення строків їх виконання.

В даний час в Україні актуальною є інвентаризація земель сільськогосподарського призначення, так як на цих землях продовжується процес перерозподілу і розмежування продуктивних угідь.

Розпорошеність земельних ділянок власників, їх вкрапленість в землі державної і комунальної власності говорять про доцільність проведення інвентаризації земель сільськогосподарського призначення в межах району. Такий підхід дозволяє визначити точну кількість сільськогосподарських землекористувачів в районі, юридичний статус, просторові і інші характеристики використовуваних земель. У зв'язку з цим виникає питання про методичний супровід інвентаризації земель сільськогосподарського призначення [1].

Всі необхідні дані для проведення інвентаризації земель можна отримати шляхом створення інтерактивної карти з єдиної геоінформаційної бази даних, а також тривимірною моделлю земель сільськогосподарського призначення за допомогою ГІС Mapinfo Professional.

Створення інтерактивної карти разом з єдиною геоінформаційною базою даних і 3D-моделлю здійснюється в такій послідовності:

- підготовчі роботи, збір і аналіз картографічного матеріалу на електронних і паперових носіях;
- встановлення меж району, адміністративно-територіальних утворень, населених пунктів, сільськогосподарських підприємств;
- збір матеріалів з державного кадастру нерухомості;
- збір та аналіз документів по земельній ділянці;
- формування і підготовка векторного картографічного матеріалу;
- створення державної ґрунтово-географічної бази даних і реєстру ґрунтів на територію району;
- нанесення на картографічний матеріал даних з державного кадастру нерухомості;
- проведення наземних зйомок з використанням геодезичного GPS обладнання;
- камеральна обробка результатів вимірювань;
- введення атрибутивної інформації на кожен земельну ділянку за матеріалами державного земельного кадастру та обстежень на основі розробленого класифікатора для бази даних;
- формування інтерактивної карти разом з єдиною геоінформаційною базою даних і 3D-моделлю інвентаризації земель сільськогосподарського призначення [2].

У ГІС Mapinfo Professional для визначення точного місця розташування на місцевості використовуються графічні дані кадастрових планів території, які мають координатну прив'язку. Застосування цифрової картографічної основи дозволить відображати межі земельних ділянок спільно з шаром кадастрового поділу та меж ґрунтових контурів, що, в свою чергу, допоможе визначити якісний стан, а також точно розрахувати вартісні характеристики конкретної земельної ділянки.

Список літератури

1. Булакевич С.В. Геоінформаційне забезпечення землевпорядного проектування для управління земельними ресурсами в агропромисловому комплексі. Київ. Рада продуктивних сил НАНУ. 2006, част. 2. С. 262-265.
2. Суховірський Б.І. Геоінформаційні системи і технології в регіональному розвитку. Київ. Знання України. 2002. 210 с.

ПТУХ А. О., магістр

Науковий керівник – КОМАРОВА Н.В., доктор філософії з економіки

Білоцерківський національний аграрний університет

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ЗБАЛАНСОВАНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Обґрунтовано, що збалансоване землекористування це шлях до розвитку органічного виробництва сільськогосподарської продукції і створення сприятливих умов для ведення сертифікації.

Ключові слова: збалансоване природокористування, екологічнобезпечне використання, органічна продукція, сівозміни, сертифікація.

В процесі проведення земельної реформи в Україні дуже важливим етапом господарської діяльності є поєднання екологічної складової з економічними пріоритетами агровиробництва. Тобто, використання землекористування має бути екологічнобезпечним та збалансованим [2].

Тренд світового рівня визначає, що збалансоване землекористування є альтернативним способом ведення сільського господарства. Головною метою є відновлення якості ґрунтів, на яких вирощується сільськогосподарська продукція. Екологічнобезпечність має бути представлена через призму дотримання сівозмін, застосування органічних добрив, біологічні способи обприскування, використання сучасних безпечних технологій обробітку ґрунту. Особливою вимогою впровадження збалансованого землекористування є економічний ефект, який буде отриманий внаслідок збільшення ціни на якісну органічну продукцію.

Загальна площа органічних сільськогосподарських земель протягом останніх років збільшується, майже в три рази. Кількість агроформувань, які виробляють таку органічну продукцію збільшилася майже у 13 разів. Якщо в 2002 році в Україні налічувалося 35 органічних господарств, то на 2019 рік 470 (рис 1).

Рис.1. Органічна карта України

Для встановлення органічного виробництва сільськогосподарської продукції необхідно запровадити систему якості та сертифікації продукції. Починаючи з сертифікації самого продукту до сертифікації процесу виробництва та місця її вирощування.

Україна має хороші передумови і стартові умови для швидкого становлення і розвитку органічного землеробства як одного із методів екологізації землекористування. Перша умова – наявність великої кількості орних земель, не забруднених пестицидами, добривами та іншими шкідливими речовинами. Друга умова – територія таких угідь досить значна. Третя умова – наявність працездатного населення. Четверта умова – наявність зон, вільних від генетично модифікованих організмів [1].

Список літератури

1. Якушова К.В. Нормативно-правове забезпечення екологічнобезпечного використання землі в Україні. Ефективна економіка. № 10, 2014. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/>.
2. Гармашов В.В. До питання органічного сільськогосподарського виробництва в Україні. Вісн. аграр. науки, 2010. №7. С.11-16.

УДК 332

ФЕДОРЧЕНКО М.О., студентка 4 курсу

Науковий керівник – **КОМАРОВА Н.В.**, доктор філософії з економіки

Білоцерківський національний аграрний університет

УПРАВЛІННЯ ЗЕМЛЯМИ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Розглянуто реформу децентралізації, внаслідок якої об'єднані територіальні громади отримали у власність понад 2 млн га сільськогосподарських земель.

Ключові слова: об'єднані територіальні громади, децентралізація, земельні відносини, інвентаризація, Держгеокадастр.

З 2014 року на території України здійснюється одна з найважливіших реформ – реформа децентралізації. Вагомим результатом цієї реформи є створення не менш, як 1029 об'єднаних територіальних громад по всій Україні.

Після місцевих виборів, які відбулися 25 жовтня 2020 р., за ініціативи Держгеокадастру територіальні громади отримують понад 2 млн га земель сільськогосподарського призначення, які на сьогоднішній день перебувають у державній власності.

До цього, місцевим громадам у комунальну власність у переважній більшості передавалися земельні ділянки, які вже були орендовані землекористувачами. Тому, громада матиме змогу дійсно ефективно використовувати їх лише після закінчення терміну укладених угод, а це інколи 7-10 років, а подекуди й більші періоди, якщо передбачено автоматичне продовження строку чинності документа, тобто пролонгацію. Для того, щоб запобігти виникнення конфліктів та судових суперечок, необхідно узгоджувати з орендарем передання земельних ділянок, які знаходяться в державній власності в комунальну. Погодження з орендарем необхідно провести ще до моменту підписання акту приймання-передання, як вимагає стаття 9 Закону України «Про оренду землі». Тим часом, Кабінет Міністрів України не визначає, хто і як повинен вирішувати дане питання – обласне управління Держгеокадастру чи рада об'єднаної територіальної громади. Проте зміна землевласника не являється причиною для припинення права користування земельною ділянкою згідно із статтею 141 Земельного Кодексу України. Тому, перехід земель від держави до територіальних громад в жодному разі не повинен створювати додаткові обов'язки або будь-яким чином обтяжувати землекористувачів та орендарів.

Внаслідок успішного керування земельними ресурсами багато колишніх сільських рад будуть мати можливість значно збільшити громадський бюджет. Однак не кожен керівник об'єднаної територіальної громади розуміє з чого розпочинати, а саме: як структурувати земельні наділи, оформлювати нові землі та як найефективніше та найраціональніше використовувати земельні ділянки. Це дуже важливо, оскільки від продуктивності управління земельними ресурсами залежить наповнення громадського бюджету, який впливає на розвиток громади, якість життя мешканців та можливість удосконалювати інфраструктуру.

Несприятливий вплив на формування місцевого бюджету спричиняє брак поточних даних про інвентаризацію, землекористування та нормативну грошову оцінку земель. Як результат, спричиняючи обмеженість в управлінні земельними ділянками територіальними громадами. Вирішення цієї проблеми полягає у проведенні комплексного аналізу. Це забезпечить громаду даними про існуючі у розпорядженні земельні ресурси та ризики, які можуть виникнути, зокрема:

- Земельні ділянки, які необхідно інвентаризувати.

Відсутність інформації про земельну ділянку або землевласника на публічній кадастровій карті може вказувати на відсутність цих відомостей у Держгеокадастрі. Внаслідок цього, громада отримує не максимальну суму із земельного податку, податку на доходи з оренди та єдиного податку.

- Рейдерське захоплення земель.

Часто площа на паперах не співпадає з площею в натурі (на місцевості). Саме це вказує на факт самовільного захоплення земель. Для того, щоб визначити факт несанкціонованого використання, потрібно проаналізувати та порівняти юридичні межі земельних ділянок, які оброблюються, з наявними контурами посівів. Випадок незаконного використання виникає, коли границя поля виходить за кадастровий контур. За середньостатистичними даними площа самочинно захоплених земельних ділянок досягає близько 4% від всього земельного банку об'єднаних територіальних громад.

- Тіньова оренда земельних ділянок.

Тіньовий обробіток полягає в тому, що агровиробники узгоджують з землевласниками про сплату орендної плати та обробіток землі без укладання договору через недостатню кількість відомостей про право використання ділянки. Об'єднані територіальні громади не відносяться до приватних земель, а податки на доходи фізичних осіб не сплачуються. Для встановлення факту обробітку масивів земель, використовуються супутникові дані, а для визначення факту оформлення права користування ними – дані Реєстру речових прав.

- Невикористання земель державної або комунальної власності.

Територіальна громада має на меті управління земельними ділянками, які знаходяться в комунальній або приватній власності. Значні втрати коштів за землю виникають через існування на території громади земельних ділянок, які ще не були передані громадянам для користування або володіння. Об'єднані територіальні громади мають право передавати в приватну власність, виставляти на аукціон право оренди на земельну ділянку, якщо будуть виявлені вищевказані ділянки.

Передача у комунальну власність земель дасть змогу органам місцевого самоврядування раціонально здійснювати сплату земельних податків, ефективно планувати на перспективу розвиток територій, які знаходяться у власності громад, залучати інвесторів, а також дозволить створювати сприятливі умови для розвитку туризму.

Список літератури

1. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII. Дата оновлення: 14.05.2020.
2. Топпервін Н. Дієве місцеве самоврядування як запорука успішної децентралізації публічної влади: швейцарський досвід. 2012. № 2. С. 4-15.
3. Лелеченко А.П., Васильєва О.І., Куйбіда В.С., Ткачук А.Ф. Місьцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб.: К, 2017. 110 с.

СЕКЦІЯ: ОЦІНКА ЗЕМЕЛЬ

УДК 332.64

ДРЕБОТ О.І., академік НААН, д.е.н., професор

ТАРНАВСЬКИЙ В.А., аспірант

Інститут агроекології і природокористування НААН, м. Київ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОВЕДЕННЯ НОРМАТИВНОЇ ГРОШОВОЇ ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬ НАСЕЛЕНОГО ПУНКТУ ЯК СКЛАДОВОЇ ФІСКАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Виокремлено основні етапи проведення нормативної грошової оцінки населеного пункту. Проведено розрахунок основних показників. Окреслено проблеми нормативної грошової оцінки з інформаційним забезпеченням.

Ключові слова: Фіскальне регулювання, сільськогосподарське землекористування, земельні ресурси, нормативна грошова оцінка, вартість земель

Проведення оцінювання земель є одним із елементів фіскального регулювання у земельній сфері. Процес проведення нормативної грошової оцінки є складним та багатограним та постійно перебуває у стадії розвитку. Він потребує подальшого вдосконалення та уніфікації, щодо визначення розмірів грошової оцінки земель, їх оподаткування.

Розрахунок нормативної грошової оцінки земель населеного пункту відбувається на основі врахування показників капіталізації рентного доходу, на яку впливає місце розташування населеного пункту в загальнодержавній, регіональній, і місцевій системах виробництва та розселення, облаштування його території та якості земель з урахуванням природно-кліматичних та інженерно-геологічних умов, архітектурно-ландшафтні та історико-культурні цінності, екологічний стан, функціональне використання земель. [2]

Таблиця 1 – Основні етапи проведення нормативної грошової оцінки земель населених пунктів

Етапи проведення	Зміст проведення робіт щодо оцінювання земель та територій
I етап	Розрахунок базової (середньої) вартості 1м ² земель населеного пункту
II етап	Економіко-планувальне зонування території і встановлення зонального коефіцієнта Км2
III етап	Визначення вартості 1 м ² земельної ділянки з урахуванням локальних факторів
IV етап	Розрахунок вартості 1 м ² земельної ділянки певного функціонального призначення
V етап	Розроблення картографічного матеріалу та технічної документації про нормативну грошову оцінку земель населеного пункту
VI	Проведення процедури обов'язкової державної експертизи землевпорядної документації
VII	Виготовлення електронного документу формату xml та внесення відомостей про оцінку земель населеного пункту до НКС

Джерело: розроблено автором на основі картографічних та текстових матеріалів [1]

Нормативна грошова оцінка є базовим показником при проведенні розрахунку розміру земельного податку, державного мита, коли відбувається оформлення спадщини та дарування земельних ділянок, сплати ренти, нарахування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва, а також під час розроблення показників та механізмів економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель [3].

Інформаційною базою у процесі розроблення та виготовлення технічної документації з нормативної грошової оцінки земель населеного пункту є викопіювання з проектів формування територій сільських, селищних, міських рад, схеми встановлення меж населених пунктів, генеральні плани населених пунктів, плани зонування територій і детальні плани територій, відомості Державного земельного кадастру, дані інвентаризації земель та статистичні дані [4].

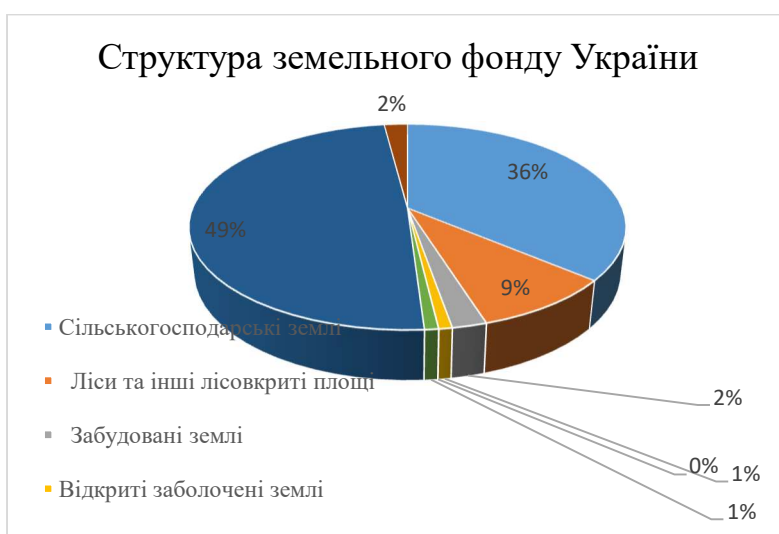

Рис. 1. Структурна діаграма земельного фонду України

Джерело: Розроблено автором на основі даних Держгеокадастру [1]

Розглядати проведення нормативної грошової оцінки, ми будемо, на прикладі конкретного населеного пункту села Володимирівка Таращанського району Київської області. В цілому інженерно-геологічний та гідрологічний стан території населеного пункту є задовільним, території не затоплюються поверхневими та ґрунтовими водами. Забудова с. Володимирівка є малоповерховою, садибна, квартального типу. Транспортна інфраструктура населеного пункту знаходиться в задовільному етапі. Вулиці є асфальтованими або щебеневими, головні транспортні зв'язки проходять автодорогою державного значення, сполучення Тараща - Ставище.

Розрахунок нормативної грошової оцінки земель с. Володимирівка проводився на територію, що відповідає існуючій межі села, що сформована Проектом формування територій Володимирської сільської ради Таращанського району Київської області, розробленим Київським інститутом землеустрою у 1992 року.

Площа населеного пункту згідно статистичних даних форми 6-зем станом на 01.01.2016 р. складає 249,8000 га, що відповідає переліку землекористувачів та землекористувань станом на 01.01.2020 року.

Розглядаючи структуру населеного пункту ми повинні зауважити, що територія, що використовується для розрахунку середньої (базової) вартості 1 м² земель с. Володимирівка складає 78,0823 га, що у відсотковому значенні складає 31,26%, тобто 2/3 земель не приймають участь у розрахунку відповідно до методики, зокрема це нсаперед сільськогосподарські землі, землі водного та лісового фонду.

Рис. 2. Структурна діаграма земель населеного пункту с. Володимирівка Таращанського району Київської області

Джерело: сформовано автором на основі даних державної-статистичної звітності 6 зем станом на 01.01.2016 року [1]

Головними інформаційними джерелами про витрати на освоєння та облаштування території населеного пункту були дані статистичної звітності, натуральні та вартісні показники, що були надані керівництвом села Володимирівка.

Базисним показником для розрахунку витрат на освоєння та облаштування в обчисленні 1 м² є оціночна територія, що дорівнює площі забудованої території села Володимирівка у встановлених межах.

Звідси, витрати на освоєння та облаштування території села Володимирівка складають:
 $29774675,9 \text{ грн} : 780823,00 \text{ м}^2 = 38,13 \text{ грн/м}^2$.

Відповідно до «Порядку нормативної грошової оцінки земель населених пунктів», показник коефіцієнту Кмі є добутком коефіцієнтів, які характеризують чисельність населення, географічне положення, адміністративний статус населеного пункту та його господарські функції; належність до приміської міст з чисельністю населення 100 тис. чоловік і більше, присвоєння населеному пункту статусу курорту, приналежність до зон радіаційного забруднення. Показник для населеного пункту с. Володимирівка Таращанського району Київської області Кмі = 1.

Тому, середня (базова вартість) 1м² земель села Володимирівка, що була розрахована відповідно до «Порядку нормативної грошової оцінки земель населених пунктів», складає:

$$\text{Цнм} = 38,13 \text{ грн/м}^2 * 6 / 3 = 76,26 \text{ грн/м}^2$$

На сьогодні існує ряд проблем пов'язаних із інформаційним забезпеченням проведення нормативної грошової оцінки, актуальними та правдивими кількісними показниками інфраструктури населених пунктів, якісного та кількісного стану земель, оновлення картографічного забезпечення проведення оцінювання, врахування деградації ґрунтів та зміни контурів земельних угідь. Створення геоінформаційних порталів міст та об'єднаних територіальних громад та створення єдиного порталу нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення є вагомим кроком для інформативності оцінки земель.

Список літератури

1. Державна служба з питань геодезії картографії та кадастру. Офіційний сайт.URL: <https://land.gov.ua>
2. Постанова кабінету міністрів України «Про затвердження Методики нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення» від 16.11.2016 №831. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2016-%D0%BF>

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Методику нормативної грошової оцінки земель населених пунктів» від 23.03.1995 року № 213. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213-95-%D0%BF#Text>

4. Про оцінку земель: Закон України від 11.12.2003 р. № 1378-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1378-15>

УДК 332.64

ТИХЕНКО О.В., канд. с.-г. наук, доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ГРОШОВА ОЦІНКА ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ: МЕТОДОЛОГІЯ ТА ПРАКТИКА

У статті обґрунтовано методичні підходи до нормативної грошової оцінки земельних ділянок сільськогосподарського призначення, а також встановлено необхідність актуалізації даних, які є основою для такої оцінки.

Ключові слова: грошова оцінка земельних ділянок, землі сільськогосподарського призначення, земельний кадастр, бонітування ґрунтів.

На шляху до запровадження повноцінного ринку земель сільськогосподарського призначення виникає необхідність достовірної та актуальної оцінки, що буде базуватись на характеристиках якісного стану земельної ділянки, рівня її природної родючості, розміру рентного доходу із врахуванням технологічних характеристик оцінюваної земельної ділянки.

Питання нормативної грошової оцінки земельних ділянок висвітлені у працях Заяця В.М., Ковалишин О.Ф., Мартина А.Г., Палехи Ю.М., Третяка А.М., Ходаківської О.В. та ін.

Застосовувана біля двох десятиліть в Україні методика нормативної грошової оцінки земельних ділянок сільськогосподарського призначення базувалась на показниках економічної оцінки земель (проведеної у 1987-1988 роках) зовсім не відповідала умовам господарювання, унеможлиблювала актуалізацію показників, не зважаючи на використання коефіцієнтів індексації. Серед науковців і практиків і донині триває пошук нових методичних підходів до визначення грошової оцінки сільськогосподарських угідь, що відповідали б сучасним умовам сільськогосподарського землекористування [1].

Методика нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення, яка базується на оцінці окремої земельної ділянки, (без попереднього визначення розміру диференціального рентного доходу господарства, району, області) була прийнята 16 листопада 2016 року Кабінетом Міністрів України. Відповідно до нової Методики було затверджено наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 23 травня 2017 року «Порядок нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення». Відповідно до зазначених нормативно-правових актів, оцінка конкретної земельної ділянки здійснюється на основі нормативу капіталізованого рентного доходу та балів бонітету сільськогосподарських угідь. Геопортал грошової оцінки був створений в результаті проведення загальнонаціональної (всеукраїнської) нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення» [2].

Методичні засади проведення грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення в Україні представлені на рисунку 1.

Важливим фактором збільшення вартості земельних ділянок є завершення створення повноцінної системи реєстрації земельних ділянок та прав на них. Гарантування прав власності підвищить інвестиційну привабливість українського сільськогосподарського землекористування, а відповідно і його вартість [3].

Рис.1. Методологія проведення грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення в Україні

Поряд з тим, що методологія грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення базується на балах бонітету агропромислових груп ґрунтів, атрибутивні дані щодо бонітування, представлені на ресурсі «Портал нормативної грошової оцінки земельних ділянок» не відповідають якійсь оцінці агропромислових груп. Тому, перш за все, має бути створена повноцінна база даних про реальний стан ґрунтового покриття України.

Список літератури

1. Мартинюк М. П. Удосконалення методичних підходів до оцінки земель сільськогосподарського призначення. Ефективна економіка. 2018. № 5. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6370> (дата звернення: 06.03.2021)
2. Рокочинський А. М., Волк П. П., Тихенко О. В., Фроленкова Н. А., Шалай С. В., Тихенко Р. В. Бонітування ґрунтів як основа формування вартості осушуваних земель. Агросвіт. №15. 2020. С. 4-10. http://www.agrosvit.info/pdf/15_2020/2.pdf
3. Третяк А.М., Третяк Н.А. Сільськогосподарський земельний ринок у зарубіжних країнах та в Україні: проблеми цін та інституційного середовища. Землеустрій, кадастр і моніторинг земель. 2018. № 1. С. 72-80.

УДК 332.64-021.475.4:631.111(477)

СВІДЕРСЬКА Т.О., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

ПРОБЛЕМИ ГРОШОВОЇ ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ

В даній статті висвітлено основні проблеми та методичні підходи до грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення. Запропоновано напрям удосконалення існуючих методичних підходів до оцінки права користування

Ключові слова: грошова оцінка земель, землі сільськогосподарського призначення,

Щоб здійснити економічну оцінку земель сільськогосподарського призначення потрібно знайти загальну їх корисність для продукування різних благ – продукції сільського господарства, промисловості тощо. Що полягає в оцінці потенційної родючості ґрунтів та фактичної ціни одержаної з них сільгосппродукції з урахуванням виробничих витрат.

Одним з основних напрямів оцінки ефективності використання земель сільськогосподарського призначення є її грошова оцінка. Мета грошової оцінки земель, полягає у визначенні сумарної вартості земельного фонду для обліку його показників у розрізі відповідних адміністративних утворень. Існує кілька методів грошової оцінки землі:

- порівняльний (зіставлення її продажу),
- економічний (співвідношення певних економічних показників),
- капіталізації доходу (обчислення земельної ренти).

Найчастіше використовують останній метод, який ураховує оптимальний термін оренди земельної ділянки.

Так, у 1996 р. в Німеччині ціна землі становила 19,7 тис. дол. США за один гектар, Бельгії – 14,2, Іспанії – 13,3, а у Великій Британії – 11,4 тис. дол. Частка плати за землю у вартості одиниці сільськогосподарської продукції у США дорівнює 30%, а Західній Європі – 50%.

Грошова оцінка земель використовується і для визначення видів та рівня їх оподаткування. Базовою основою для грошової оцінки земель є їх цільове призначення, тобто вона здійснюється для земель певної категорії в цілому, зокрема для земель сільськогосподарського призначення та ще й для окремих видів сільськогосподарських угідь (ріллі, пасовищ і сіножатей тощо).

Залежно від мети та напрямів грошової оцінки земель вибирають і різні методи її здійснення. Принциповим аспектом при грошовій оцінці земель сільськогосподарського призначення є якомога повніше врахування всіх факторів, які впливають на показники їх вартості. Спільною ознакою грошової оцінки всіх категорій земель є визначення додаткового доходу, який утворюється на землях різної якості в межах їх єдиного цільового призначення.

Основною проблемою грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення є насамперед неузгодженість теоретико-методологічних підходів до визначення величини власне ренти (при різних підходах вона є різною) і терміну її капіталізації. Якщо визначити земельну ренту під певну сільськогосподарську культуру, то виникає питання про те, що брати до уваги: усі відомі культури чи лише найбільш поширену в певний момент і на певній земельній ділянці культуру (культури).

Слід зазначити, що чинна в Україні офіційна методика грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення має узагальнений характер. Проте при розвитку ринку землі необхідно, щоб кожен земельну ділянку оцінювали окремо, враховуючи при цьому тільки її притаманні властивості (і не тільки природні). Як один зі шляхів переходу до такої системи оцінювання можна використати подвійну оцінку земель залежно від її майбутнього цільового призначення. Перший напрям полягає в оцінці земель сільськогосподарського призначення як природного об'єкта з певними особливими властивостями, другий – в оцінці земель як об'єкта власнісних відносин. На мою думку, обидва напрями оцінки мають ґрунтуватись на визначенні земельної ренти, насамперед її основної складової – диференціальної ренти.

З економічного погляду, надзвичайно важливим є, по-перше, цільове використання земель, а по-друге, вирощування на них насамперед тих сільськогосподарських культур, які дають максимальні врожаї. Зміна їх цільового використання взагалі є неприпустимою.

Для підвищення об'єктивності й точності власне економічної оцінки земель сільськогосподарського призначення в певному регіоні (області) необхідно виділити агровиробничі райони. Відповідно, для економічної оцінки земель окремого сільськогосподарського підприємства або на територіях, приналежних до певного населеного пункту, слід виділити окремі (еталонні або типові) масиви земель, земельні ділянки чи поля.

Оцінюючи землі певної території необхідно виходити з того, щоб ґрунтоутворюючі породи на ній були однорідними як за походженням, так і механічним складом. Наприклад, при економічній оцінці земель західного регіону в автоматизованому режимі пропонується здійснювати її лише для найбільш поширених тут ґрунтів: дерново-підзолистих, опідзолеваних, дернових, лучно-чорноземних і чорноземних.

Також, при оцінці слід звернути увагу на однорідність (неоднорідність) структури ґрунтового покриву. Також важливими є схожість багатьох метеорологічних показників певної території: температура атмосферного повітря, кількість опадів, кількість вологи, яка випаровується, періодичність повторення небезпечних природних явищ (суховіїв, пилових бур, буревіїв тощо).

Також, слід оцінювати територію із приблизно однаковою кількістю постійно проживаючого населення, використовуючи такі розрахунки на одиницю площі земель сільськогосподарського призначення, як кількість людей, що постійно або тимчасово мігрують із певної місцевості, а також постійно зайнятих у сільськогосподарському виробництві, у тому числі в особистих селянських господарствах, у людино-годинах на одиницю площі земель сільськогосподарського призначення чи сільськогосподарських угідь. Нині немає методичних підходів до оцінки зіставлення, порівнюваності різних властивостей земель. Тому реалізується підхід, за якого економічна оцінка земель – це оцінка їх окремих властивостей через вигоди, які ці властивості приносять суспільству, що не дає можливості отримати цілісну та комплексну економічну оцінку земель. У результаті недооцінка земель призводить до їх нераціонального використання. Власнісні відносини також впливають на економічну оцінку, але практично жодним чином не враховуються в оцінці. Вони зумовлюють різний ступінь використання земель, а отже, і їх окремих властивостей.

Оскільки різні власнісні відносини на землю дають різні можливості щодо землекористування, то, вважаємо, що економічну оцінку земель різного призначення необхідно здійснювати за нижче наведеними напрямками.

Перший – це економічна оцінка земель (їх властивостей) як своєї сталої категорії, тобто коли землі використовуються загалом для задоволення будь-яких суспільних потреб і при цьому перебувають у чийсь власності чи підпорядкуванні з правом (або без права) їх подальшого використання за певним призначенням. Це так звані неосвоєні землі, які виведені із експлуатації (наприклад, Чорнобильська тридцятикілометрова зона).

Другий – це оцінка земель з різним ступенем та напрямками використання, в тому числі і з метою відпочинку. Тут при економічній оцінці необхідно враховувати специфіку використання земель за різними напрямками та рівень і способи такого використання, зокрема кількість і мотивацію суб'єктів землекористування.

Третій напрям охоплює економічну оцінку земель при зміні режиму та вектора їх використання і призначення. У цьому разі змінюється домінуюча властивість земель, а саме властивість, за якою оцінюються землі. Отже, мають змінюватися і методичні підходи до такої оцінки, а з урахуванням того, що напрями цільового використання залишаються постійними, хоча режим і способи використання земель змінюються, можливі зміни суб'єкта (суб'єктів) землекористування.

Список літератури

1. Третьяк А.М. Проблеми розвитку грошової оцінки земель // Землевпорядкування. – 2001. – № 3. – С. 44–52.
2. Бриндзя З.Ф. Еколого-економічні проблеми використання природних сільськогосподарських ресурсів Західного регіону: Авт. дис. на здоб. наук. ступ. д-ра. екон. наук: 08.08.01. і 08.08.02 / РВПС України НАН України. – К., 1997. – 49 с.
3. Державне регулювання економіки / І. Михасюк, А. Мельник, М. Крупна, З. Залога. – К.: Атака, Ельга-Н, 2000. – 592 с.
4. Сохнич А.Я., Дмитрук М.І. Грошова оцінка земель населених пунктів. – Львів: УТ, 1999. – 30 с.
5. Борук А.Я. Бонитировка и экономическая оценка земель. – М.: Колос, 1972. – 192с.
6. Сявавко М., Сохнич А. Прогнозування еколого-економічних процесів з використанням новітніх технологій. – Львів: УТ, 2002. – 32 с.

ПРОЦЕНКО О.В., магістрантка

Науковий керівник – **Комарова Н.В.**, доктор філософії з економіки

Білоцерківський національний аграрний університет

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОВЕДЕННЯ НОРМАТИВНО ГРОШОВОЇ ОЦІНКИ ЗЕМЕЛЬ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

Проаналізувати теоретичні засади проведення нормативно грошової оцінки земель у містобудівних системах сьогодення. Розглянути організаційні та методичні проблеми проведення грошової оцінки населених пунктів, а також визначення напрямів їх вдосконалення.

Ключові слова: грошова оцінка, нормативна оцінка, населені пункти, законодавство, методика, вартість, оренда, земельний податок.

Головним фактором для управління соціально – економічного розвитку країни є економічне регулювання земельних відносин, особливо важливе значення займає грошова оцінка земель, що є базою для встановлення фіксованих платежів за користування землею [1].

Оцінка земель населених пунктів займає особливе місце серед напрямів нормативно грошової оцінки. Саме в населених пунктах зібрані основні соціальні та виробничі потенціали держави. Най частіше земельно – майнові операції здійснюються на земельних ділянках які розташовані на території певного населеного пункту. Тому вивчення закономірностей здійснення оцінки земель населених пунктів має велике теоретичне та практичне значення.

Мета проведення нормативно грошової оцінки земель населених пунктів визначається Земельним кодексом України та Законом України “ Про оцінку земель” [2]. На рисунку 1 показано для чого виконується нормативно грошова оцінка.

Рис.1. Визначення проведення нормативно грошової оцінки

До об’єктів оцінки земель належать: території адміністративно – територіальних одиниць або їх частин, територія оціночних районів та зон, земельні ділянки чи їх частини або сукупність земельних ділянок і прав на них, у тому числі на земельні частки (паї), у межах території України.

Суб’єктами оціночної діяльності є органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування, які здійснюють управління у сфері оцінки земель, а також юридичні та фізичні особи, заінтересовані у проведенні оцінки [3]. На рисунку 2 показано що входить до інформаційної бази для виконання даної оцінки.

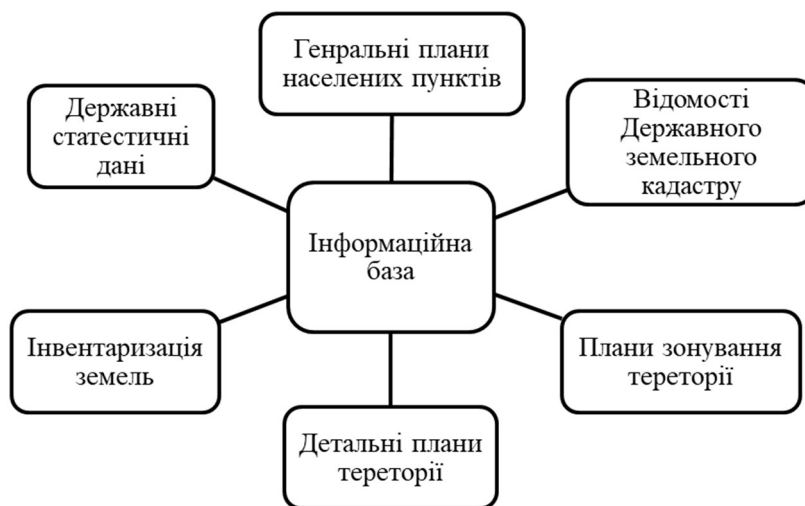

Рис.2. Інформаційна база нормативно грошової оцінки земель населених пунктів

Нормативна грошова оцінка земель населених пунктів має свій порядок і методику згідно яких проводиться дана оцінка. Методика затверджена постановою Кабінету Міністрів України, а порядок затверджений наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України [4].

На даний час в Україні відбулися соціально – економічні зміни які потребують удосконалення методичних підходів визначення грошової оцінки, що є необхідною умовою для захисту інтересів суб'єктів правовідносин та держави з питань оцінки земель, інформаційного забезпечення оподаткування, ринку земель а також раціонального використання і охорони земель [2]. Нормативно – методична база яка створювалася протягом останніх десятиріч характеризують як комплексну, оскільки процес оцінки регулюють на рівні законодавчих актів, порядків, методик та документації у галузі стандартизації. Виявлено що дана база оцінювання має такі недоліки як ускладнений доступ учасників земельних відносин до результатів оцінки, повторюваність актів вищої юридичної сили, окремі колізії та нечіткі формулювання.

Показники оцінки періодично поновлюються згідно з Податковим кодексом України, це відбувається методом індексації а саме прирівнюванням останньої індексації до індексації споживчих цін за попередній рік. Ми вважаємо цей підхід недоцільним, оскільки рентний дохід не залежить від індексації споживчих цін.

Високі показники індексації призводять до зростання орендної плати на земельні ділянки та податкових зобов'язань з приводу сплати земельних податків. Для того щоб вирішити це питання запропоновано провести індексацію оцінки населених пунктів на основі індексів ринкової вартості продукції промислових виробництв а також будівельно – монтажних робіт, що точніше будуть відповідати змінам вартості витрат підуть на освоєння та облаштування територій населених пунктів.

Найбільш дієвим фактором який впливає на вартісні характеристики земель є розмір населеного пункту. Це показано в Податковому кодексі України, що є цілком виправданим. Показник рентного доходу для населених пунктів з різними умовами буде диференціюватися. Для визначення рентного доходу використовують як прямі розрахунки так і оцінки окремих груп показників. Усереднення показники базової вартості в подальшому використовуються як база для диференціації відповідно до характеристик населеного пункту. Коефіцієнт який відповідає за функціональне використання земельної ділянки визначають за Класифікатором видів цільового призначення (КВЦПЗ) такий підхід дає можливість об'єктивно розрахувати вартість ділянки на підставі земельно – кадастрових даних.

Для удосконалення організаційно– правового механізму проведення оцінки потрібно вносити дані грошової оцінки до програмного комплексу “Національна кадастрова система”, доцільне забезпечення громадян та юридичних осіб даними щодо грошової оцінки земель

населених пунктів в електронній формі та на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що здійснює ведення Державного земельного кадастру [5].

Отже розглянувши дану тему можемо сказати, що грошова оцінка земель населених пунктів є одним із елементів земельних відносин та є основою для визначення ставки земельного податку. Дослідивши дану нормативно – методичну базу ми визначили шляхи її удосконалення, а саме покращення визначення базової вартості використовуючи аналіз статистичних даних нормативно грошової оцінки, а також головні фактори впливу на досліджуваний показник. Також виявлено недосконалість інформаційного забезпечення тому рекомендовано інтегрувати систему грошової оцінки земель населених пунктів в інформаційну систему Державного земельного кадастру, дана процедура дає можливість значно зменшити ризики корупції та бюрократичних заходів.

Список літератури

1. Лихогруд О.М. Удосконалення нормативно грошової оцінки населених пунктів в сучасних умовах. URL:file:///C:/Users/user/Desktop/5%20(1).pdf
2. Дехтяренко Ю.Ф., Лихогруд М.Г., Манцевич Ю.М., Плаха Ю.М. Методичні основи грошової оцінки земель України. Навчально – методичний посібник. –Київ: Профі, 2006 – 620с. URL:https://studfile.net/preview/5286426/page:63/
3. Про оцінку земель: Закон України від 11.12.2003р. № 1378-IV. Дата оновлення 16.10.2020. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1378-15#Text
4. Методика нормативно грошової оцінки земель населених пунктів: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.03.1995р. № 213. Дата оновлення 21.06.2019. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213-95-%D0%BF#Text
5. Лихогруд О.М. Грошова оцінка земель населених пунктів в умовах ринкових відносин: автореф. дис. ... канд. економ. наук: 25.04.2017. Київ, 2017. 22с. URL:http://dglib.nubip.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/4259/1/Lykhogrud%20A.M.pdf

СЕКЦІЯ: ТОПОГРАФО-ГЕОДЕЗИЧНА ТА КАРТОГРАФІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 911.2.001.8.332.27

ГАМАЛІЙ І.П., канд. геогр. наук, доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ЛАНДШАФТОЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЛЯ ЦІЛЕЙ ЗЕМЕЛЬНОГО КАДАСТРУ

Розкрито доцільність застосування ландшафтознавчого підходу як базового для цілей Державного земельного кадастру та для вдосконалення господарських видів діяльності на основі отриманих даних про ландшафти. Розглянуті наукові засади проведення земельно-кадастрових робіт на ландшафтознавчій основі з врахуванням умов України.

Ключові слова: ландшафтознавчі дослідження, Державний земельний кадастр, система базових земельних кадастрів; ландшафтний підхід; ландшафтна ГІС.

В умовах поширення забруднень земель України (від локальних радіонуклідних до суцільних агротехногенних геохімічних), активізації небезпечних деградаційних (абразії, буревії й дефляції земель, затоплення, зсуви, ерозії, різночасові зміни складових гідротермічних умов тощо), природних і техногенних процесів пріоритетами комплексного моніторингу земель мають бути геофізичні, гідрологічні та ландшафтознавчо-геохімічні аспекти. За таких умов застосовують двомірну кадастрову структуру всіх матеріалів моніторингу в розрізі одиниць фізико-географічного районування та басейнів рік – від найменших (локальних) до середньорозмірних і великорозмірних, у тому числі транскордонних (міждержавних).

Одержання цільової інформації про ландшафт як об'єкту природокористування забезпечують використовувані методики ландшафтознавчих досліджень для потреб Державного земельного кадастру (ДЗК) України. Комплексний аналіз природних умов і техногенних впливів на природне середовище, його зворотних реакцій у кадастрових роботах забезпечує застосування ландшафтознавчих методів дослідження (експедиційних, ландшафтознавчо-геофізичних і ландшафтно-геохімічних, ландшафтного картографування з використанням засобів геоінформаційних систем (ГІС), кількісних та якісних оцінок).

Ландшафтознавча база даних у контексті ведення ДЗК складається з характеристик геологічних і геоморфологічних, кліматичних умов територій, властивостей ґрунтів, особливостей рослинного покриву, відомостей про антропогенний вплив на компоненти природних ландшафтів (хімічне забруднення, фізичні й хімічні перетворення ґрунтів), даних про небезпечні екзогенні процеси (заболочення, засолення, зсуви, підтоплення тощо).

Для створення ГІС застосовують сукупність кількісних і якісних показників та просторові об'єкти: аерознімки та космічні знімки, векторні карти (інвентаризаційні й оціночні), картографічні растрові матеріали.

Додатково використовувати карти ландшафтно-геохімічних структур, що відображають інформацію про фізико-хімічні властивості ґрунтів, тенденції змін геохімічних параметрів сучасних агроландшафтів, рівень їх забруднення необхідно при проведенні земельно-кадастрових робіт на землях сільськогосподарського призначення, котрі зазнають надмірних антропогенних навантажень.

Використання ландшафтно-геохімічних карт міграційних і бар'єрних структур, які виявляють просторову диференціацію геохімічних параметрів, зони виносу, транзиту, акумуляції хімічних сполук природного та техногенного походження, а також карт стійкості земель щодо хімічних забруднень є найважливішими із вказаних позицій. Зазначені карти є основою для формування рекомендацій щодо вдосконалення системи обстеження ґрунтів, проведення якісної оцінки земель і бонітування ґрунтів, здійснення достовірного

й об'єктивного економічного оцінювання земельних ділянок сільськогосподарського призначення.

Отже, у системі кадастрів фундаментальним геоінформаційним (базовим) блоком є природний (ландшафтний) блок; в умовах суцільної техногенної трансформації та порушення ландшафтів України у системі кадастрів земельних ресурсів необхідно виділити природно-техногенний блок.

UDC: 004.942:528.2/3

DOLHI P.S.

Polotsk state university

DEVELOPMENT OF MAPS OF RECENT EARTH'S CRUST MOVEMENTS ON THE TERRITORY OF BELARUS BASED ON REPEATED GNSS OBSERVATIONS

Робота присвячена дослідженню геодинамічних явищ на території Білорусі. Використано дані повторних ГНСС-спостережень на постійно діючих пунктах. Обробка виконана в програмі Trimble Business Center і за допомогою скриптів на мові програмування python.

Keywords: geodynamics, GNSS-observations, repeated observations, GIS, deformation components.

The research is carried out within the framework of the PhD-students grant of the Ministry of Education Of the Republic of Belarus for 2020.

The grant funds were used to purchase data from repeated GNSS observations from Belarusian Precise Positioning Satellite Network stations: 1560 files in RINEX format 2.10, duration time of 6 hours and 15 seconds discreteness.

Data processing was performed in Trimble Business Center 3.5 (software application) and implied calculation of slope distances between stations and corresponding ellipsoidal distances for different epochs.

For the sake of research performing convenience in the QGIS environment polygons of interest were picked out, within which the baselines of the GNSS network intersect active crust fractures, previously identified by the results of various studies [1,4], main pipelines; mining areas, complex engineer constructions like electric power plants.

For the module development, the Python language (version 3.8, jupyter interactive developer environment) was used.

Horizontal line lengths are calculated from rectangular coordinates and slope distances are computed from conventional terrestrial reference system.

Triplets of baselines with common starting and ending points are found by the programme followed by the subsequent check, whether any station falls inside the triangle, excluding the stations lying at the vertices. Using the obtained coordinates of the vertices triangle, an object of the custom Triangle class is created.

After the correspondence between baselines and triangles in different epochs is acquired using N.P. Esikov's formulae the baselines slope distances differences and triangle deformation components are computed by the program: dilatation Q , utmost shift γ_m , maximum E_1 and minimum E_2 stretching and its directions φ_{E1} , φ_{E2} [2].

The shapefile of triangles is produced with the means of the python library "Pyshp", which allows one to write shapefiles supported by all modern GIS. The coordinates of the stations forming a triangle are taken as the geometry alongside with a field for each deformation component added to the attribute table. The meaning of the direction "max" or "min" is written in a separate text field. Next, dilatation isolines and maps are arranged using standard QGIS tools.

In general, high activity with maximum values is revealed in Kalinkovichi - Svetlogorsk - Rechitsa, Svetlogorsk - Zhlobin - Rechitsa, Khoyniki - Loev - Rechitsa, Dobrush - Loev - Rechitsa triangles (North-Pripyatsky, Rechitsky, Loevsky fractures) for the Gomel polygon. In the transition from 2018 - 2019 to 2019 - 2020, dilatation value of the most active triangles changes its sign.

The Zhitkovichi polygon is characterized by low activity as compared to the Gomel one. The Luninets - Starobin - Zhitkovichi and Zhitkovichi - Petrikov - Lyuban triangles exhibits activity in 2015-2016 with approximate dilatation of $-3.8 \cdot 10^{-8}$. In subsequent epochs, the dilation gradually changes sign and becomes positive. The dilation is positive for the entire polygon area in 2018-2020.

The Brest polygon is characterized by a sufficiently high activity. Dilation changes sign for all triangles in 2017 - 2018. The sign of dilatation of eastern triangles (Kobrin - Bereza - Drogichin, Birch - Drogichiin - Telekhany, Bereza - Ivatsevichi - Telekhany, Drogichin - Telekhany - Pinsk) recovers to negative for the second time in 2018 - 2020. It can be assumed that this activity is pertained to Kamenetsky, Lyakhovich, Berestovitsky fractures (figure).

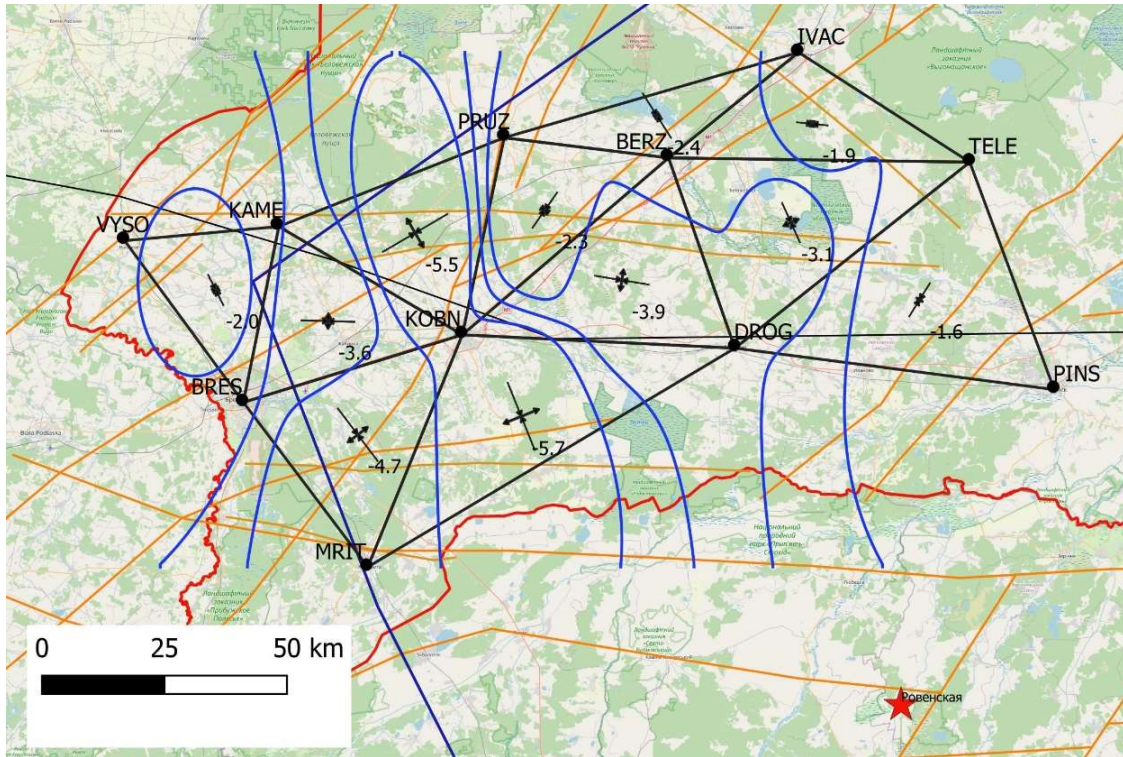

Fig. An example of dilatation, maximum and minimum stretching allocation map for the Brest polygon and 2016 – 2017 epoch.

The Ostrovets polygon turns out to be the most active of those considered. The value of the dilatation of the triangles crossed by the Oshmyany fracture reaches 2 in 2017-2019. Certain concerns may arise considering the fact that Belarusian NPP is found in the deformations active zone. However, it should be taken into account that the NPP lies away from fracturings. In the event of active blocks of the earth's crust shift the entire site of the nuclear power plant will move, resulting in no destruction. In addition, the NPP is designed with a major margin of seismic strength.

In general, the Polotsk test site is characterized by low activity, other than apart from Beshenkovich - Vitebsk - Liozno, Liozno - Vitebsk - Gorodok, Gorodok - Vitebsk - Obol triangles. The activity is supposed to be concerned with Rudnyansky and Vitebsky fractures.

It is known from the literature [3] that geodetic methods make it possible to determine the components of deformations greater than $1 \cdot 10^{-6}$. In this research, all the values are about $10^{-7} - 10^{-8}$.

On the basis of the tables of slant ranges differences, one can state that the deformation values are much less than the accuracy of distance measurements carried out by the GNSS method. In general, the research provides the real picture of modern movements of the earth's crust on the territory of Belarus. The Gomel polygon, crossed with young fractures in the central part of the Pripyat trough, shows more activity as compared to Zhitkovichi, Polotsk, Brest polygons. The Ostrovets polygon stands out with its largest absolute dilatation values. To check these values, further research is necessary alongside with more profound accuracy of the initial data evaluation.

References

1. Gubin V.N., Kovalyov A.A. Kosmicheskaya geologiya Belarusi. Minsk: Lazurak, 2008. – 120 p. (in Russian)
2. Esikov N.P. Opredelenie deformatsij zemnoj poverhnosti po neposredstvenno izmerennym elementam geodezicheskikh setej. – Book: Sovremennye dvizheniya i deformatsii zemnoj kory na geodinamicheskikh poligonah. – Moscow.: Nauka, 1979. – 152 p. (in Russian)
3. Sharoglazova G.A. [etc.] Instrumental'nye issledovaniya sovremennoj geodinamiki v Polockom regione // Vestnik Polockogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya F. Stroitel'stvo. Prikladnye nauki. - 2015. - № 16. - P. 153-155. (in Russian)
4. Sharoglazova, G.A. Primenenie geodezicheskix metodov v geodinamike : ucheb. posobie / Galina Aleksandrovna Sharoglazova. - Novopolock: PSU, 2002. - 192 p. : ill.

УДК 332.36

КОМАРОВ Д.Ю., асистент

Білоцерківський національний аграрний університет

БЕЗПІЛОТНІ ЛІТАЛЬНІ АПАРАТИ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

У роботі здійснено аналіз складу та призначення основного обладнання і корисного навантаження безпілотного літального апарату. Зокрема, звертається увага на основні вимоги, які сьогодні ставляться до безпілотного літального апарату.

Ключові слова безпілотний літальний апарат, аерофотознімання, маршрут, оператор, система автоматичного управління.

Розвиток сучасних і перспективних технологій дозволяє сьогодні безпілотним літальним апаратам успішно виконувати функції, які у минулому виконувалися іншими засобами. [1]. Широке застосування знайшли безпілотні літальні апарати, призначені для автоматизованого моніторингу розвідки, загального навколишнього середовища, поверхні і т. д. Управління польотом безпілотного літального апарату здійснюється дистанційно з наземного пункту по радіоканалу або з допомогою системи автоматичного управління (САУ).

Безпілотні літальні апарати використовують для аерофотозйомки, тому доцільним є підвищення якості робіт. Зокрема, необхідно використовувати багатофункціональну бортову радіолокаційну систему для безпілотного літального апарату, яка допоможе покращити якість зображення простору. Продуктивність цифрової камери при аерофотозніманні виражається в необхідній кількості знімків на один кілометр квадратний (кв. км) території. Висока продуктивність буде у камери з меншою кількістю знімків на кв. км.

Для розрахунку кількості знімків на один кв. км. необхідно обчислити оптимальну відстань між маршрутами аерофотозйомки і центрами фотографування (ц. ф.) на маршруті. Відстань між маршрутами аерофотозйомки і ц. ф. на маршруті розраховується з урахуванням точності GPS навігації і особливостей пілотування безпілотного літального апарату. Параметри утримання літака на маршруті наступні:

- поперечне зміщення від осі маршруту ± 10 м;
- утримання безпілотного літального апарату на запроєктованій висоті ± 15 м;
- відстань від центру запроєктованого фотографування до точки спрацьовування затвора фотоапарата ± 5 м;
- зміна кута крену безпілотного літального апарату на маршруті між двома знімками 10° ;
- зміна кута тангажа безпілотного літального апарату на маршруті між двома знімками 6° .

Оцінка якості аерофотозйомки дозволяє використовувати безпілотні літальні надлегкі апарати як повнофункціональні комплекси. Аерофотозйомки в реальному часі дозволяють уникнути повторних виїздів на відзняті ділянки.

Також досить важливим постає дистанційне керування безпілотним літальним апаратом. Дистанційне керування полягає в передачі по командній радіолінії завдань для виконавчих механізмів. Система дистанційного керування відповідає за планування польотного завдання, формування команд управління для системи автоматичного управління при зміні

маршруту польоту пілотом-оператором, налаштування параметрів системи автоматичного управління, відображення телеметричної інформації, аналіз польотних даних, а також управління корисним навантаженням безпілотного літального апарату [2].

Таким чином, оперативна гнучкість, здатність в режимі реального часу передавати інформацію на вище стоячі рівні управління і своєчасно на будь-якому етапі польоту отримувати необхідні дані для аналізу і прийняття рішення, що обумовлюють доцільність використання дистанційного режиму управління.

Список літератури

1. Харченко, О. В., Кулешин, В. В., Коцуренко, Ю. В. Класифікація та тенденції створення безпілотних літальних апаратів військового призначення: наука і оборона, №1.Київ,2005. С. 47-54
2. Харченко О.В. Погляди на термінологію сфери безпілотних літальних авіаційних комплексів військового призначення: наука і оборона, №4.Київ,2008. С. 57–60.

УДК 528.71

ЩЕНКО Н.О., студентка

Науковий керівник – **БУТЕНКО Є.В.**, канд. екон. наук, доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БЕЗПЛОТНОГО АЕРОЗНІМАННЯ

У роботі мова йде про використання безпілотного аерознімання, а також його розвиток у сучасному світі. Розглянуті питання Дистанційно зондування Землі як способу збору просторової інформації, що є основою для створення топографічних планів і карт, створення тривимірних моделей рельєфу і місцевості. Досліджено безпілотне аерознімання як ефективний інструмент для виконання пошукових робіт у галузі геодезії, геолого-геофізичних розвідок та проведення різного виду моніторингу земель.

Ключові слова: аерознімання території, безпілотний літальний апарат, цифрові знімальні системи, ортофотоплани місцевості, топографічні та кадастрові плани.

Упродовж розвитку сучасних методів дистанційного зондування території населених пунктів актуальності набуває проблема застосування безпілотних літальних апаратів. Найбільше даний метод необхідний для оцінювання нерухомості. Аерознімання вже протягом кількох десятиліть є ефективним інструментом для виконання геодезичних робіт, геофізичних досліджень та проведення різних видів моніторингів. Сучасні технології створення топографічних та кадастрових планів ґрунтуються саме на використанні матеріалів цифрового аерознімання.

Однак собівартість застосування літаків та гелікоптерів для локального великомасштабного знімання на порядок вища і тому альтернативним рішенням є використання безпілотних літальних апаратів для оцінювання власності чи оцінки землі.

З розвитком технологій безпілотні літальні апарати почали швидко використовувати в різноманітних сферах і в різних куточках світу.

Застосовуючи безпілотних літальних апаратів для процесу топографічного аерознімання, необхідно розв'язати низку задач, а саме:

- проаналізувати виконані дослідження з метою виявлення помилок у роботі із застосуванням літальних апаратів у аерозніманні;
- дослідити стан та перспективи розвитку у аерозніманні.

Аналізуючи стрімкий розвиток сучасного світу, передусім варто звернути уваги на швидку тенденцію розвитку аерознімання за допомогою безпілотних літальних апаратів. Дана тенденція розвитку поділяється на два напрями.

Перший напрям полягає по-перше, у тому, що безпосередньо конструкція літальних апаратів максимально спрощується, тобто при створенні уже нових технологій, виробники недодають у апарати стабілізатори та аеропристрої для знімальної камери, GPS-приймача для визначення лінійних елементів зовнішнього орієнтування тощо.

По-друге, максимально зменшують габарити та вагу безпілотного літального апарату, а відтак зменшується корисне навантаження.

По-третє, стабілізація досягається збільшенням швидкості польоту.

По-четверте, запобігання розривам під час аерознімання досягається збільшенням перекриття знімків – як повздовжнього, так і поперечного перекриття аж до 90 %.

По-п'яте, обробка зображень у процесі створення ортофотопланів проводиться в автоматичному режимі, тобто за рахунок удосконаленого сучасного програмного забезпечення

У другому напрямі можна відзначити першим те, що наявність потужних цифрових знімальних систем, що спроможні у польоті автоматично враховувати кут зносу, встановлення геодезичних GPSприймачів, які з відповідною точністю визначають елементи зовнішнього орієнтування.

Другою відзнакою є навігаційне устаткування, тобто відеокамера, яка дає змогу пілотувати літак як у ручному, так і в автоматичному режимах.

По-третє, пристрій стабілізації літака, який дозволяє зменшувати кути нахилу тангажу та крену, а відтак знижувати швидкість.

Останнє, що відноситься до другого напрямку це утримування параметрів під час виконання процесу аерознімання (прямолінійність маршрутів, задане повздовжнє (60–80 %) та поперечне (30–40 %) перекриття).

У більшості випадків, при дослідженні другого напрямку тенденції розвитку варто розглянути і те, що немає необхідності у проведенні польових робіт для планово-висотної прив'язки точок з метою виконання фототріангуляції.

Отже, провівши узагальнений аналіз стосовно стану і застосування безпілотних літальних апаратів для цілей аерознімання, можна впевнено сказати, що безумовно, застосування безпілотних літальних апаратів для аерознімальних робіт є перспективним і це доведено величезним зацікавленням щодо впровадження у виробництво цих засобів.

Список літератури

1. Аерофотографія : Підруч. для студ. вищ. закл. освіти / Х. В. Бурштинська. - Л. : Львів. астрон.-геодез. т-во, 1999. - 340 с. - Бібліогр.: 48 назв. - укр.
2. Геодезичний енциклопедичний словник / П. І. Баран, А. Л. Бондар, Х. В. Бурштинська, Б. І. Волосяцький, І. М. Гудз, П. Д. Дзуліт, Ю. П. Дейнека, О. Л. Дорожинський, А. Т. Дульцев, Ф. Д. Заблоцький; Нац. ун-т "Львів. політехніка". - Л. : Євросвіт, 2001. - 668 с. - (Б-ка держ. фонду фундамент. дослідж.). - укр.
3. Зінченко О.Н. Безпілотний літальний апарат: застосування аерознімання для картографії (частина 1) / О.Н. Зінченко. – М.: Ракурс, 2011. – <http://www.racurs.ru/page=699/>.

УДК 332.334

ДЕМЧЕНКО Ю.В., студентка

Науковий керівник – Комарова Н.В., доктор філософії з економіки

Білоцерківський національний аграрний університет

PHOTOGRAMMETRY APPLICATION AT THE CURRENT STAGE OF AGRICULTURAL LAND MONITORING

На основі аналізу тематичної літератури досліджено моніторинг земель сільськогосподарського призначення в Україні. Описано методи фотограмметрії, використання яких дозволить швидше та з більшою точністю проводити моніторинг земель, що в свою чергу дозволить більш раціонально використовувати земельні ресурси та прогнозувати врожайність сільськогосподарських культур.

Keywords: photogrammetry, agricultural lands, agricultural monitoring, aerial imagery, yield capacity.

The concept of land monitoring is defined in the Land Code of Ukraine as a system of monitoring the condition of lands for timely detection and prevention of negative changes, prevention of consequences of adverse processes and damage assessments [1]. Land monitoring is one of the components of the environmental monitoring system. The monitoring system includes information

collection process, processing of results for the purpose of the analysis of a condition of lands and forecasting possible changes, development of scientifically substantiated recommendations in decision-making and management of areas to prevent negative processes in the condition of lands and compliance with environmental standards. Land monitoring is carried out in accordance with national and regional programs, based on state regulations [1-3]. So, receiving, processing, transmitting and storing information on the state of land resources are performed at the state level.

The object of monitoring are all lands, regardless of which form of ownership they are [2]. Monitoring of agricultural lands is especially important because it allows for prediction of yield capacity, food security, rational use of natural resources. Monitoring studies require academic training. They are performed by conducting special surveys and require engineering and technical competence and the necessary hard- and software. A number of data sources must be used in monitoring of agricultural resources, including remote data sounding from satellites and aerial imagery. Usage of photogrammetric methods, interpretation of satellite or drones images allows to perform dynamic data analysis and receive indicators of the actual areas of land under agricultural crops, under pastures or hayfields, and other land types; and also receive information about condition of crops, soil fertility, the need for fertilizers or indicate water supply in agriculture. Using aerial photography in comparison to high-resolution satellite images has the advantage of covering larger areas for shorter period of time as well as less influence of meteorological conditions on photo quality.

Since the introduction of consumer drones in 2011, drone technology has made significant progress in terms of reliability, efficiency, and price. Drones have evolved from toys to tools for professionals in many different industries. In agriculture, drone-based remote sensing technology is a convenient, cost-efficient way to gain a complete and in-depth understanding of your fields [4].

Agricultural monitoring using satellite data and aerial photography is a cost-effective way to gather information and is widely used in foreign practice. Timely information on the agricultural production to be expected in the current season is a main concern of the MARS-project (Monitoring Agricultural ResourceS) of the AGRI4CAST and FOODSEC units of the Directorate General Joint Research Center (JRC) of the European Commission in Ispra (Italy) [5]. MARS-project is primarily aimed at the use of space technology to obtain information about sown areas and yield capacity. Research center develops methods and systems to be used in agricultural monitoring in Europe, Africa, and other regions. Another project to manage crops and monitor their condition using satellite imagery data is Farmstar. Users have the ability to obtain recommendations and field status maps that allows them to manage crops. There are examples of successful use of monitoring systems in other countries. These projects are commercial and serve as an example of great potential of photogrammetric methods in agricultural monitoring of lands.

The use of these methods in the field of land management and conservation at the state level will allow to accurately obtain the area of crops, monitor the condition of plants at all stages of growth and predict the harvest at an early stage. Therefore, the relevant areas of research are improvement of methods for processing a significant volume of satellite and aerial imagery, introduction of modern hard- and software providing reliable data for monitoring.

Список літератури

1. Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 № 2768-III; редакція від 13.02.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення: 1.03.2021).
2. Про затвердження Положення про моніторинг земель: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.1993 № 661 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-93-%D0%BF#Text> (дата звернення: 1.03.2021).
3. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 № 1264-12; редакція від 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#> (дата звернення: 1.03.2021).
4. Pix4D website. URL: <https://www.pix4d.com/industry/agriculture/farm-management> (дата звернення: 1.03.2021).
5. The European Environment Agency. URL: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/external/monitoring-agricultural-resources-mars> (дата звернення: 1.03.2021).

ШЕВЧЕНКО А.І., магістрант

Науковий керівник – **КОМАРОВА Н.В.**, доктор філософії з економіки

Білоцерківський національний аграрний університет

ТЕРИТОРІАЛЬНО-ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОДИНИЦЬ

Обґрунтовано роль територіально-просторового планування та визначено зміст планувальних документів, які мають різні рівні існування.

Ключові слова: територіально-просторове планування, плани, карти, схеми планування території.

Територіально-просторове планування є основою управління земельно-ресурсним потенціалом територій в межах країни. Для ефективного використання земельних ресурсів на всіх рівнях управління, забезпечуючи соціальну, еколого-економічну складову необхідно використовувати сучасні геоінформаційні технології для створення та редагування картографічних планів і карт.

Під плануванням у загальному розумінні ми зазвичай розуміємо діяльність з оцінювання та перспективної організації ресурсів для досягнення різних завдань і цілей. У конкретизованішому вигляді планування є «комплексним процесом, що веде до консенсусу, заснованому на визнанні всіх включених проблем, їх оцінці та визначенні цілей. Кінцевою метою є розроблення шаблону/моделі для майбутнього розвитку» [1, с. 46].

Тобто, територіально-просторове планування має забезпечувати та оптимально організувати територію з визначенням всіх характеристик, інструкцій та параметрів території [2].

Основним нормативно-правовим актом, що регулює відносини у сфері містобудування та територіального планування, є Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності». Згідно даного закону визначимо рівні існування територіально-просторове планування (рис 1).

Рис.1. Визначення рівнів територіально-просторового планування

Отже, на сучасному етапі створюється нова система територіально-просторового планування, яка буде задовольняти всі потреби суспільства та держави. Саме процес децентралізації (територіальна реформа) додає попиту на створення і розробку нових планів, карт, схем та вдосконалення законодавства у сфері просторового планування.

Список літератури

1. Glossary of Environmental Terms for Urban and Regional Planners. W. Hulsmann, B Locher, G. Schablitzki, J.Werner (1995). Druckerei Fritz Perthel GmbH, Berlin

2. Мартин А. Г. Сутність проектних рішень у сучасній документації із землеустрою. Землеустрій і кадастр. 2010, № 2. С. 14-23.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ: ЗЕМЛЕУСТРІЙ ТА КАДАСТР

Третяк А.М., Третяк В.М. Землевпорядна наука як складова соціально-поведінкових наук.....	3
Третяк А.М., Третяк В.М., Ковалишин О. Ф., Прядка Т.М. Право постійного користування землею як неповна власність на землю в Україні.....	5
Третяк А.М., Третяк В.М., Прядка Т.М. Земельний устрій України як базова основа інноваційного розвитку землеустрою та землевпорядкування.....	7
Третяк В.М., Пендзей Л.П. Законодавчі колізії землевпорядного планування розвитку землекористування територіальних громад.....	10
Sharoglazova G.A., Korovkin V.N., Shevelev I.P., Jaltyhov V.V. On the training of specialists in the creation and maintenance of software for processing and presentation of geospatial data.....	12
Третяк Н. А., Сакаль О. В. Розвиток нетрадиційного землекористування як передумова екологічної модернізації сільськогосподарського виробництва.....	13
Третяк Р.А. Підготовка землевпорядників потребує переосмислення місця і ролі фаху у розвитку економіки України.....	16
Бережна К.О., Гунько Л.А. Екологічні та економічні аспекти проведення рекультивації промислово порушених земель у Донецькій області.....	18
Біда П.І. Накопичення та міграція радіонуклідів на торфових ґрунтах.....	20
Комарова Н.В. Екологізація землекористування, як ефективний механізм раціональної організації та охорони земельних ресурсів.....	21
Кушнірук Т.М., Петрище О.І., Додурич В.В. Понятійний базис інституціонального забезпечення землеустрою та землевпорядкування на місцевому рівні.....	23
Кравчук Т.Ю. Окремі питання законодавчого вдосконалення землевпорядного проектування водоохоронних зон та прибережних захисних смуг.....	25
Люльчик В.О., Малимон С.С. Роль фахової передвищої освіти у будівництві екологічної держави.....	27
Makarova M. About changing the borders of specially protected natural territories during the normalization of the borders of administrative-territorial units.....	29
Nazarenko V. Information system model for economic costs of urban land use.....	31
Прокопенко Н.І. Сутність агроландшафтної організації сільськогосподарського землекористування.....	34
Удовенко І.О. Землеустрій в Україні крізь призму реформування земельних відносин.....	36
Хахула В.С., Хахула Л. П. Соціально-економічна перебудова земельних відносин в українському селі.....	38
Хахула Б.В. Соціально-економічні засади комплексного землеустрою сільських територій та удосконалення державного земельного кадастру.....	39
Шпак К.О. Проблеми застосування даних державного земельного кадастру при виконанні судових земельно-технічних експертиз	41
Юсипенко О.М. Особливості інституційного середовища розвитку рекреаційного землекористування в межах водоохоронних зон та прибережних смуг.....	44
Візенгер М.С. Аналіз новоутворених адміністративно-територіальних одиниць.....	46
Глуховенко В. Проблематика розвитку агропромислового комплексу.....	47
Гриб А.В. Перспективи розвитку іпотечного кредитування аграрної сфери України.....	48
Іванюк М.М. Реформа нової системи адміністративно-територіального устрою.....	50
Іващенко В.О. Розвиток містобудування як основа забезпечення екологічного стану поселень.....	52
Квітка Р. Р. Корумпованість в земельних відносинах.....	56
Котляр Ю. Розвиток земельно-кадастрової системи в Україні.....	57

Кривенький Б.Л. Інституціональні основи еколого-економічної ефективності сільськогосподарського землекористування.....	59
Нагорняк А.М. Інвентаризація земель сільськогосподарського призначення за допомогою гіс технологій.....	60
Пітух А.О. Еколого-економічні засади збалансованого землекористування.....	62
Федорченко М.О. Управління землями в об'єднаних територіальних громадах.....	63

СЕКЦІЯ: ОЦІНКА ЗЕМЕЛЬ

Дребот О.І., Тарнавський В.А. Науково-практичні підходи до проведення нормативної грошової оцінки земель населеного пункту як складової фіскального регулювання.....	65
Тихенко О.В. Грошова оцінка земельних ділянок сільськогосподарського призначення: методологія та практика.....	68
Свідерська Т.О. Проблеми грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення в Україні	69
Проценко О.В. Методичні засади проведення нормативно грошової оцінки земель населених пунктів.....	72

СЕКЦІЯ: ТОПОГРАФО-ГЕОДЕЗИЧНА ТА КАРТОГРАФІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Гамалій І.П. Ландшафтознавчі дослідження для цілей земельного кадастру.....	75
Dolhi P. Development of maps of recent earth's crust movements on the territory of Belarus based on repeated GNSS observations.....	76
Комаров Д.Ю. Безпілотні літальні апарати та їх використання	78
Ищенко Н.О. Стан і перспективи розвитку безпілотного аерознімання.....	79
Демченко Ю.В. Photogrammetry application at the current stage of agricultural land monitoring.....	80
Шевченко А.І. Територіально-просторове планування адміністративно-територіальних одиниць.....	82